

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
algtekst
01.07.2004
RT I 2003, 27, 166

Välja kuulutanud
Vabariigi President
03.03.2003 otsus nr 393

Kriminaalmenetluse seadustik

Vastu võetud 12.02.2003

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seadustiku kohaldamisala

Käesolevas seadustikus sätestatakse kuritegude kohtueelse menetluse ja kohtumenetluse kord ning kriminaalasjas tehtud lahendi täitmisele pööramise kord.

§ 2. Kriminaalmenetlusõiguse allikad

Kriminaalmenetlusõiguse allikad on:

- 1) Eesti Vabariigi põhiseadus;
- 2) rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid ning Eestile siduvad välislepingud;
- 3) käesolev seadustik ja kriminaalmenetlust sätestavad muud õigusaktid;
- 4) Riigikohtu lahendid küsimustes, mida ei ole lahendatud muudes kriminaalmenetlusõiguse allikates, kuid on tõusetunud seaduse kohaldamisel.

§ 3. Kriminaalmenetlusõiguse ruumiline ja ajaline kehtivus

- (1) Kriminaalmenetlusõigus kehtib Eesti Vabariigi territooriumil, kui välislepinguga ei ole määratud teisiti.
- (2) Kriminaalmenetluses kohaldatakse menetlustoimingu ajal kehtivat kriminaalmenetlusõigust.
- (3) Välisriigis kogutud tõendite Eesti kriminaalmenetluses kasutamise nõuded on sätestatud käesoleva seadustiku §-s 65.

§ 4. Kriminaalmenetlusõiguse isikuline kehtivus

Kriminaalmenetlusõigus kehtib võrdselt kõigi isikute kohta järgmiste eranditega:

- 1) Riigikogu liikme, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja kohtuniku kohta süüdistusakti koostamise ning neid puudutavate teatud menetlustoimingute erisused on sätestatud 14. peatükis;
- 2) isikule, kellel on diplomaatiline puutumatus või välislepingus ettenähtud muud eelistused, võib Eesti kriminaalmenetlusõigust kohaldada välisriigi taotlusel, arvestades välislepingus sätestatud erisusi.

§ 5. Riiklikkuse põhimõte

Kriminaalmenetlust alustatakse ja toimetatakse Eesti Vabariigi nimel.

§ 6. Kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõte

Kuriteo asjaolude ilmnemisel on uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud toimetama kriminaalmenetlust, kui puuduvad käesoleva seadustiku §-s 199 sätestatud kriminaalmenetlust välistavad asjaolud või kui käesoleva seadustiku §-de 202, 203 või 205 kohaselt puudub alus lõpetada kriminaalmenetlus otstarbekuse kaalutlusel.

§ 7. Süütuse presumpatsioon

- (1) Kedagi ei käsitata kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.
- (2) Kriminaalmenetluses ei ole keegi kohustatud tõendama oma süütust.

(3) Kriminaalmenetluses kõrvaldamata kahtlus kahtlustatava või süüdistatava süüdiolukus tõlgendatakse tema kasuks.

§ 8. Menetlusosalise õiguste tagamine

(1) Uurimisasutus, prokuratuur ja kohus on kohustatud:

- 1) seaduses sätestatud juhtudel menetlustoimingut rakendades selgitama menetlusosalisele menetlustoimingu eesmärki ning tema õigusi ja kohustusi;
- 2) tagama kahtlustatavale ja süüdistatavale reaalse võimaluse end kaitsta;
- 3) tagama kahtlustatavale ja süüdistatavale kaitsja abi käesoleva seadustiku § 45 lõikes 2 sätestatud juhtudel või kui ta seda taotleb;
- 4) edasilükkamatutel juhtudel võimaldama vahistatud kahtlustatava või süüdistatava taotlusel talle muud õigusabi;
- 5) andma vahistatud kahtlustatava või süüdistatava järelevalveta vara tema nimetatud isiku või kohaliku omavalitsuse hoiule;
- 6) tagama vahistatu alaealise lapse järelevalve või vahistatu abi vajava lähedase hooldamise.

§ 9. Isikuvabaduse tagamine ning inimväärikuse austamine

(1) Kahtlustatavat võib kohtu vahistamismääruseta kinni pidada kuni nelikümmend kaheksa tundi.

(2) Kohtu vahistamisotsustus tehakse vahistatule viivitamata teatavaks talle arusaadavas keeles ja viisil.

(3) Uurimisasutus, prokuratuur ja kohus peavad menetlusosalist kohtlema tema au teotamata ja tema inimväärikust alandamata. Kedagi ei tohi piinata ega muul viisil julmalt või ebainimlikult kohelda.

(4) Kriminaalmenetluses on isiku perekonna- või eraellu lubatud sekkuda vaid käesolevas seadustikus ettenähtud juhtudel ja korras kuriteo tõkestamiseks, kurjategija tabamiseks, kriminaalasjas tõe tuvastamiseks ja kohtuotsuse täitmise tagamiseks.

§ 10. Kriminaalmenetluse keel

(1) Kriminaalmenetluse keel on eesti keel. Kriminaalmenetlus võib menetleja, menetlusosaliste ja kohtumenetluse poolte nõusolekul toimuda ka muus keeles, kui nad seda valdavad.

(2) Menetlusosalisele ja kohtumenetluse poolele, kes ei valda eesti keelt, tagatakse tõlgi abi.

(3) Kõik dokumendid, mille lisamist kriminaaltoimikusse taotletakse, peavad olema eestikeelsed või tõlgitud eesti keelde.

(4) Kohtumenetluse poole taotlusel võib kohtuistungil protokollile kanda ka teksti, mis ei ole eestikeelne. Sellisel juhul lisatakse protokollile teksti tõlge eesti keelde.

(5) Kui süüdistatav ei valda eesti keelt, edastatakse talle süüdistusakti tekst tõlgituna emakeelde või keelde, mida ta valdab.

§ 11. Kohtuistungil avalikkus

(1) Igal isikul on võimalus jälgida ja talletada kohtuistungit käesoleva seadustiku §-s 13 sätestatud korras.

(2) Avalikkuse põhimõte toimib kohtulahendi kuulutamisel piiranguta, välja arvatud juhul, kui selle kuulutamist kinnisel kohtuistungil nõuavad alaealise, abielupoole või kannatanu huvid.

(3) Kohtuistungil avamisest kuni kohtulahendi kuulutamiseni toimib avalikkuse põhimõte käesoleva seadustiku §-des 12 ja 13 sätestatud piirangutega.

(4) Avalikult kohtuistungilt võib kohus kõrvaldada alaealise, kui see on vajalik alaealise huvide kaitseks.

§ 12. Kohtuistungil avalikkuse piiramine

(1) Kohus võib istungi kuulutada osaliselt või täielikult kinniseks:

- 1) riigi- või ärisaladuse kaitseks;
- 2) kõlbluse või perekonna- või eraelu kaitseks;
- 3) alaealise huvides;
- 4) õigusemõistmise huvides, sealhulgas juhul, kui kohtuistungil avalikkus võib ohustada kohtu või kohtumenetluse poole või tunnistaja julgeolekut.

(2) Kohtuistungil avalikkuse piiramise käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud alusel lahendab kohus määrusega omal algatusel või kohtumenetluse poole taotlusel.

(3) Kohtu loal võivad kinnist kohtuistungit jälgida uurimisasutuse ametnik, kohtuametnik, tunnistaja, ekspert, tõlk ning süüdistatava lähedane käesoleva seadustiku § 71 lõike 1 mõistes.

(4) Kinnisel kohtuistungil hoiatab kohus kohtumenetluse pooli ja istungisaalis viibijaid, et menetlusandmeid ei ole lubatud avaldada.

§ 13. Kohtuistungi talletamise piiramine

(1) Kohtuistungi avamisest kuni kohtulahendi kuulutamiseni on istungisaalis viibijal lubatud:

- 1) teha kirjalikke märkmeid;
- 2) helisalvestada, kui sellega ei segata kohtuistungit.

(2) Muid vahendeid võib kohtuistungi talletamisel kasutada vaid kohtu loal.

(3) Kinnisel kohtuistungil võib kohus lubada vaid kirjalike märkmete tegemist.

§ 14. Kohtumenetluse võistlevus

(1) Kohtumenetluses täidavad süüdistus- ja kaitsefunktsioone ning kriminaalasja lahendamise funktsioone eri menetlussubjektid.

(2) Süüdistusest loobumine käesoleva seadustiku §-s 301 sätestatud korras vabastab kohtu menetluse jätkamise kohustusest. Süüdistusest loobumine on õigeksmõistva kohtuotsuse tegemise alus.

§ 15. Kohtuliku arutamise vahetus ja suulisus

(1) Maa- või linnakohtu kohtulahend võib tugineda vaid tõenditele, mida on kohtulikul arutamisel suuliselt esitatud ja vahetult uuritud ning mis on protokollitud.

(2) Ringkonnakohtu kohtulahend võib tugineda:

- 1) tõenditele, mida on kohtulikul arutamisel ringkonnakohtus suuliselt esitatud ja vahetult uuritud ning mis on protokollitud;
- 2) tõenditele, mida on maa- või linnakohtus vahetult uuritud ja mis on apellatsioonimenetluses avaldatud.

(3) Kohtulahend ei või tugineda üksnes käesoleva seadustiku § 67 kohaselt anonüümseks muudetud tunnistaja ütlustele.

2. peatükk KRIMINAALMENETLUSE SUBJEKTID

§ 16. Menetlejad ja menetlusosalised

(1) Menetlejad on kohus, prokuratuur ja uurimisasutus.

(2) Menetlusosalised on kahtlustatav, süüdistatav ning nende kaitsjad, kannatanu ja tsiviilkostja ning nende esindajad.

§ 17. Kohtumenetluse pooled

(1) Kohtumenetluse pooled on prokuratuur, süüdistatav ja tema kaitsja ning kannatanu ja tsiviilkostja.

(2) Kohtumenetluse poolel on käesolevas seadustikus sätestatud menetlusosalise õigused.

1. jagu Kohus

§ 18. Maa- ja linnakohtu koosseis

(1) Maa- ja linnakohtus arutab esimese astme kuritegude kriminaalasju eesistujast ja kahest rahvakohtunikust koosnev kohtukoosseis. Rahvakohtunikul on kohtulikul arutamisel kõik kohtuniku õigused.

(2) Teise astme kuritegude kriminaalasju ja kriminaalasju lihtmenetluses arutab kohtunik ainuisikuliselt.

(3) Kuritegeliku ühendusega seotud kriminaalasju arutab kolmest kohtunikust koosnev kohtukoosseis.

(4) Kui kriminaalasja kohtuliku arutamine on aeganõudev, võib kohtumäärusega kaasata kohtuistungile varukohtuniku või varurahvakohtuniku, kes viibib kohtuliku arutamise ajal istungisaalis. Kohtukoosseisust kohtuniku või rahvakohtuniku väljalangemise korral asendatakse ta varukohtuniku või varurahvakohtunikuga.

(5) Eelmenetlust toimetab kohtunik ainuisikuliselt.

(6) Rahvusvahelises koostöös kriminaalasja lahendav kohtukoosseis on sätestatud 19. peatükis.

§ 19. Ringkonnakohtu koosseis

(1) Ringkonnakohtus arutab kriminaalasja vähemalt kolmest ringkonnakohtunikust koosnev kohtukoosseis. Eelmenetlust kriminaalasjas toimetab ringkonnakohtunik ainuisikuliselt.

(2) Ringkonnakohtu esimees võib ringkonnakohtu koosseisu kaasata sama kohturingkonna maa- või linnakohtu kohtuniku tema nõusolekul.

§ 20. Riigikohtu koosseis

(1) Riigikohtus vaatab kriminaalasja läbi vähemalt kolmest riigikohtunikust koosnev kohtukoosseis.

(2) Riigikohtu esimees võib Riigikohtu koosseisu kaasata ringkonnakohtuniku tema nõusolekul.

§ 21. Eeluurimiskohtunik

Eeluurimiskohtunik on maa- või linnakohtu kohtunik, kes täidab talle käesoleva seadustikuga pandud ülesandeid kohtueelses menetluses ainuisikuliselt.

§ 22. Täitmiskohtunik

Täitmiskohtunik on maa- või linnakohtu kohtunik, kes täidab talle käesoleva seadustikuga pandud ülesandeid kohtulahendi täitmisel ainuisikuliselt.

§ 23. Hääletamine kollegiaalses kohtukoosseisus ja kohtuniku eriarvamus

(1) Kollegiaalne kohtukoosseis lahendab kriminaalasja puutuvad küsimused hääletamisega.

(2) Maa- ja linnakohtus esitab viimasena oma arvamus eesistuja.

(3) Ringkonnakohtus ja Riigikohtus esitab esimesena oma arvamus kohtumenetlust ettevalmistanud kohtunik, kui ta ei ole eesistuja. Hääletamist jätkatakse kohtunike ametialase vanemuse järjekorras, alates noorimast. Eesistuja hääletab viimasena.

(4) Kui hääled jagunevad võrdselt, on otsustav eesistuja hääl.

(5) Kohtukoosseisu liikmel ei ole õigust keelduda hääletamast ega jääda erapooletuks. Küsimuste järjestikulisel hääletamisel ei ole varem vähemusse jäänud kohtukoosseisu liikmel õigust hääletamast keelduda.

(6) Hääletamisel vähemusse jäänud kohtunik lisab kohtuotsusele oma eriarvamuse. Riigikohtu otsusele lisatud eriarvamus avaldatakse Riigi Teatajas koos kohtuotsusega.

§ 24. Üldine kohtualluvus kriminaalasja arutamisel maa- ja linnakohtus

(1) Kriminaalasja arutamine allub maa- või linnakohtule, kelle tööpiirkonnas on kuritegu toime pandud.

(2) Erandina võib kriminaalasja arutada kuriteo tagajärgede saabumise või süüdistatavate või kannatanute või tunnistajate enamuse asukoha järgi. Kriminaalasja erandliku üleandmise ühe ringkonnakohtu piires otsustab ringkonnakohtu esimees, muudel juhtudel Riigikohtu esimees.

(3) Kui kuriteo toimepanemise kohta ei ole võimalik kindlaks määrata, arutatakse kriminaalasja kohtus, kelle tööpiirkonnas on kohtueelne menetlus lõpule viidud.

(4) Menetlustoiminguks annab loa menetlustoimingu seaduslikkust ja tulemuslikkust tagava prokuratuuri tööpiirkonna järgse maa- või linnakohtu eeluurimiskohtunik. Jälitustoiminguks annab eeluurimiskohtunikuna loa Tallinna Linnakohtu esimees või tema määratud kohtunik.

(5) Rahvusvahelises koostöös menetletava kriminaalasja kohtualluvus on sätestatud 19. peatükis.

§ 25. Erandlik kohtualluvus kriminaalasja arutamisel maa- ja linnakohtus

(1) Trükise vahendusel toime pandud kuriteo kriminaalasi allub trükise väljaandmise koha kohtule, kui kannatanu ei taotle kriminaalasja arutamist tema elukoha järgses kohtus või kohtus, kelle tööpiirkonnas on trükist levitatud.

(2) Kui kuritegu on toime pandud välisriigis, allub kriminaalasja arutamine kahtlustatava või süüdistatava Eesti-elukoha järgsele kohtule. Kui kahtlustataval või süüdistataval Eestis elukohta ei ole, allub kriminaalasja arutamine Tallinna Linnakohtule.

§ 26. Ühendatud kriminaalasja kohtualluvus

Kui kriminaalasi allub mitmele kohtule, võib ühendatud kriminaalasia arutada ühes neist. Kohtualluvuse otsustab süüdistusakti kohtusse saatev prokuratuur õigusemõistmise huvidest lähtudes.

§ 27. Kohtunikku puudutava kriminaalasia kohtualluvus

Kriminaalasi, milles kohtunik on süüdistatav või kannatanu ja mida tuleks üldise kohtualluvuse kohaselt menetleda selle kohtuniku töökoha järgse ringkonnakohtu tööpiirkonna kohtus, antakse menetlemiseks lähimasse kohtusse teise ringkonnakohtu tööpiirkonnas.

§ 28. Kohtualluvuse kontrollimine ja alluvusvaidluse lahendamine

- (1) Kohus kontrollib kriminaalasia kohtualluvust kohtulikku arutamist ette valmistades ja kohtualluvuse vaidlustamise korral koostab kriminaalasia alluvusjärgsele kohtule saatmise määruse.
- (2) Enne kriminaalasia alluvusjärgsele kohtule saatmist on lubatud vaid edasilükkamatud menetlustoimingud.
- (3) Kui kohus vaidlustab teisest kohtust saadud kriminaalasia kohtualluvuse, määrab kohtualluvuse Riigikohtu esimees.

§ 29. Kohtutevaheline menetlusabi

Kohus võib menetlusabi saamiseks pöörduda teise kohtu poole juhul, kui menetlustoimingu tegemine teises kohtus lihtsustab kriminaalasia menetlemist, hoiab kokku menetlusosaliste ja kohtu aega või vähendab menetluskulusid. Abitaotluse saanud kohus ei või abist keelduda, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

2. jagu Prokuratuur

§ 30. Prokuratuur kriminaalmenetluses

- (1) Prokuratuur tagab kohtueelse menetluse seaduslikkuse ja tulemuslikkuse ning esindab riiklikku süüdistust kohtus.
- (2) Prokuratuuri volitusi kriminaalmenetluses teostab prokuratuuri nimel prokurör sõltumatult, alludes ainult seadusele.

3. jagu Uurimisasutus

§ 31. Uurimisasutuste piiritlemine

- (1) Uurimisasutused on oma pädevuse piires Politseiamet, Keskkriminaalpolitsei, Kaitsepolitseiamet, Maksuamet, Piirivalveamet, Tolliamet, Konkurentsiamet ja Kaitsejõudude Peastaap. Loetletud asutused täidavad uurimisasutuse ülesandeid vahetult või nende hallatavate või kohalike asutuste kaudu.
- (2) Peale käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud uurimisasutuste teevad edasilükkamatuid menetlustoiminguid ka Keskkonnainspeksioon, Päästeamet, Tehnilise Järelevalve Inspeksioon, Tööinspeksioon ning reisil viibiva merelaeva või õhusõiduki kapten.
- (3) Edasilükkamatud menetlustoimingud on isiku kahtlustatavana kinnipidamine, vaatlus, läbiotsimine, kahtlustatava, tunnistaja või kannatanu ülekuulamine ja asja asitõendiks tunnistamine.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 loetletud asutused on kohustatud andma kriminaalasia materjalid viivitamata üle käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud pädevale asutusele vastavalt uurimisalluvusele.
- (5) Nende ametikohtade loetelu, mida täitvatel ametnikel on õigus kriminaalmenetluses osaleda uurimisasutuse pädevuse piires, kinnitab käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutuse juht.

§ 32. Uurimisasutus kriminaalmenetluses

- (1) Uurimisasutus teeb käesolevas seadustikus sätestatud menetlustoiminguid iseseisvalt, kui menetlustoiminguks ei ole vaja kohtu luba või prokuratuuri luba või korraldust.
- (2) Uurimisasutusel on õigus nõuda kriminaalasia lahendamiseks vajaliku dokumendi esitamist.

4. jagu Kahtlustatav ja süüdistatav

§ 33. Kahtlustatav

(1) Kahtlustatav on isik, kes on kuriteos kahtlustatavana kinni peetud, või isik, keda on piisav alus kahtlustada kuriteo toimepanemises ja kes on allutatud menetlustoimingule.

(2) Kahtlustatavale selgitatakse viivitamata tema õigusi ja kohustusi ning ta kuulatakse üle kahtlustuse sisu kohta. Ülekuulamise võib edasi lükata, kui kahtlustatava tervise seisund ei võimalda tema kohest ülekuulamist ning kui see on vajalik kaitsja ja tõlgi osavõtu tagamiseks.

§ 34. Kahtlustatava õigused ja kohustused

(1) Kahtlustataval on õigus:

- 1) teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest;
- 2) teada, et tema ütlusi võidakse kasutada süüdistuseks tema vastu;
- 3) kaitsja abile;
- 4) kohtuda kaitsjaga teiste isikute juuresolekuta;
- 5) kaitsja juuresolekul olla üle kuulatud, osaleda vastastamisel, ütluste seostamisel olustikuga ja tema äratundmiseks esitamisel;
- 6) osaleda vahistamistaotluse arutamisel kohtus;
- 7) esitada tõendeid;
- 8) esitada taotlusi ja kaebusi;
- 9) tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga avaldusi, mis protokollitakse;
- 10) anda nõusolek kokkuleppemenetluse kohaldamiseks, osaleda kokkuleppemenetluse läbirääkimistel, teha ettepanekuid kohaldamisele kuuluva karistusliigi ja -määra kohta ning sõlmida või sõlmimata jätta kokkuleppemenetluse kokkulepe.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 4 nimetatud kohtumise võib katkestada menetlustoiminguks, kui kohtumine on kestnud ühe tunni.

(3) Kahtlustatav on kohustatud:

- 1) ilmuma uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu kutsel;
- 2) osalema menetlustoimingu ning alluma uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu korraldustele.

§ 35. Süüdistatav

(1) Süüdistatav on isik, kelle kohta prokuratuur on koostanud süüdistusakti käesoleva seadustiku § 226 kohaselt.

(2) Süüdistataval on kahtlustatava õigused ja kohustused. Süüdistataval on õigus tutvuda kaitsja vahendusel kriminaaltoimikuga ja võtta osa kohtulikust arutamisest.

(3) Süüdistatav, kelle suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus, on süüdimõistetu.

(4) Süüdistatav, kelle suhtes on jõustunud õigeksmõistev kohtuotsus, on õigeksmõistetu.

§ 36. Juriidilisest isikust kahtlustatava ja süüdistatava osalemine kriminaalmenetluses

Juriidilisest isikust kahtlustatav või süüdistatav osaleb kriminaalmenetluses oma juhatuse või seda asendava organi liikme kaudu, kellel on kõik kahtlustatava või süüdistatava õigused, sealhulgas õigus anda juriidilise isiku nimel ütlusi.

5. jagu Kannatanu ja tsiviilkostja

§ 37. Kannatanu

(1) Kannatanu on füüsiline või juriidiline isik, kellele on kuriteoga või süüvõimetu isiku poolt õigusvastase teoga vahetult tekitatud füüsilist, varalist või moraalselt kahju.

(2) Juriidilisest isikust kannatanu osaleb kriminaalmenetluses oma juhatuse või seda asendava organi liikme kaudu, kellel on kõik kannatanu õigused, sealhulgas õigus anda juriidilise isiku nimel ütlusi.

(3) Menetlustoimingu kohaldatakse kannatanule tunnistaja kohta sätestatud, kui käesolevas seadustikus ei ole ette nähtud teisiti.

§ 38. Kannatanu õigused ja kohustused

(1) Kannatanul on õigus:

- 1) vaidlustada kriminaalmenetluse alustamata jätmine või lõpetamine käesoleva seadustiku §-des 207 ja 208 sätestatud korras;
- 2) esitada tsiviilhagi enne kohtuliku uurimise lõpetamist maa- või linnakohtus;
- 3) anda ütlusi või keelduda ütluste andmisest käesoleva seadustiku §-des 71–73 sätestatud alustel;

- 4) esitada tõendeid;
- 5) esitada taotlusi ja kaebusi;
- 6) tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga kohta avaldusi, mis protokollitakse;
- 7) tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega käesoleva seadustiku §-s 224 sätestatud korras;
- 8) võtta osa kohtulikust arutamisest.
- 9) anda nõusolek kokkuleppemenetluse kohaldamiseks või sellest keelduda, anda arvamus süüdistuse ja karistuse ning süüdistuses nimetatud kahju suuruse ja tsiviilhagi kohta.

(2) Kannatanu on kohustatud:

- 1) ilmuma uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu kutsel;
- 2) osalema menetlustoimingu ning alluma uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu korraldustele.

(3) Tsiviilhagi kriminaalmenetluses on riigilõivuvaba.

§ 39. Tsiviilkostja

(1) Menetleja määrusega tunnistatakse tsiviilkostjaks isik, kes seaduse järgi kannab varalist vastutust kahju eest, mis on tekitatud vahetult kuriteoga või mille on süüvõimetu isik tekitanud õigusvastase teoga.

(2) Juriidilisest isikust tsiviilkostja osaleb kriminaalmenetluses oma juhatuse või seda asendava organi liikme kaudu, kellel on kõik tsiviilkostja õigused.

§ 40. Tsiviilkostja õigused ja kohustused

(1) Tsiviilkostjal on õigus:

- 1) vaidlustada tsiviilhagi või esitada vastuhagi;
- 2) esitada tõendeid;
- 3) esitada taotlusi ja kaebusi;
- 4) tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga kohta avaldusi, mis protokollitakse;
- 5) tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega käesoleva seadustiku §-s 224 sätestatud korras;
- 6) võtta osa kohtulikust arutamisest;
- 7) anda nõusolek kokkuleppemenetluse kohaldamiseks või sellest keelduda, anda arvamus süüdistuses toodud kahju suuruse ja tsiviilhagi kohta.

(2) Tsiviilkostja on kohustatud:

- 1) ilmuma uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu kutsel;
- 2) osalema menetlustoimingu ning alluma uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu korraldustele.

§ 41. Kannatanu esindaja ja tsiviilkostja esindaja

(1) Füüsilisest isikust kannatanu ja tsiviilkostja võivad kriminaalmenetluses osaleda isiklikult või esindaja kaudu. Isiklik osalemine kriminaalmenetluses ei võta õigust omada esindajat.

(2) Juriidilisest isikust kannatanu ja tsiviilkostja võivad kriminaalmenetluses omada lisaks käesoleva seadustiku § 37 lõikes 2 ja § 39 lõikes 2 nimetatud seaduslikele esindajatele ka lepingujärgset esindajat.

(3) Kui menetleja leiab, et kannatanu või tsiviilkostja olulised huvid võivad jääda kaitseta tema maksujõuetuse tõttu, võib menetleja määrata talle esindaja riigi kulul. Sellisel juhul saadab menetleja määruse täitmiseks advokatuuri juhatusele.

(4) Kannatanul ja tsiviilkostjal võib olla kuni kolm esindajat. Esindajal võib olla mitu esindatavat, kui nende huvid ei ole vastuolus.

(5) Esindajal on kõik esindatava õigused. Füüsilise isiku esindajal ja juriidilise isiku lepingujärgsel esindajal ei ole õigust anda esindatava nimel ütlusi.

6. jagu Kaitsja

§ 42. Kaitsja

(1) Kriminaalmenetluses on kaitsja:

- 1) advokaat ja teised isikud menetleja loal, kelle pädevus kriminaalmenetluses tuleneb kokkuleppest kaitsealusega (lepinguline kaitsja), või
- 2) advokaat, kelle pädevus kriminaalmenetluses tuleneb uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu määramisest (määratud kaitsja).

(2) Kaitsealusel võib kokkuleppe kohaselt olla kohtumenetluses kuni kolm kaitsjat.

(3) Kaitsjal võib olla mitu kaitsealust, kui nende huvid ei ole vastuolus.

§ 43. Kaitsja valimine ja määramine

(1) Kriminaalmenetluses võivad kaitsja valida kahtlustatav ja süüdistatav kas isiklikult või teise isiku vahendusel.

(2) Kaitsja määrab uurimisasutus, prokuratuur või kohus, kui:

1) kahtlustatav või süüdistatav ei ole endale kaitsjat valinud, kuid on taotlenud kaitsja määramist;

2) kahtlustatav või süüdistatav ei ole endale kaitsjat taotlenud, kuid kaitsja osavõtt on kohustuslik käesoleva seadustiku § 45 järgi;

3) valitud kaitsja ei saa 12 tunni jooksul, arvestades isiku kahtlustatavana kinnipidamisest, või muudel juhtudel 24 tunni jooksul, arvates kahtlustatava või süüdistatava kaitsekokkuleppe sõlmimisest, asuda kaitseülesandeid täitma ja ta ei ole endale nimetanud asenduskaitsjat.

§ 44. Asenduskaitsja

(1) Ajavahemikuks, mil kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on takistatud, võib kaitsja nimetada enda asemele kriminaalmenetlusse asenduskaitsja.

(2) Asenduskaitsjal on kaitsja õigused ja kohustused.

§ 45. Kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest

(1) Kaitsja võib kriminaalmenetlusest osa võtta alates hetkest, mil isik saab kahtlustatava menetlusseisundi.

(2) Kaitsja osavõtt kogu kriminaalmenetlusest on kohustuslik, kui:

1) isik on pannud kuriteo toime alaealisena;

2) isik ei ole oma psüühilise või füüsilise puude tõttu suuteline ise end kaitsma või kui kaitsmine on selle tõttu raskendatud;

3) isikut kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteos, mille eest võib mõista eluaegse vangistuse;

4) isiku huvid on vastuolus teise isiku huvidega, kellel on kaitsja;

5) isik on viibinud vahi all vähemalt kuus kuud.

(3) Kaitsja osavõtt kohtueelsest menetlusest on kohustuslik alates kriminaaltoimiku tutvustamisest käesoleva seadustiku § 224 lõikes 1 sätestatud korras.

(4) Kaitsja osavõtt kohtumenetlusest on kohustuslik.

(5) Määratud kaitsja on kohustatud kriminaalmenetluses osalema kuni kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamise lõpuni ja ta võib omal algatusel keelduda kaitsekohustuse võtmisest või loobuda võetud kaitsekohustustest üksnes käesoleva seadustiku § 46 lõikes 1 sätestatud alustel.

(6) Kaitseülesannete täitmine lepingulise kaitsja poolt kohtueelses menetluses hõlmab ka osalemist kohtueelse uurimise lõpuleviimisel.

(7) Kaitseülesannete täitmine lepingulise kaitsja poolt maa- ja linnakohtus hõlmab ka apellatsioon- või määruskaebuse koostamist maa- või linnakohtu lahendi peale, kui seda soovib kaitsealune.

(8) Kaitseülesannete täitmine lepingulise kaitsja poolt ringkonnakohtus hõlmab ka kassatsioon- või määruskaebuse koostamist ringkonnakohtu lahendi peale, kui seda soovib kaitsealune.

(9) Lepinguline kaitsja võib omal algatusel keelduda kaitsekohustuse võtmisest või loobuda võetud kaitsekohustustest üksnes käesoleva seadustiku § 46 lõikes 1 sätestatud alustel.

§ 46. Kaitsekohustuse võtmisest keeldumine või võetud kaitsekohustusest loobumine

(1) Kaitsja võib omal algatusel ja advokaadibüroo pidaja nõusolekul keelduda kaitsekohustuse võtmisest või loobuda võetud kaitsekohustusest, kui:

1) ta on advokatuuriseaduse (RT I 2001, 36, 201; 102, 676; 2002, 57, 357; 2003, 4, 22) § 45 lõikes 5 sätestatud korras vabastatud kutsesaladuse hoidmisest või kui kahtlustatav või süüdistatav on esitanud nõude, mille täitmiseks peab kaitsja rikkuma seadust või kutse-eeskiri nõudeid;

2) kaitsekohustuste täitmine selle kaitsja poolt rikkuks kaitseõigust;

3) kaitsealune on rikkunud kliendilepingu olulist tingimust.

(2) Kaitsekohustuse võtmisest keeldumine või võetud kaitsekohustusest loobumine tehakse menetlejale viivitamata teatavaks.

(3) Kaitsekohustuse võtmisest keeldumisel või võetud kaitsekohustusest loobumisel on õiguslik tähendus alates hetkest, mil uus kaitsja on asunud kaitseülesandeid täitma.

(4) Kui kaitsja on kaitsekohustuse võtmisest keeldunud või võetud kaitsekohustusest loobunud, võib seejärel kaitseülesandeid täitma asunud uus kaitsja kriminaalasja materjalidega tutvumise eesmärgil taotleda, et kaitsealuse ja kaitsja osalemisel tehtavad uurimistoimingud lükatakse kuni kolme päeva võrra edasi.

§ 47. Kaitsja õigused ja kohustused

(1) Kaitsjal on õigus:

- 1) saada juriidiliselt või füüsiliselt isikult kaitsealusele õigusabi andmiseks vajalikke dokumente;
- 2) esitada tõendeid;
- 3) esitada taotlusi ja kaebusi;
- 4) tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga kohta avaldusi, mis protokollitakse;
- 5) menetleja teadmisel kasutada kaitsekohustust täites tehnikavahendeid, kui see ei sega menetlustoimingu;
- 6) osaleda kohtueelses menetluses kaitsealuse osavõtul tehtavates uurimistoimingutes õigusega esitada menetleja kaudu küsimusi;
- 7) kriminaalmenetluses astumisest alates tutvuda kaitsealuse ülekuulamise protokolliga, kahtlustavaks tunnistamise määrusega ja kahtlustatavana kinnipidamise protokolliga ning kohtueelse uurimise lõpuleviimisel kogu kriminaaltoimikuga;
- 8) kohtuda kaitsealusega kõrvaliste isikute juuresolekuta, ilma et kohtumiste arv ja kestus oleks piiratud, kui kohtumise kestus ei ole käesolevas seadustikus sätestatud teisiti.

(2) Kaitsja on kohustatud kasutama kõiki kaitsmisvahendeid ja -viise, mis ei ole seadusega keelatud, et selgitada kaitsealust õigustavad, mittesüstavad ja karistust kergendavad asjaolud, ning andma talle muud kriminaalasjas vajalikku õigusabi.

§ 48. Kaitsjast loobumine

Kahtlustatav ja süüdistatav võivad kaitsjast kirjalikult loobuda kohtueelses menetluses, kui kaitsja osavõtt ei ole kohustuslik.

7. jagu Menetluses osalemist välistavadasjaolud

§ 49. Kohtuniku taandumise alused

(1) Kohtunik on kohustatud kriminaalmenetlusest taanduma, kui ta:

- 1) on varem samas kriminaalasjas teinud kohtulahendi;
- 2) on samas kriminaalasjas täitnud eeluurimiskohtuniku ülesandeid;
- 3) on varem osalenud samas kriminaalasjas kriminaalmenetluse muu subjektina;
- 4) on või on olnud käesoleva seadustiku § 71 lõike 1 järgi süüdistatava, kannatanu või tsiviilkostja lähedane;
- 5) muul põhjusel ei saa olla erapooletu.

(2) Kohtuniku osalemine Riigikohtu kriminaalkolleegiumis ei ole taandumise alus sama kriminaalasja edasisel menetlemisel Riigikohtus.

(3) Eeluurimiskohtuniku või prokuratuuri määruse peale esitatud kaebuse lahendamine ei ole kohtuniku taandumise alus.

(4) Kohtukoosseisus ei või olla isikuid, kes on või on olnud käesoleva seadustiku § 71 lõike 1 järgi omavahel lähedased.

(5) Kohtuniku taandumine vormistatakse motiveeritud taandumisavaldusega, mis lisatakse kriminaaltoimikusse.

§ 50. Kohtuniku taandamine

(1) Kui kohtunik ei ole taandunud käesoleva seadustiku §-s 49 sätestatud alusel, võib kohtumenetluse pool esitada tema taandamise taotluse.

(2) Taandamistaotlus esitatakse kohtuistungil rakendamisel. Kui kohtuniku taandumise alus selgub hiljem ja see tehakse kohtule viivitamata teatavaks, võib taandamistaotluse esitada enne süüdistatavale viimase sõna andmist.

(3) Taandamistaotluse esitamise korral võib kohtunik enne selle lahendamist teha vaid edasilükkamatuid menetlustoiminguid.

(4) Enne taandamistaotluse lahendamist kuulab kohus ära taandatava kohtuniku seletuse ja poolte arvamused.

(5) Taandamistaotlus lahendatakse nõupidamistoas koostatud määrusega. Ühe kohtuniku taandamise taotluse lahendab ülejäänud kohtukoosseis taandatava juuresolekuta. Häälte poolitumise korral on kohtunik

taandatud. Mitme kohtuniku või kogu kohtukoosseisu taandamise taotluse lahendab sama kohtukoosseis lihthälteenamusega.

(6) Kui kohtunik arutab kriminaalasja ainuisikuliselt, lahendab ta taandamistaotluse ise.

(7) Kohtulahendi peale esitatud kaebuses on õigus viidata kohtuniku taandumise alusele, kui taandamistaotlus on madalama astme kohtus esitatud õigel ajal, kuid on jäetud rahuldamata, või kui taandumise alus selgub pärast kriminaalasja lahendamist.

§ 51. Taandunud kohtuniku ja taandatud kohtuniku asendamine

Kui taandunud või taandatud kohtuniku ei ole võimalik selles kohtus asendada, saadab ringkonnakohtu esimees kriminaalasja oma tööpiirkonna teisele maa- või linnakohtule. Kriminaalasja saatmise teise ringkonnakohtu tööpiirkonna maa- või linnakohtule otsustab Riigikohtu esimees.

§ 52. Prokuröri taandumise alused

(1) Prokurör on kohustatud kriminaalmenetlusest taanduma käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel.

(2) Prokuröri varasem osalemine samas kriminaalmenetluses prokurörina ei ole tema taandumise alus.

§ 53. Prokuröri taandamine

(1) Kui prokurör ei ole taandunud käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel, võib kahtlustatav, süüdistatav, kannatanu, tsiviilkostja või kaitsja esitada tema taandamise taotluse.

(2) Kohtueelses menetluses lahendab prokuröri vastu esitatud taandamistaotluse riigiprokuratuur määrusega taotluse esitamisest alates viie päeva jooksul.

(3) Kohtumenetluses lahendab taandamistaotluse kohus.

§ 54. Kaitsja taandumise alused

Isik ei või olla kaitsja, kui ta on:

- 1) olnud või on samas kriminaalasjas kriminaalmenetluse muu subjekt;
- 2) varem samas või sellega seonduvas kriminaalasjas kaitsnud või esindanud teist isikut, kelle huvid on kaitsjaluse huvidega vastuolus.

§ 55. Kaitsja taandamise alused

(1) Kohus taandab kaitsja määrusega omal algatusel või kohtumenetluse poolte taotlusel, kui kaitsja ei ole taandunud käesoleva seadustiku §-s 54 sätestatud alustel.

(2) Kohus taandab kaitsja, kui käesoleva seadustiku §-des 56 ja 57 sätestatud taandamismenetluses ilmneb, et ta on kuritarvitanud oma menetlusseisundit, suheldes kahtlustatavana kinnipeetud või vahistatud kaitsjalusega viisil, mis võib soodustada uue kuriteo toimepanemist või kinnipidamiskoha sisekorra rikkumist.

§ 56. Kaitsja taandamise menetluse taotlus

(1) Kaitsja taandamise menetlust toimetab:

- 1) kohtueelses menetluses eeluurimiskohtunik;
- 2) maa- või linnakohtus kohtunik ainuisikuliselt või kohtukoosseisu üks kohtunik;
- 3) ringkonnakohtus või Riigikohtus kohtukoosseisu üks kohtunik.

(2) Kaitsja taandamise menetluse taotlus ei takista kohtueelset menetlust.

(3) Kui kaitsja taandamise menetluse taotlus esitatakse kohtumenetluses, lükatakse kohtuistung edasi kuni ühe kuu võrra.

(4) Kaitsja taandamise menetluse taotluse vastuvõtmise päevale järgneval tööpäeval määrab kohtunik taandamismenetluse toimetamiseks kohtuistungi aja ning teatab sellest taotluse esitanud prokuratuurile, taandatavale kaitsjale ja tema kaitsjalusele ning advokatuuri juhatajale, kui taandatav kaitsja on advokatuuri liige.

§ 57. Kaitsja taandamise menetlus

(1) Kaitsja taandamise menetlus toimub taandamismenetluse taotluse vastuvõtmisest alates viie päeva jooksul.

(2) Kui taotluse esitaja ei ilmu taandamismenetluseks kohtuistungile, jäetakse kaitsja taandamata.

(3) Kui kaitsja ei ilmu taandamismenetluseks kohtuistungile käesoleva seadustiku §-s 170 nimetatud mõjuvate põhjustel, lükatakse taandamismenetlus edasi kuni kolme päeva võrra.

(4) Kui kutse saanud kaitsja jätab taandamismenetluseks kohtuistungile mõjuva põhjuseta ilmumata või kui tema ilmumata jäämise põhjus ei ole teada või kui ta ei ilmu edasilükatud kohtuistungile, toimub taandamismenetlus tema osavõtuta.

(5) Taandamismenetluses kuulab kohus ära taotluse esitaja ja kaitsja, kes võivad esitada tõendeid ja kohtu loal esitada teineteisele küsimusi.

(6) Taandamismenetluse lahend vormistatakse kohtumäärusega.

(7) Käesolevas paragrahvis ja §-s 55 sätestatud korras taandatud kaitsjal on õigus kriminaalmenetlusest uuesti osa võtta, kui käesoleva seadustiku § 55 lõikes 2 sätestatud taandamisalus on ära langenud.

§ 58. Taandunud kaitsja ja taandatud kaitsja asendamine

Pärast kaitsja taandumist või tema taandamist käesoleva seadustiku §-s 55 sätestatud alustel võib kaitsealune kohtu määratud tähtaja jooksul valida uue kaitsja või käesoleva seadustiku §-s 43 või 45 sätestatud juhtudel kaitsja määratakse.

§ 59. Muude menetlusest osavõtvate isikute taandamine

(1) Uurimisasutuse ametnik, kelle menetluses on kriminaalasi, on kohustatud taanduma käesolevas seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel.

(2) Spetsialist on kohustatud taanduma käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel. Spetsialisti varasem osalemine eksperdi või spetsialistina ei ole taandamise alus.

(3) Ekspert, kohtuistungise sekretär ja tõlk kohustuvad taanduma või nad taandatakse käesoleva seadustiku §-des 96, 97, 157 ja 162 sätestatud alustel ja korras.

(4) Kannatanu ja tsiviilkostja esindaja on kohustatud taanduma käesoleva seadustiku §-s 54 sätestatud alustel.

(5) Kohtueelses menetluses esitatud taandamistaotluse lahendab prokuratuur määrusega taotluse esitamisest alates kolme päeva jooksul.

(6) Kohtumenetluses lahendab taandamistaotluse kohus.

3. peatükk TÕENDAMINE

1. jagu Tõendamise ja tõendite kogumise üldtingimused

§ 60. Tõendatus ja üldtuntus

(1) Kohus tugineb kriminaalasi lahendamisel asjaoludele, mis ta on tunnistanud tõendatuks või üldtuntuks.

(2) Tõendatus on kohtul tõendamise tulemusena kujunenud veendumus, et tõendamiseseme asjaolud on olemas või puuduvad.

(3) Üldtuntuks võib kohus tunnistada asjaolu, mille kohta saab usaldusväärset teavet kriminaalmenetlusvälistest allikatest.

§ 61. Tõendite hindamine

(1) Ühelgi tõendil ei ole ette kindlaksmääratud jõudu.

(2) Kohus hindab tõendeid nende kogumise oma siseveendumuse kohaselt.

§ 62. Tõendamise

Tõendamiseseme asjaolud on:

1) kuriteo toimepanemise aeg, koht ja viis ning muud kuriteo tehioolud;

2) kuriteokoosseis;

3) kuriteo toimepannud isiku süü;

4) kuriteo toimepannud isikut iseloomustavad andmed ja muud tema vastutust mõjutavad asjaolud.

§ 63. Tõend

(1) Tõend on kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu ja tunnistaja ütlus, eksperdiarvamus, eksperdi antud ütlus ekspertiisiakti selgitamisel, asitõend, uurimistoimingu, kohtuistungi ja jälitustoimingu protokoll või muu dokument ning foto või film või muu teabesalvestis.

(2) Kriminaalmenetluse asjaolude tõendamiseks võib kasutada ka käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetlemata tõendeid.

§ 64. Tõendite kogumise üldtingimused

(1) Tõendeid kogutakse viisil, mis ei riiva kogumises osaleja au ja väärikust, ei ohusta tema elu või tervist ega tekita põhjendamatu varalist kahju. Keelatud on tõendeid koguda isikut piinates või tema kallal muul viisil vägivalda kasutades või isiku mäluvõimet mõjutavaid vahendeid ja inimväärkust alandavaid viise kasutades.

(2) Kui isiku läbiotsimisel, läbivaatusel või võrdlusmaterjali võtmisel on vaja paljastada tema keha, peavad uurimisasutuse ametnik, prokurör ja menetlustoimingu osaleja, välja arvatud tervishoiutöötaja või kohtuarst, olema temaga samast soost.

(3) Kui tõendeid kogudes kasutatakse tehnikavahendeid, teatatakse sellest eelnevalt menetlustoimingu osalejatele ja neile selgitatakse tehnikavahendite kasutamise eesmärki.

(4) Uurimisasutus ja prokuratuur võivad kaasata tõendite kogumisele erapooletu spetsialisti, keda võidakse üle kuulata tunnistajana.

(5) Vajaduse korral hoiatatakse menetlustoimingu osalejaid, et käesoleva seadustiku § 214 kohaselt ei ole lubatud kohtueelse menetluse andmeid avaldada.

(6) Jälitustoimingu tõendite kogumise üldtingimused on loetletud käesoleva seadustiku §-des 110–112.

§ 65. Välisriigist saadud tõendid

Eesti kriminaalmenetluses on lubatud kasutada välisriigis selle riigi seaduste kohaselt kogutud tõendeid, kui tõendi saamiseks tehtud menetlustoiming ei ole vastuolus Eesti kriminaalmenetluse põhimõtetega.

2. jagu Tunnistaja ülekuulamine

§ 66. Tunnistaja

(1) Tunnistaja on füüsiline isik, kes võib teada tõendamiseseme asjaolusid.

(2) Kriminaalasjas ei või tunnistajana osaleda samas asjas kahtlustatav või süüdistatav isik, samuti uurimisasutuse ametnik, prokurör ega kohtunik, kelle menetluses on kriminaalasi.

(3) Tunnistaja on kohustatud andma tõeseid ütlusi, kui ütluste andmisest keeldumiseks puudub seaduslik alus käesoleva seadustiku §-de 71–73 järgi.

§ 67. Tunnistaja turvalisuse tagamine

(1) Kuriteo raskusest või erandlikest asjaoludest tulenevalt võib eeluurimiskohtunik prokuratuuri taotlusel määrusega muuta tunnistaja tema turvalisuse tagamiseks anonüümseks.

(2) Anonüümsusmääruse tegemiseks küsitleb eeluurimiskohtunik tunnistajat tema usaldusvääruse kindlakstegemiseks ja turvavajaduse selgitamiseks ning kuulab ära prokuröri arvamuse. Vajaduse korral tutvub eeluurimiskohtunik kriminaaltoimikuga.

(3) Anonüümsele tunnistajale antakse anonüümsusmääruse alusel leppenimi, mida kasutatakse menetlustoimingutes käesoleva seadustiku § 146 lõike 8 kohaselt.

(4) Andmed anonüümseks muudetud tunnistaja nime, sünniaja, kodakondsuse, hariduse, elu- ja töökoha või õppeasutuse kohta suletakse ümbrikusse, millele kantakse kriminaalasia number ja menetleja allkiri. Ümbrik pitseeritakse ja seda hoitakse kriminaaltoimikust eraldi. Ümbrikus olevate andmetega võib tutvuda üksnes menetleja, kes tutvumise järel pitseerib ja allkirjastab ümbriku uuesti.

(5) Kohtumenetluses kuulatakse leppenimega tunnistaja üle telefonitsi käesoleva seadustiku § 69 lõike 2 punktis 2 sätestatud korras, kasutades vajaduse korral häälemuutmiseseadmeid. Tunnistajale võib esitada küsimusi ka kirjalikult.

§ 68. Tunnistaja ülekuulamine

(1) Tunnistajale selgitatakse tema õigusi ja kohustusi ning õigust kirjutada ütlusi omakäeliselt.

(2) Vähemalt neljateistaastast tunnistajat hoiatatakse ütluste andmisest seadusliku aluseta keeldumise ja teadvalt vale ütluse andmise eest, mille kohta võetakse ülekuulamisprotokolli allkiri. Vajaduse korral selgitatakse tunnistajale, et sihilikku vaikimist talle teadaolevatest asjaoludest käsitatakse ütluse andmisest keeldumisena.

(3) Tunnistaja võib ütlusi andes kasutada arvandmete ning nimede ja muude raskesti meelepeetavate andmete kohta märkmeid ja muid dokumente.

(4) Tunnistajat võib üle kuulata üksnes tõendamiseseme asjaolude kohta. Keelatud on esitada suunavaid küsimusi.

(5) Tunnistaja ütlused tõendamiseseme nende asjaolude kohta, millest ta on saanud teadlikuks teise isiku vahendusel, on tõendid üksnes juhul, kui vahetut tõendiallikat ei saa üle kuulata.

(6) Tunnistajale võib esitada küsimusi kahtlustatava, süüdistatava ja kannatanu kõlbeliste omaduste ning harjumuste kohta üksnes juhul, kui kriminaalmenetluse esemeks olevat tegu tuleb hinnata lahutamatus seoses nende varasema käitumisega.

§ 69. Kaugülekuulamine

(1) Menetleja võib korraldada tunnistaja kaugülekuulamise, kui tunnistaja vahetu ülekuulamine on raskendatud või põhjustab ülemääraseid kulutusi, samuti tunnistaja või kannatanu kaitsmist silmas pidades.

(2) Kaugülekuulamine tähendab käesolevas seadustikus ülekuulamist:

1) tehnilise lahenduse abil, mille tulemusena menetlusosalised otseülekandena vahetult näevad ja kuulevad uurimisasutuses, prokuratuuris või kohtus mitteviibiva tunnistaja ütluse andmist ja saavad talle küsimusi esitada menetleja kaudu;

2) telefonitsi, mille tulemusena menetlusosalised vahetult kuulevad uurimisasutuses või kohtus mitteviibiva tunnistaja ütluse andmist ja saavad talle küsimusi esitada menetleja kaudu.

(3) Kaugülekuulamine telefonitsi on lubatud vaid ülekuulatava ja kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul.

(4) Kaugülekuulamise protokollit tehakse märke tunnistaja hoiatamise kohta ütluste andmisest seadusliku aluseta keeldumise ja teadvalt vale ütluste andmise eest.

(5) Välisriigis viibiva tunnistaja ülekuulamisel järgitakse §-s 468 sätestatut.

(6) Justiitsminister võib kehtestada kaugülekuulamise korraldamise täpsemad nõuded.

§ 70. Alaealise tunnistaja ülekuulamise erisused

Alla neljateistaastane tunnistaja kuulatakse üle lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi osavõtul. Vanema kui neljateistaastase alaealise ülekuulamisele võib menetleja kaasata lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi.

§ 71. Ütluste andmisest keeldumine isiklikel põhjustel

(1) Õigus keelduda tunnistajana ütluste andmisest on kahtlustatava või süüdistatava:

1) alanejal ja ülenejal sugulasel;

2) õel, poolõel, vennal, poolvennal või isikul, kes on või on olnud abielus kahtlustatava või süüdistatava õe, poolõe, venna või poolvennaga;

3) võõras- või kasuvanemal, võõras- või kasulapsel;

4) lapsendajal ja lapsendatul;

5) abikaasal, püsivas kooselus oleval isikul ja tema vanemal, sealhulgas pärast abielu või püsiva kooselu lõppemist.

(2) Tunnistaja võib keelduda ütluste andmisest ka siis, kui ütlused võivad kuriteo või väärteo toimepanemises süüstada teda ennast või käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud isikuid.

§ 72. Ütluste andmisest keeldumine kutsetegevuse tõttu

(1) Õigus tunnistajana keelduda kutsetegevuses teatavaks saanud asjaolude kohta ütluste andmisest on:

1) Eestis registreeritud usuorganisatsiooni vaimulikul;

2) kaitsjal ja notaril, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti;

3) tervishoiutöötajal ja farmatseutil isiku päritolusse, kunstlikku viljastamisse, perekonnasse või tervisesse puutuvate asjaolude puhul;

4) isikul, kellele on seadusega pandud ameti- või kutsesaladuse hoidmise kohustus.

(2) Õigus ütluste andmisest keelduda on ka käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–3 nimetatud isikute erialasel abipersonalil.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikutel ja nende erialasel abipersonalil ei ole õigust keelduda ütluste andmisest, kui ütluste andmist taotleb kahtlustatav või süüdistatav.

(4) Kui kohus menetlustoimingu põhjal veendub, et käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud isiku keeldumine ütluste andmisest ei seonu tema kutsetegevusega, võib ta kohustada nimetatud isikut ütlusi andma.

§ 73. Riigisadaluse kohta ütluste andmisest keeldumine

(1) Tunnistajal on õigus keelduda ütluste andmisest nende asjaolude kohta, mille suhtes kohaldatakse riigisadaluse seadust (RT I 1999, 16, 271; 82, 752; 2001, 7, 17; 93, 565; 100, 643; 2002, 53, 336; 57, 354; 63, 387; 2003, 13, 67).

(2) Kui tunnistaja keeldub ütluste andmisest riigisadalusele viidates, pöördub uurimisasutus, prokuratuur või kohus riigisadalust valdava asutuse poole taotlusega kinnitada asjaolude tunnistamist riigisadaluseks.

(3) Kui riigisadalust valdav asutus ei kinnita asjaolude tunnistamist riigisadaluseks või kui ta ei vasta käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud taotlusele kahekümne päeva jooksul, on tunnistaja kohustatud andma ütlusi.

§ 74. Tunnistaja ülekuulamise protokoll

(1) Ülekuulamisprotokolli kantakse:

- 1) tunnistaja nimi, sünniaeg, kodakondsus, haridus, elu- ja töökoht või õppeasutuse nimetus;
- 2) mis laadi suhted on ülekuulatataval kahtlustatava või kannatanuga;
- 3) ütlused.

(2) Lisa- või kordusülekuulamisel koostatavas ülekuulamisprotokollis ei korrata ülekuulatatava isiku andmeid ega andmeid tema ja kahtlustatava või kannatanu suhete kohta, vaid viidatakse esmaülekuulamise protokollile.

(3) Tunnistaja taotlusel ei märgita ülekuulamisprotokollis tema elu- või töökohta või õppeasutuse nimetust. Need andmed lisatakse ülekuulamisprotokollile suletud ümbrikus.

(4) Tunnistaja võib ülekuulamisel pärast vaba jutustamist kirjutada ütlused ülekuulamisprotokolli omakäeliselt, mille kohta tehakse protokollis märge.

3. jagu Kahtlustatava ülekuulamine

§ 75. Kahtlustatava ülekuulamine

(1) Kahtlustatava ülekuulamise rakendamisel selgitatakse kahtlustatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus.

(2) Ülekuulamist alustades selgitatakse kahtlustatavale, et tal on õigus keelduda ütluste andmisest ning et antud ütlusi võidakse kasutada tema vastu;

(3) Kahtlustatavalt küsitakse, kas ta on toime pannud kuriteo, milles teda kahtlustatakse, ning talle tehakse ettepanek anda vabalt jutustades ütlusi kahtluse aluseks oleva kuriteo asjaolude kohta.

(4) Kahtlustatava ülekuulamisel järgitakse käesoleva seadustiku § 68 lõikeid 3–6.

§ 76. Kahtlustatava ülekuulamise protokoll

(1) Ülekuulamisprotokolli kantakse:

- 1) kahtlustatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutuse nimetus;
- 2) perekonnaseis;
- 3) karistatus;
- 4) ütlused.

(2) Kahtlustatava ülekuulamise protokollis järgitakse käesoleva seadustiku § 74 lõikeid 2 ja 4.

4. jagu Vastastamine, ütluste seostamine olustikuga ja äratundmiseks esitamine

§ 77. Vastastamine

(1) Isikud võib vastastada, kui ütlustes ilmnenu vastuolu ei ole võimalik muul viisil kõrvaldada.

(2) Vastastamisel selgitatakse vastastatavate omavahelised suhted ja neile esitatakse järjestikku küsimusi asjaolu kohta, milles vastuolu ilmneb.

(3) Vastastamisel võib avaldada vastastatava varem antud ütlusi ja esitada muid tõendeid.

(4) Vastastatavad võivad uurimisasutuse ametniku loal ja tema kaudu esitada teineteisele ütlustes ilmnevate vastuolude kohta küsimusi. Vajaduse korral muudab uurimisasutuse ametnik esitatud küsimuse sõnastust.

(5) Vastastamise kestel ütluste võtmisel järgitakse käesoleva seadustiku § 68 lõikeid 2–6.

§ 78. Vastastamisprotokoll

(1) Vastastamisprotokollis talletatakse uurimistoimingu käik ja tulemused küsimuste ja vastuste vormis küsimuste esitamise ja vastamise järjekorras.

(2) Protokollitud vastuse õigsust kinnitab vastastatav allkirjaga.

(3) Kui vastastatavate vastused langevad kokku, võib need protokollida ühise vastusena.

(4) Kui avaldatakse vastastatava varem antud ütlusi või esitatakse muid tõendeid, peab see ilmnema protokollitud küsimuse sõnastusest.

§ 79. Ütluste seostamine olustikuga

(1) Ütluste seostamisel olustikuga tehakse ülekuulatud kahtlustatavale, süüdistatavale, kannatanule või tunnistajale ettepanek selgitada ja täpsustada kuriteosündmusse puutuvaid asjaolusid kohapeal ja seostada ütlused sündmuskoha olustikuga.

(2) Kui kohtueelses menetluses on vaja olustikuga seostada mitme isiku ütlused, tehakse seda iga isikuga eraldi.

(3) Ütluste olustikuga seostamise käigus antavate ütluste võtmisel järgitakse käesoleva seadustiku § 68 lõikeid 2–6.

§ 80. Ütluste ja olustiku seostamise protokoll

Ütluste ja olustiku seostamise protokollis kantakse:

- 1) kahtlustatavale, süüdistatavale, kannatanule või tunnistajale tehtud ettepanek selgitada ja täpsustada tõendamisesemesse puutuvaid asjaolusid kohapeal;
- 2) ütluste olustikuga seostamisel antud ütlused;
- 3) kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu või tunnistaja toimingute laad ja sisu ning selle koha või objekti nimetus, millega ütlusi ja toiminguid on seostatud;
- 4) kas ja millises ulatuses on uurimistoimingus taastatud sündmuskoha olustik;
- 5) ütlustega seostatud objekti paiknemine sündmuskohal ja objekti vaatlusandmed;
- 6) äravõetud asitõenditena kasutatavate objektide nimetused.

§ 81. Äratundmiseks esitamine

(1) Vajaduse korral võib menetleja isiku, asja või muu objekti esitada ülekuulatud kahtlustatavale, süüdistatavale, kannatanule või tunnistajale äratundmiseks.

(2) Isik, asi või muu objekt esitatakse äratundmiseks koos vähemalt kahe sellega sarnase objektiga.

(3) Objektikogumit ei moodustata, kui äratundmiseks esitatakse:

- 1) laip;
- 2) paikkond, hoone, ruum või muu objekt, mille puhul ei ole võimalik objekte ühel ajal esitada;
- 3) oma tunnustelt teistest oluliselt erinev objekt, mille puhul ei ole võimalik moodustada omavahel sarnanevate objektide kogumit.

(4) Vajaduse korral esitatakse isik, asi või muu objekt äratundmiseks foto, filmi või heli- või videosalvestise järgi.

(5) Äratundmiseks esitamist võib korrata, kui esimene äratundmiseks esitamine toimus foto, filmi või videosalvestise järgi või kui on alust arvata, et objekti ei tuntud ära selle muutumise tõttu ja endist välimust on võimalik taastada.

(6) Kui kahtlustatav, süüdistatav, kannatanu või tunnistaja tunneb talle äratundmiseks esitatud objekti ära või kinnitab selle sarnasust uuritava sündmusega seotud objektiga, tehakse talle ettepanek nimetada tunnused, mille alusel ta on oma järelduse teinud, ja selgitada objekti seost uuritava sündmusega. Kui ta eitab samasust või

sarnasust, tehakse talle ettepanek selgitada, mille poolest talle esitatud objekt või objektid erinevad uuritava sündmusega seotud objektist.

(7) Objekti või objektikogumi äratundmiseks esitamisel seda pildistatakse või see videosalvestatakse.

(8) Äratundmiseks esitamise käigus ütluste võtmisel järgitakse käesoleva seadustiku § 68 lõikeid 2–6.

§ 82. Äratundmiseks esitamise protokoll

(1) Äratundmiseks esitamise protokoll kantakse:

- 1) äratundmiseks esitatud objekti või objektide nimetused;
- 2) milliste oluliste tunnuste poolest olid äratundmiseks esitatud objektid omavahel sarnased ja kus äratundmiseks esitatud objekt teiste hulgas paiknes;
- 3) millise koha valis äratundmiseks esitatud isik teiste hulgas;
- 4) äratundjale tehtud ettepanek vaadata talle esitatud objekti või objekte ja selgitada, kas ta tunneb uuritava sündmusega seotud objekti ära ning kas ta nendib selle sarnasust teiste objektidega või erinevust nendest;
- 5) tunnused, mille järgi tundis äratundja objekti ära.

(2) Kui äratuntud isik vaidlustab uurimistoimingu tulemust, tehakse selle kohta protokollis märge.

5. jagu Vaatlus

§ 83. Vaatluse eesmärk ja vaatlusobjektid

(1) Vaatluse eesmärk on koguda kriminaalasja lahendamiseks vajalikke andmeid, avastada kuriteojäljed ja võtta asitõenditena kasutatavad objektid ära.

(2) Vaatlusobjektid on:

- 1) sündmuskoht;
- 2) laip;
- 3) dokument, muu objekt või asitõend;
- 4) läbivaatuse toimetamise korral isik ning posti- või telegraafisaadetus.

§ 84. Sündmuskoha vaatlus

(1) Sündmuskoha vaatlust toimetatakse kuriteo toimepanemise kohas, või kohas, mis on seotud kuriteo toimepanemisega.

(2) Kahtlustatav, süüdistatav tunnistaja või kannatanu kutsutakse sündmuskoha vaatluse juurde, kui tema selgitused aitavad tagada vaatluse igakülgsuse, täielikkuse ja objektiivsuse.

§ 85. Laiba vaatlus

(1) Laiba vaatlust toimetatakse sündmuskohal või laiba muus asukohas.

(2) Laiba vaatlusel selgitatakse:

- 1) laiba isik või tundmatu laiba puhul antakse selle kirjeldus;
- 2) laiba asukoht, asend ja poos;
- 3) laiba juures olevad kuriteojäljed ja asjad;
- 4) kuriteojäljed laiba katmata kehaosadel, rõivastel ja jalatsitel ning kaetud kehaosadel;
- 5) koolnutunnused;
- 6) muud kriminaalasja lahendamiseks vajalikud tunnused.

(3) Võimaluse korral toimetatakse laiba vaatlust kohtuarsti või spetsialisti osavõtul, kelle ülesanne on:

- 1) sedastada surma saabumine, kui see ei ole ilmne;
- 2) abistada uurimisasutuse ametnikku vaatluse toimetamisel, et koguda ja talletada ekspertideks vajalikke lähteandmeid.

§ 86. Dokumendi, muu objekti või asitõendi vaatlus

(1) Dokumendi või muu objekti vaatlusel selgitatakse kuriteojäljed ja muud tunnused, mis on vajalikud kriminaalasja lahendamiseks ning on aluseks objekti kasutamisel asitõendina.

(2) Kui asitõendiks tunnistatud dokumenti, asja või muud objekti on vaja täiendavalt uurida, tehakse asitõendi vaatlus.

§ 87. Vaatlusprotokoll

(1) Vaatlusprotokoll kantakse:

- 1) sündmuskoha olustiku kirjeldus;
- 2) laiba isik või tundmatu laiba puhul isikukirjeldus;

- 3) vaatlusel avastatud dokumendi või muu objekti nimetus ja tunnused;
- 4) kuriteojälgede kirjeldus;
- 5) muud vaatlusandmed;
- 6) uurimistoimingus äravõetud ja asitõendina kasutatava objekti nimetus ja number.

(2) Sündmuskoha vaatlusprotokoll ei kanta uurimistoimingus osalenud isiku seletusi ega vaatluse ajal tehtud jälitustoimingute andmeid.

§ 88. Isiku läbivaatus

(1) Isiku läbivaatusel selgitatakse:

- 1) kas isiku kehal, rõivastel või jalatsitel on kuriteojälgi, mis on tema kahtlustatavaks tunnistamise alus;
- 2) tervisekahjustuse laad, vigastuse paiknemine ja vigastuse muud tunnused;
- 3) kahtlustatava, kannatanu või tunnistaja keha iseärasused või kehal leiduvad eritunnused, mis on vaja talletada kriminaalasja lahendamiseks;
- 4) kas isiku juures või tema kehasse peidetuna on asitõendina kasutatavaid asju.

(2) Kui isiku läbivaatuse eesmärk on avastada tema kehal kuriteojälgi, osaleb läbivaatusel kohtuarst või spetsialist.

(3) Isiku läbivaatusel on lubatud võtta temalt võrdlusmaterjali ekspertiisiks vajalike võrdlusjälgede ja proovide saamiseks. Võrdlusmaterjali võttes järgitakse käesoleva seadustiku §-s 100 sätestatut.

(4) Isiku läbivaatuse protokoll kantakse:

- 1) isiku kehal, rõivastel või jalatsitel avastatud kuriteojälgede kirjeldus;
- 2) isiku kehal leiduvate iseärasuste või eritunnuste kirjeldus;
- 3) uurimistoimingus avastatud ja asitõendina kasutatavate objektide nimetused.

(5) Isiku läbivaatuse protokollis ei ole lubatud teha järeldusi tervisekahjustuse laadi ja vanuse ning tervisekahjustuse tekitamise viisi või vahendi kohta.

§ 89. Posti- või telegraafisaadetise arest ja läbivaatus

(1) Läbivaatuse toimetamiseks arestitakse posti- või telegraafisaadetis prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal või kohtumäärusega.

(2) Posti- või telegraafisaadetise aresti määruks märgitakse:

- 1) arestitava saadetise saatja või saaja nimi ning elu- või asukoht ja aadress;
- 2) aresti põhjendus;
- 3) arestitud posti- või telegraafisaadetisest uurimisasutusele teatamise kord.

(3) Posti- või telegraafisaadetise aresti määruks koopia saadetakse täitmiseks posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutaja juhile.

(4) Posti- või telegraafisaadetise läbivaatusel kogutakse tõendamiseseme asjaolude kohta vaatlusandmeid ja võetakse posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutajalt ära kriminaalmenetluses asitõendina kasutatav saadetis. Läbivaatusobjekti, mis ei ole kriminaalasjaga seotud, edastab posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutaja adressaadile.

(5) Posti- või telegraafisaadetis vabastatakse arestist prokuratuuri määrusega. Arestist vabastamise määruks koopia edastatakse isikule, kes ei ole menetlusosaline, kuid kelle puhul on posti- või telegraafisaadetise aresti ja läbivaatusega rikutud sõnumisaladust.

§ 90. Posti- või telegraafisaadetise läbivaatuse protokoll

Posti- või telegraafisaadetise läbivaatuse protokoll kantakse:

- 1) viide posti- või telegraafisaadetise aresti määruksle;
- 2) läbivaatuse objekti nimetus;
- 3) vaatlusandmed;
- 4) äravõetud asitõendina kasutatava posti- või telegraafisaadetise nimetus.

6. jagu Läbiotsimine ja uurimiseksperiment

§ 91. Läbiotsimine

(1) Läbiotsimise eesmärk on leida hoonest, ruumist, sõidukist või piirdega alalt asitõendina kasutatav või konfiskeeritav objekt, kriminaalasja lahendamiseks vajalik dokument, asi või isik või kuriteoga tekitatud kahju hüvitamiseks arestitav vara või laip või tabada tagaotsitav.

(2) Läbiotsimist toimetatakse prokuratuuri määruse või kohtumääruse alusel. Notari- või advokaadibüroo läbiotsimist toimetatakse prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal või kohtumääruse alusel.

(3) Edasilükkamatutel juhtudel võib uurimisasutus läbiotsimist toimetada uurimisasutuse määruse alusel ilma prokuratuuri loata, kuid seejärel tuleb sellest 24 tunni jooksul teatada prokuratuurile, kes otsustab läbiotsimise lubatavaks tunnistamise.

(4) Läbiotsimismääruses märgitakse:

- 1) läbiotsimise eesmärk;
- 2) läbiotsimise põhjendus.

(5) Läbiotsimismäärusega võib läbi otsida isiku:

- 1) kahtlustatavana kinnipidamise või vahistamise korral;
- 2) kelle kohta on alust arvata, et ta läbiotsimiskohal varjab otsitavat objekti.

(6) Läbiotsimist rakendades tutvustatakse isikule, kelle juures läbi otsitakse, või tema täisealisele perekonnaliikmele või juriidilise isiku või riigi või kohaliku omavalitsuse asutuse, kelle juures läbi otsitakse, esindajale läbiotsimismäärust, mille kohta võetakse määrusele allkiri. Vastava isiku või esindaja puudumisel peab kaasama kohaliku omavalitsuse esindaja.

(7) Notaribüroo või advokaadibüroo läbiotsimise juures peab viibima notar või advokaat, kelle juures läbi otsitakse. Kui asjaomane notar või advokaat ei saa läbiotsimise juures viibida, peab läbiotsimise juures viibima notari asendaja või teine sama advokaadibüroo kaudu õigusteenust osutav advokaat, selle võimatuse korral teine notar või advokaat.

(8) Läbiotsimist rakendades tehakse ettepanek anda välja läbiotsimismääruses märgitud objekt või näidata laiba või tagaotsitava peidukoht. Kui ettepanek jäetakse täitmata või kui on alust arvata, et seda on järgitud osaliselt, toimetatakse otsinguid.

§ 92. Läbiotsimisprotokoll

Läbiotsimisprotokolli kantakse:

- 1) ettepanek välja anda otsitav objekt või näidata laiba või tagaotsitava asukoht;
- 2) vabatahtlikult väljaantud objekti nimetus;
- 3) otsingute tingimused, käik ja tulemused;
- 4) leitud objekti nimetus ja objekti tunnused, millel on tähtsust kriminaalasja lahendamiseks;
- 5) tabatud tagaotsitava isikuandmed.

§ 93. Uurimiseksperiment

(1) Uurimiseksperimenti eesmärk on katseliselt selgitada, kas uuritava sündmuse asjaolud või toiming kuriteosündmuse ajal esinesid või kas nende olemasolu oli võimalik tajuda.

(2) Uurimiseksperimentis osaleb kahtlustatav, süüdistatav, kannatanu või tunnistaja, kui:

- 1) tema abi vajatakse sündmuse olustiku taastamiseks;
- 2) uurimiseksperimenti tulemused võimaldavad kontrollida tema ütlusi;
- 3) katsete tulemused sõltuvad selles osaleja omadustest, võimetest või oskustest.

(3) Uurimiseksperimentis on lubatud kasutada asitõendit, kui:

- 1) selle asendamine võib mõjutada uurimistoimingu tulemusi ja kui on välistatud asitõendi hävimine;
- 2) asitõendit ei ole vaja äratundmiseks esitada uurimiseksperimentis osalevale isikule.

(4) Uurimiseksperimenti tulemusi selgitades ei ole lubatud teha eriteadmistele tuginevaid järeldusi.

§ 94. Uurimiseksperimenti protokoll

Uurimiseksperimenti protokolli kantakse:

- 1) küsimus, mille lahendamiseks peetakse vajalikuks korraldada katseid;
- 2) kas katsete tegemiseks taastati sündmuskoha olustik ja kuidas seda tehti;
- 3) kas kahtlustatav, süüdistatav, tunnistaja või kannatanu on kinnitanud uurimiseksperimenti olustiku vastavust uuritava sündmuse olustikule;
- 4) katsete kirjeldus: arv, järjestus, tingimused, arvu muutmine ja katsete sisu;
- 5) katsete tulemused.

7. jagu Ekspertiis

§ 95. Ekspert

(1) Ekspert on isik, kes rakendab käesolevas seadustikus sätestatud juhtudel ja korras ekspertiisi tehes mitteõiguslikke eriteadmisi.

(2) Eksperti määrates eelistab menetleja kohtueksperti ja riiklikult tunnustatud eksperti, kuid eksperdiks võib määrata ka muu asjakohaste teadmistega isiku.

(3) Kui ekspertiis korraldatakse väljaspool ekspertiisiasutust, selgitab menetleja, kas eksperdiks määratav isik on kriminaalasjas erapooletu ja nõus ekspertiisi tegema. Talle selgitatakse käesoleva seadustiku §-s 98 sätestatud eksperdi õigusi ja kohustusi. Kui eksperdiks nimetatakse vannutamata isik, hoiatatakse teda kriminaalkaristusest teadvalt vale eksperdiarvamuse andmise eest. Menetleja määrab kokkuleppel eksperdiga ekspertiisi tähtaja.

(4) Menetleja võib taotleda, et ekspertiis tehakse välisriigi ekspertiisiasutuses, ja kasutada välisriigis antud eksperdiarvamust tõendina kriminaalasja lahendamisel.

§ 96. Eksperdi taandumise alused

(1) Ekspert on kohustatud kriminaalmenetlusest taanduma:

- 1) käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel;
- 2) kui ta on ametialluvuses või muus sõltuvuses teisest kriminaalmenetluse subjektist.

(2) Ekspertide komisjonis ei või olla käesoleva seadustiku § 71 lõikes 1 loetletud lähedasi.

(3) Eksperdi varasem osalemine kriminaalmenetluses eksperdina või spetsialistina ei ole tema taandumise alus.

(4) Eksperdi taandumine vormistatakse motiveeritud taandumisavalduse alusel, mis lisatakse kriminaaltoimikusse.

§ 97. Eksperdi taandamine

(1) Kui ekspert ei ole taandunud käesoleva seadustiku §-s 96 sätestatud alustel, võib kahtlustatav või süüdistatav, kannatanu, tsiviilkostja või kaitsja esitada tema taandamise taotluse.

(2) Eksperdi taandamise taotlus lahendatakse käesoleva seadustiku § 59 lõigetes 5 ja 6 sätestatud korras.

§ 98. Eksperdi õigused ja kohustused

(1) Eksperdil on ekspertiisi tehes õigus:

- 1) taotleda ekspertiisimaterjali täiendamist;
- 2) ekspertiisimaterjali täielikkuse tagamiseks osaleda uurimisasutuse või prokuratuuri kutsel menetlustoimingus ja kohtu kutsel kohtulikul uurimisel;
- 3) tutvuda kriminaalasja materjaliga, mis on vajalik ekspertiisiks;
- 4) keelduda ekspertiisi tegemast, kui talle esitatud ekspertiisimaterjal ei ole küllaldane või kui ekspertiisimääruses esitatud ekspertiisiülesanded on väljaspool tema eriteadmisi või kui küsimustele vastamine ei eelda eksperdiuuringuid ja eriteadmiste tuginevate järelduste tegemist;
- 5) taotleda, et menetleja loal viibiks ekspertiisi juures isik, kes võib anda eksperdiuuringuteks vajalikke selgitusi;
- 6) seada ja lahendada omal algatusel ekspertiisimääruses esitamata ekspertiisiülesanne.

(2) Ekspert on kohustatud:

- 1) eksperdiks määramise korral tegema ekspertiisi;
- 2) ilmuma menetleja kutsel;
- 3) tagama eksperdiuuringute igakülgse, täielikkuse ja objektiivsuse ning eksperdiarvamuse teadusliku põhjendatuse;
- 4) keelduma ekspertiisi tegemisest, kui ta ei ole kriminaalmenetluses erapooletu;
- 5) hoidma saladuses temale ekspertiisi tegemisel teatavaks saanud asjaolud, mida võib avaldada üksnes menetleja kirjalikul loal.

(3) Kui ekspert jääb mõjuva põhjuseta ilmumata, võib eeluurimiskohtunik prokuratuuri taotlusel või kohus teda kohtumääruse alusel trahvida kuni kaheksa miinimumpäevamäära ulatuses.

§ 99. Ekspertiisi tagamine

Vajaduse korral kogutakse ekspertiisiks võrdlusmaterjali, paigutatakse kahtlustatav või süüdistatav kohtupsühhiaatria- või kohtuarstliku ekspertiisi tegemiseks sundkorras raviuasutusse või kaevatakse laip kohtuarstliku või muu ekspertiisi tegemiseks matmiskohast välja.

§ 100. Võrdlusmaterjali võtmine ekspertiisiks

(1) Võrdlusmaterjali võtmise eesmärk on koguda ekspertiisiks vajalikke võrdlusjälgi ja -proove.

(2) Võrdlusmaterjali võtmise määrus on vajalik, kui:

- 1) isik keeldub võrdlusmaterjali andmisest ja menetlustoimingu eesmärki on võimalik saavutada sunniga;
- 2) võrdlusmaterjali võtmine riivab isiku keha puutumast;
- 3) juriidiliselt isikult nõutakse võrdlusmaterjalina dokumente.

(3) Võrdlusmaterjali võtmise määrukes märgitakse:

- 1) kellelt võrdlusmaterjali võetakse;
- 2) võrdlusmaterjali liik;
- 3) menetlustoimingu põhjendus.

(4) Kui võrdlusmaterjali võtmine riivab isiku keha puutumast, osaleb menetlustoimingu kohtuarst või tervishoiutöötaja või muu spetsialist.

§ 101. Võrdlusmaterjali võtmise protokoll

Võrdlusmaterjali võtmise protokoll kantakse:

- 1) võetud võrdlusjälgede või -proovide nimetused;
- 2) võrdlusmaterjali võtmise viis ja tingimused;
- 3) võrdlusmaterjali hulk või kogus.

§ 102. Kahtlustatava või süüdistatava sundpaigutamine meditsiinasutusse

(1) Kui kohtupsühhiaatria- või kohtuarstliku ekspertiisi tegemiseks on vaja pikaajalisi eksperdiuringuid, määrab menetleja komisjoniekspertiisi ja paigutab kahtlustatava või süüdistatava ravisutusse sundkorras.

(2) Kahtlustatava või süüdistatava ravisutusse paigutamise aluseks on prokuratuuri koostatud ravisutusse sundpaigutamise määrus ja eeluurimiskohtuniku luba või kohtumäärus.

(3) Kahtlustatav või süüdistatav paigutatakse ravisutusse kuni üheks kuuks. Prokuratuuri taotlusel võib eeluurimiskohtunik või kohus seda tähtaega pikendada kolme kuu võrra.

(4) Kahtlustatava või süüdistatava viibimine ravisutuses arvatakse tema vahistusaja hulka.

§ 103. Laiba väljakaevamine ametlikust matmiskohast

(1) Laip või selle säile kaevatakse ametlikust matmiskohast välja, kui kriminaalmenetluses on vaja selgitada surma põhjus või muud tõendamiseseme asjaolud või võtta ekspertiisiks vajalikke võrdlusjälgi või -proove.

(2) Laiba matmiskohast väljakaevamise aluseks on prokuratuuri määrus või kohtumäärus.

(3) Laip kaevatakse matmiskohast välja kohtuarsti või muu spetsialisti osavõtul ja linna- või vallavalitsuse esindaja juuresolekul. Kui on võimalik, kutsutakse menetlustoimingu juurde kadunu lähedane ja vajaduse korral esitatakse talle laip isiku äratundmiseks.

(4) Vajaduse korral võetakse laiba matmiskohast pinnase- ja muid proove.

(5) Laiba matmiskohast väljakaevamise määrukes antakse linna- või vallavalitsusele korraldus matta laip uuesti ja taastada haud.

§ 104. Laiba matmiskohast väljakaevamise protokoll

Laiba matmiskohast väljakaevamise protokoll kantakse:

- 1) matmiskoha nimetus ja asukoht ning andmed haua paiknemise kohta;
- 2) haua ja hauamärkide kirjeldus;
- 3) puusärgi ja laiba vaatluse andmed.

§ 105. Ekspertiisi korraldamine

(1) Ekspertiis korraldatakse menetleja määruse alusel.

(2) Ekspertiis on kohustuslik, kui kriminaalmenetluses on vaja tuvastada:

- 1) surma põhjus;
- 2) alaealise kahtlustatava või kannatanu vanus, kui asjakohased dokumendid puuduvad või kui need on vaidlustatud;
- 3) kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu või tunnistaja vaimne seisund, kui on alust arvata, et ta ei ole psüühiliselt terve;
- 4) õigusvastase teo toimepannud isiku vaimne seisund talle psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks;
- 5) narkootiline või psühhotroopne aine või selle liik.

(3) Muudel juhtudel korraldatakse ekspertiis tõendamisevajadusest lähtudes.

(4) Menetleja ei või keelduda kahtlustatava, süüdistatava või kaitsja, kannatanu või tsiviilkostja taotlusel ekspertiisi määramast, kui asjaolul, mille tuvastamist ekspertiisiga taotletakse, võib olla tähtsust kriminaalasja lahendamisel.

§ 106. Ekspertiisimäärus

(1) Ekspertiisimääruse põhiosas märgitakse:

- 1) kriminaalasja nimetus ja number, kuriteo asjaolud ja muud ekspertiisiks vajalikud lähteandmed;
- 2) ekspertiisi määramise põhjendus.

(2) Ekspertiisimääruse lõpposas märgitakse:

- 1) ekspertiisi liik eriteadmiste valdkonna järgi;
- 2) vajadus korraldada ainuisikuline või komisjoniekspertiis, esma-, lisa- või kordusekspertiis;
- 3) ekspertiisimäärust täitva eksperdi või riikliku ekspertiisiasutuse nimi;
- 4) kuriteosündmusega seotud ekspertiisiobjektide ning võrdlus- ja tutvumismaterjali andmed;
- 5) eksperdile esitatud küsimused;
- 6) ekspertiisi tähtaeg käesoleva seadustiku § 95 lõikes 3 sätestatud juhul.

(3) Kui ekspertiis korraldatakse riiklikus ekspertiisiasutuses, võib kooskõlastatult ekspertiisiasutuse juhiga määrata eksperdi nimeliselt. Ekspertiisimääruse alusel võib ekspertide komisjoni kuuluda ekspert, kes ei tööta riiklikus ekspertiisiasutuses.

(4) Eksperdile ei ole lubatud esitada:

- 1) õiguslikke ega eksperdi eriala väliseid küsimusi;
- 2) küsimusi, millele vastamine ei eelda eksperdiuuringuid ja eriteadmiste tuginevate järelduste tegemist.

§ 107. Ekspertiisiakti koostamine

(1) Ekspertiisiakti sissejuhatuses märgitakse:

- 1) akti koostamise kuupäev ja koht;
- 2) ekspertiisi määranud isiku nimi ning ekspertiisimääruse koostamise ja eksperdile edastamise kuupäev;
- 3) kriminaalasja nimetus ja number;
- 4) ekspertiisi liik;
- 5) andmed eksperdi kohta;
- 6) ekspertiisiobjekti nimetus või selle isiku nimi, kellele ekspertiis tehti;
- 7) kas ja millal on taotletud ekspertiisimaterjali täiendamist ja millal on taotlus rahuldatud;
- 8) ekspertiisi lähteandmed;
- 9) eksperdile ekspertiisimääruses esitatud ja eksperdi omaalgatuslikult sõnastatud küsimused;
- 10) ekspertiisi tegemise juures viibinud isikute nimed.

(2) Kui ekspertiisi teeb vannutamata isik, annab ekspert allkirja ekspertiisiakti sissejuhatuses tehtud märkusele, et teda on hoiatatud kriminaalkaristuse eest.

(3) Ekspertiisiakti põhiosas esitatakse:

- 1) uuringute kirjeldus;
- 2) uuringutulemuste hindamise andmed ja eksperdiarvamuse põhjendus.

(4) Kui eksperdile esitatud küsimus on õiguslik või eksperdi eriala väline või kui küsimusele vastamine ei eelda eksperdiuuringuid ega eriteadmiste tuginevate järelduste tegemist, keeldub ekspert ekspertiisiaktis sellele vastamast.

(5) Kompleksekspertiisi akti põhiosas esitatakse iga eksperdi uuringud eraldi.

(6) Ekspertiisiakti lõpposas esitatakse uuringutele tuginev eksperdiarvamus.

(7) Kui komisjoniekspertiisis jõuavad eksperdid ühisarvamusele, koostatakse ühine ekspertiisiakt. Lahknevate järelduste korral koostab ekspert eraldi ekspertiisiakti.

(8) Ekspertiisiaktile kirjutavad alla ekspert või komisjoniekspertiisi teinud eksperdid.

§ 108. Ekspertiisist keeldumise akti koostamine

(1) Kui ekspert keeldub ekspertiisi käesoleva seadustiku § 98 lõike 1 punktis 4 sätestatud alustel tegemast, koostab ta ekspertiisist keeldumise akti.

(2) Ekspertiisist keeldumise aktis märgitakse käesoleva seadustiku § 107 lõikes 1 loetletud andmed ja põhjendatakse ekspertiisist keeldumist.

§ 109. Eksperti ülekuulamine

Vajaduse korral kuulatakse ekspert kohtueelses menetluses üle ekspertiisiakti või ekspertiisist keeldumise akti sisu selgitamiseks. Eksperti ülekuulamisel juhendatakse käesoleva seadustiku §-dest 68 ja 69.

8. jagu Tõendite kogumine jälitustoiminguga

§ 110. Jälitustoimingu lubatavus tõendite kogumisel

(1) Kriminaalmenetluses on lubatud tõendeid koguda jälitustoimingutega, kui tõendite kogumine muude menetlustoimingutega on välistatud või oluliselt raskendatud ning kriminaalmenetluse esemeks on esimese astme kuritegu või tahtlikult toimepandud teise astme kuritegu, mille eest on ette nähtud karistusena vähemalt kuni kolm aastat vangistust.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud jälitustoiminguga on lubatud tõendeid koguda ka rahvusvahelise abistamistaotluse alusel.

§ 111. Jälitustoiminguga saadud tõend

Jälitustoiminguga saadud teave on tõend, kui selle saamisel on järgitud seaduse nõudeid.

§ 112. Jälitustoiminguga tõendite kogumise üldtingimused

(1) Jälitustoiming ei tohi ohustada isiku elu, tervist ja vara ega keskkonda.

(2) Jälitustoiminguga koguvad tõendeid Politseiamet ja Kaitsepolitseiamet omal algatusel või muu uurimisasutuse taotlusel. Politseiamet kogub jälitustoiminguga tõendeid vahetult või tema hallatavate asutuste kaudu. Käesoleva seadustiku §-des 115 ja 117 nimetatud jälitustoimingutega koguvad tõendeid ka Maksuamet, Tolliamet ja Piirivalveamet.

(3) Käesoleva seadustiku §-des 116, 118 ja 119 nimetatud jälitustoimingutega võib tõendeid koguda eeluurimiskohtuniku loal.

(4) Kui jälitustoimingu tegemist taotleb teine uurimisasutus, teatab jälitustoimingu teinud asutus selle taotluse täitmisest uurimisasutusele kirjalikult ja edastab talle vajaduse korral koos jälitusprotokolliga jälitustoimingu tehtud foto, filmi, heli- või videosalvestise või muu teabetalletuse.

(5) Riigikogu ning valla- ja linnavolikogu liikme, kohtuniku, prokuröri, advokaadi ja vaimuliku ning Riigikogu valitava ja nimetatava ametiisiku võib tema nõusolekul kaasata jälitustoimingu eeluurimiskohtuniku loal üksnes juhul, kui kuritegu on suunatud tema või tema lähedase vastu.

§ 113. Jälitustoimingu protokoll

(1) Jälitustoiminguga saadud teave vormistatakse jälitusprotokollis, kuhu kantakse:

- 1) jälitustoimingu teinud asutuse nimetus;
- 2) jälitustoimingu aeg ja koht;
- 3) selle isiku nimi, kelle suhtes jälitustoiming tehti;
- 4) jälitustoiminguga kogutud teave.

(2) Käesoleva seadustiku §-s 120 nimetatud jälitustoimingu protokollis kantakse käesoleva lõike 1 punktides 1, 2 ja 4 loetletud andmed.

(3) Jälitusprotokollile kirjutab alla jälitustoimingu teinud asutuse juht või tema määratud ametnik.

(4) Jälitusprotokollile lisatakse vajaduse korral jälitustoiminguga saadud foto, film, heli- või videosalvestis või muu teabetalletus.

§ 114. Jälitustoiminguks loa andmine

(1) Eeluurimiskohtunik vaatab Politseiameti, Keskkriminaalpolitsei või Kaitsepolitseiameti juhi või tema määratud ametniku põhjendatud jälitustoimingu taotluse läbi viivitamata ja annab määrusega jälitustoiminguks loa või keeldub sellest.

(2) Jälitustoimingu luba antakse kuni kaheks kuuks ja seda võib jälitust korraldava asutuse juhi või tema kohustusi täitva isiku taotlusel pikendada korraga kahe kuu võrra.

(3) Kui käesoleva seadustiku §-des 115, 118 ja 119 nimetatud jälitustoiminguks vajalike tehniliste abivahendite paigaldamiseks ja eemaldamiseks on vaja varjatult siseneda eluruumi või muusse hoonesse või sõiduvahendisse või arvutisse või arvutisüsteemi või arvutivõrku, taotletakse selleks eraldi luba käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud korras.

(4) Edasilükkamatutel juhtudel võib käesoleva seadustiku §-des 116, 118 ja 119 nimetatud jälitustoimingu teha Politseiameti, Keskkriminaalpolitsei või Kaitsepolitseiameti juhi või tema määratud ametniku määruse alusel ilma käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud loata. Teostatud jälitustoimingust teatab Politseiameti, Keskkriminaalpolitsei või Kaitsepolitseiameti juht või tema poolt määratud ametnik viivitamata eeluurimiskohtunikule, kes otsustab jälitustoimingu lubatavuse, samuti loa andmise jälitustoimingu jätkamiseks määrusega.

(5) Uurimisasutus teavitab prokuratuuri käesoleva paragrahvi lõigetes 1–4 sätestatud korras jälitustoiminguks loa saamisest või talle loa andmisest keeldumisest ning taotluse aluseks olevatest asjaoludest kolme päeva jooksul.

§ 115. Varjatud jälgimine

(1) Varjatud jälgimisel saadud teave vormistatakse jälitusprotokollis. Vajaduse korral teave filmitakse, videosalvestatakse või fotografeeritakse.

(2) Varjatud jälgimisel saadud teabest kantakse jälitusprotokolli kriminaalasja lahendamiseks vajalik osa.

§ 116. Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatus

(1) Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatamisel kogutakse selle saadetise kohta vaatlusandmeid.

(2) Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatuse määruse koopia saadetakse posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutaja juhile saadetise kinnipidamiseks. Pärast posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatuse toimetamist edastatakse saadetis adressaadile.

(3) Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatuse juures peab viibima posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutaja esindaja, kes annab selle kohta allkirja jälitusprotokollile.

§ 117. Andmete kogumine üldkasutatavate tehniliste sidekanalite kaudu edastatavate sõnumite kohta

(1) Andmete kogumisel telefoni ja telegraafi teel ning muu üldkasutatava tehnilise sidekanali kaudu edastatavate sõnumite kohta kogutakse telekommunikatsioonivõrgu operaatorilt või posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutajalt andmeid, et teha kindlaks sõnumite edastamise fakt, kestus ja viis ning edastaja või vastuvõtja isikuandmed ja asukoht.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korras kogutud andmed vormistatakse jälitusprotokollis.

§ 118. Tehniliste sidekanalite kaudu edastatava teabe või muu teabe salajane pealtkuulamine või -vaatamine

(1) Telefoni ja telegraafi teel ning muu tehnilise sidekanali kaudu edastatava teabe või muu teabe salajasel pealtkuulamisel või -vaatamisel saadud teave salvestatakse ning vormistatakse jälitusprotokollis.

(2) Salajasel pealtkuulamisel või -vaatamisel salvestatud teabest kantakse jälitusprotokolli kriminaalasja lahendamiseks vajalik osa.

(3) Tõendina ei kasutata käesoleva seadustiku §-s 72 nimetatud isiku edastatavat teavet, mis on saadud salajasel pealtkuulamisel või -vaatamisel, kui selle sisuks on talle ameti- või kutsetegevuses teatavaks saanud asjaolud, välja arvatud juhul, kui nimetatud isik on samade asjaolude kohta juba andnud ütlusi või kui need on muul viisil avalikustatud.

§ 119. Kuriteo matkimine

(1) Kuritegu võib matkida kuriteo avastamise või kuriteo toimepanija selgitamise või kinnipidamise eesmärgil.

(2) Vajaduse korral jäädvustatakse kuriteo matkimine foto, filmi, heli- või videosalvestise vahendusel.

§ 120. Politseiagent

(1) Politseiagent on ametnik, kes kogub kriminaalmenetluses tõendeid muudetud identiteeti kasutades. Identiteedi muutmiseks võib väljastada isikut tõendavaid või muid dokumente.

(2) Politseiagent võib õigussuhtlemises osaleda muudetud identiteediga. Politseiagendil on kõik uurimisasutuse ametniku kohustused niivõrd, kui võrd see ei too kaasa muudetud identiteedi paljastamist.

(3) Politseiagenti on lubatud rakendada Riigiprokuratuuri määruse alusel. Politseiagendi rakendamise luba antakse kuni kuueks kuuks ja seda võib pikendada korraga kuue kuu võrra.

(4) Konkreetse kahtlustatava või süüdistatava suhtes politseiagendi rakendamiseks loa andmisel, järgitakse käesoleva seadustiku § 114 lõikes 1 sätestatut.

(5) Politseiagendi kogutud teave vormistatakse käesoleva seadustiku §-s 74 sätestatud korras. Politseiagendi ütlusi tõendina kasutades järgitakse käesoleva seadustiku sätteid tunnistaja kohta.

(6) Politseiagendi isik jäetakse salastatuks ka pärast jälitustoimingu lõpetamist, kui avalikustamine võib ohustada tema elu ja tervist või tema edasist kasutamist jälitusametnikuna või kui see on vajalik muul põhjusel.

§ 121. Jälitustoiminguga kogutud andmete tutvustamise kohustus

(1) Jälitustoimingu teinud asutus või tehtud jälitustoimingut taotlenud uurimisasutus teatab jälitustoimingust viivitamata isikule, kelle suhtes on toiming tehtud, ning isikule, kelle perekonna- või eraelu puutumatus on jälitustoiminguga riivatud, kui teavitamine ei saa enam kahjustada kriminaalmenetluse eesmärkideni jõudmist.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku soovil võimaldatakse tal tutvuda tema kohta kogutud jälitustoimingu materjaliga ja jälituse tulemusena saadud foto, filmi, heli- või videosalvestisega või muu teabetalletusega.

§ 122. Jälitustoiminguga kogutud teabetalletuse säilitamine ja hävitamine

(1) Jälitustoimingus tehtud fotot, filmi, heli- või videosalvestist või muud teabetalletust säilitatakse kriminaaltoimikus või kriminaalasja juures.

(2) Kui jälitustoimingus tehtud teabetalletust ei ole vaja säilitada, võib jälitustoimingule allutatud isik või muu isik, kelle perekonna- või eraelu puutumatus on jälitustoiminguga riivatud, pärast kohtuotsuse jõustumist taotleda selle hävitamist.

(3) Teabetalletuse hävitab jälitustoimingu teinud asutus jälitustoiminguks loa andnud kohtu eeluurimiskohtuniku loal ja juuresolekul.

(4) Teabetalletuse hävitamise kohta koostatakse protokoll, mis lisatakse kriminaaltoimikusse.

9. jagu Dokument ja asitõend

§ 123. Dokument

(1) Tõendamisel võib kasutada dokumenti, mis sisaldab teavet tõendamiseseme asjaolude kohta.

(2) Dokument on asitõend, kui sellel on käesoleva seadustiku § 124 lõikes 1 loetletud tunnused.

§ 124. Asitõend

(1) Asitõend on kuriteo objektiks olnud asi, kuriteo toimepanemise vahend, kuriteojäljega asi, kuriteojäljest valmistatud jäljend või tõmmis või kuriteosündmusega seotud muu asendamatu objekt, mis on kasutatav tõendamiseseme asjaolude selgitamisel ja mille kohta on koostatud asitõendiks tunnistamise määrus.

(2) Asitõendiks tunnistamise määrukses märgitakse:

- 1) objekti seos kriminaalasjaga;
- 2) asitõendi hoiukoht.

(3) Kui asitõendina kasutatavat objekti ei ole uurimistoimingu protokollis tõendamiseks vajaliku üksikasjalikkusega kirjeldatud, tehakse asitõendi tunnuste talletamiseks selle vaatlus.

(4) Asitõendi võib tagastada omanikule või senisele seadusjärgsele valdajale, kui see ei takista kriminaalmenetlust.

§ 125. Asitõendi hoidmine

(1) Asitõendit hoitakse kriminaaltoimikus või menetleja asitõendite hoidlas või muus tema valduses olevas ruumis või valvataval territooriumil või ekspertiiasutuses või selle suhtes kohaldatakse käesoleva seadustiku §-s 126 ettenähtud abinõusid, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse huve.

(2) Asitõend, mida ei saa hoida käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korras ning mille suhtes ei saa kriminaalmenetluse huvides kohaldada enne kohtuotsuse jõustumist või kriminaalasja menetluse lõpetamist käesoleva seadustiku §-s 126 ettenähtud abinõusid, antakse vastutavale hoiule lepingu alusel.

(3) Asitõendi hoidja tagab asitõendi puutumatus ja säilimise.

(4) Hoiulevõtjal, kes ei ole omanik ega seaduslik valdaja, on õigus saada hoiutasu katmiseks hüvitist, mis arvatakse menetluskuludesse. Hoiukulud hüvitatakse menetleja ja hoiulevõtja vahelise lepingu alusel.

(5) Kui asitõendiks on dokument, mida selle omanikul on edaspidi vaja majandus- või ametitegevuses või muul olulisel põhjusel, teeb menetleja sellest omanikule koopia. Koopia vastavust originaalile kinnitab menetleja oma allkirjaga koopia.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikeid 1–5 kohaldatakse ka äravõetud objekti suhtes, mida ei ole asitõendiks tunnistatud.

§ 126. Asitõendi ja konfiskeeritava vara suhtes võetavad meetmed

(1) Kiiresti riknev asitõend, mida ei ole võimalik tagastada seaduslikule valdajale, antakse tasuta riigi või kohaliku omavalitsuse tervishoiu- või hoolekandetasutusele, võõrandatakse või hävitatakse kriminaalmenetluse käigus menetleja määruse alusel. Müügist saadud raha kantakse riigituludesse.

(2) Konfiskeerimisele kuuluva vara suhtes, mille seaduslikku valdajat ei ole tuvastatud, võidakse prokuratuuri määruse alusel ja kohtu loal kohaldada konfiskeerimist kriminaalmenetluse käigus.

(3) Menetleja määrukses või kohtuotsuses nähakse asitõendi suhtes ette järgmised meetmed:

1) kuriteojäljega asi, dokument või kuriteojäljest valmistatud jäljend või tõmmis võidakse jätta kriminaalasja juurde, võtta kriminaaltoimikusse või säilitada asitõendite hoidlas või muus menetleja valduses olevas ruumis või ekspertiisiasutuses;

2) muu asitõend, mille kuuluvust ei ole vaidlustatud, tagastatakse omanikule või seaduslikule valdajale;

3) kaubandusliku väärtusega asitõend, mille omanikku või seaduslikku valdajat ei ole tuvastatud, antakse riigi omandisse;

4) väärtusetu asi, piraatkaup ja võltsitud kaup hävitatakse või seaduses sätestatud juhul töötatakse ümber;

5) kuriteo matkimiseks kasutatud objekt tagastatakse omanikule või seaduslikule valdajale;

6) kuriteoga saadud vara, mille tagastamist seaduslik valdaja ei taotle, antakse riigi omandisse või võõrandatakse tsiviilhagi katteks.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 2 nimetatud asitõendi omandisuhe ei ole selge, otsustab asitõendi suhtes kohtueelses menetluses võetavad meetmed eeluurimiskohtunik prokuratuuri taotlusel kirjalikus menetluses.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikeid 1–3 kohaldatakse ka kriminaalmenetluses äravõetud objekti suhtes, mida ei ole asitõendiks tunnistatud.

(6) Konfiskeeritud vara ja riigi omandisse läinud asitõendite võõrandamise ja hävitamise ning vara võõrandamisest saadud raha eelarvest seaduslikule valdajale tagastamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

(7) Menetleja poolt asitõendite arvelevõtmise, hoidmise, üleandmise ja hävitamise ning kiiresti riknevate asitõendite hindamise, võõrandamise ja hävitamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

4. peatükk KRIMINAALMENETLUSE TAGAMINE

1. jagu Tõkendid

§ 127. Tõkendi valimine

(1) Tõkendit valides arvestatakse kriminaalmenetlusest või kohtuotsuse täitmisest kõrvalehoidumise, kuritegude toimepanemise jätkamise või tõendite hävitamise, muutmise ja võltsimise võimalikkust, karistuse raskust, kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud isikut, tema tervist, perekonnaseisu ja muid tõkendi kohaldamise seisukohalt tähtsaid asjaolusid.

(2) Tõkendi muutmisel järgitakse käesoleva seadustiku sätteid tõkendi kohaldamise kohta.

§ 128. Elukohast lahkumise keeld

(1) Elukohast lahkumise keeld seisneb kahtlustatava või süüdistatava kohustuses mitte lahkuda oma elukohast ilma menetleja loata kauemaks kui üheks ööpäevaks.

(2) Elukohast lahkumise keelu kohaldamiseks koostatakse määrus, millele võetakse kahtlustatava või süüdistatava allkiri.

§ 129. Kaitsevälase järelevalve

Ajateenistuses olevale kahtlustatavale või süüdistatavale kaitsevälasele võib määruse alusel tõkendina kohaldada väeosa juhtkonna järelevalvet.

§ 130. Vahistamine ja vahistamise alused

- (1) Vahistamine on kahtlustatavale, süüdistatavale või süüdimõistetule kohaldatav tõkend, mis seisneb isikult kohtumääruse alusel vabaduse võtmises.
- (2) Kahtlustatava või süüdistatava võib vahistada prokuratuuri taotlusel ja eeluurimiskohtuniku määruse alusel või kohtumääruse alusel, kui ta võib kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduda või jätkuvalt toime panna kuritegusid.
- (3) Kohtueelses menetluses ei või kahtlustatav või süüdistatav olla vahistatud üle ühe aasta. Tähtaja hulka ei arvata välisriigi väljaandmisvahistuses viibitud aega isikul, kelle väljaandmist on Eesti Vabariik taotlenud.
- (4) Kohtu alla antud ja vabaduses viibiva süüdistatava võib vahistada linna- või maakohtu või ringkonnakohtu määruse alusel, kui ta ei ole kohtu kutsel ilmunud ja võib kohtumenetlusest jätkuvalt kõrvale hoiduda.
- (5) Vabaduses viibiva süüdimõistetud võib kohus vahistada süüdimõistva kohtuotsuse täitmise tagamiseks käesoleva seadustiku §-s 429 sätestatud korras.

§ 131. Vahistamiskord

- (1) Vahistamistaotluse koostamisest teatab prokuratuur kahtlustatava või süüdistatava soovil kohe kaitsjale.
- (2) Kahtlustatav või süüdistatav, kelle kohta on koostatud vahistamistaotlus, toimetatakse prokuratuuri korraldusel uurimisasutuse poolt vahistamistaotluse läbivaatamiseks eeluurimiskohtuniku juurde.
- (3) Vahistamismääruse tegemiseks tutvub eeluurimiskohtunik kriminaaltoimikuga ja küsitleb vahistatavat vahistamistaotluse põhjendatuse selgitamiseks. Eeluurimiskohtuniku juurde kutsutakse prokurör ja vahistatava taotlusel kaitsja ning kuulatakse nende arvamust.
- (4) Tagaotsitavaks kuulutatud isiku vahistamiseks koostab eeluurimiskohtunik vahistamismääruse teda küsitlemata. Hiljemalt järgmisel päeval pärast tabamist toimetatakse vahistatu küsitlemiseks eeluurimiskohtuniku juurde.
- (5) Vahistamise aluse puudumise korral vabastatakse isik viivitamata.

§ 132. Vahistamismäärus

- (1) Vahistamismääruses märgitakse:
  - 1) vahistatava isiku nimi ja elukoht;
  - 2) selle kuriteo asjaolud, mille toimepanemises isikut kahtlustatakse või süüdistatakse, ja teo kvalifikatsioon;
  - 3) vahistamise alus viitega käesoleva seadustiku §-le 130 või 430;
  - 4) vahistamise põhjendus.
- (2) Vahistamismäärus lisatakse kriminaaltoimikusse ning määruse koopia edastatakse vahistatule.

§ 133. Vahistamisest teatamine

- (1) Eeluurimiskohtunik või kohus teatab vahistamisest viivitamata vahistatu lähedasele ning töö- või õppimiskohta.
- (2) Vahistamisest teatamisega võib viivitada kuriteo tõkestamise või kriminaalmenetluses tõe selgitamise huvides.
- (3) Välisriigi kodaniku vahistamise korral saadetakse vahistamismääruse või kohtuotsuse koopia Välisministeeriumile.

§ 134. Vahistamisest keeldumine ja vahistatu vabastamine

- (1) Vahistamisest keeldumise põhjendamiseks teeb eeluurimiskohtunik või kohus vahistamisest keeldumise määruse.
- (2) Kui vahistamise alus langeb ära enne käesoleva seadustiku § 130 lõikes 3 sätestatud tähtaja möödumist, vabastab prokuratuur vahistatu määrusega.

§ 135. Kautsjon

- (1) Kahtlustatava või süüdistatava taotlusel võib eeluurimiskohtunik või kohus asendada vahistamise kautsjoniga.
- (2) Kautsjon on tõkendina makstav rahasumma, mille tasub kahtlustatav, süüdistatav või tema eest muu isik kohtu hoiuarvele. Kautsjonit ei kohaldata karistusseadustiku (RT I 2001, 61, 364; 2002, 86, 504; 82, 480;

105, 612; 2003, 4, 22) §-des 89, 90, 96, 114, 214, 237, 244, 246, 255, 256 ja 405 nimetatud kuritegudes kahtlustatavale või süüdistatavale.

(3) Kahtlustatav või süüdistatav vabastatakse vahi alt, kui kaitsjon on laekunud kohtu hoiuarvele.

(4) Kaitsjoni suurus määrates lähtub kohus ähvardava karistuse raskusest, kuriteoga põhjustatud kahju suurusest ja kahtlustatava või süüdistatava varalisest seisundist. Kaitsjoni miinimumsuurus on viissada päevapalka.

(5) Kaitsjon kohaldatakse kohtumäärusega. Kaitsjonitaotluse lahendamiseks toimetatakse eeluurimiskohtuniku juurde vahistatu, kutsutakse prokurör ja vahistatu taotlusel ka kaitsja ning kuulatakse ära nende arvamus.

(6) Kui kahtlustatav või süüdistatav hoidub kriminaalmenetlusest kõrvale või jätkab tahtlike kuritegude toimepanemist, kantakse kaitsjon pärast kriminaalmenetluse kulude hüvitamiseks vajaliku summa mahaarvamist kohtuotsuse või kriminaalmenetluse lõpetamise määruse alusel riigituludesse.

(7) Kaitsjon tagastatakse, kui:

- 1) kahtlustatav või süüdistatav ei riku kaitsjoni tingimusi;
- 2) kriminaalmenetlus lõpetatakse;
- 3) süüdistatav mõistetakse õigeks.

§ 136. Vahistamise või vahistamisest keeldumise vaidlustamine

Vahistamise või vahistamisest keeldumise peale võib prokuratuur, vahistatu või tema kaitsja esitada määruskaebuse käesoleva seadustiku 15. peatükis sätestatud korras.

§ 137. Vahistuse põhjendatuse kontroll

(1) Vahistatu või tema kaitsja võib vahistamisest kahe kuu möödumisel esitada eeluurimiskohtunikule või kohtule taotluse kontrollida vahistuse põhjendatust.

(2) Eeluurimiskohtunik vaatab taotluse läbi selle saamisest alates viie päeva jooksul. Eeluurimiskohtuniku juurde kutsutakse prokurör ja kaitsja ning vajaduse korral ka vahistatu.

(3) Taotluse lahendamiseks tutvub eeluurimiskohtunik kriminaaltoimikuga. Taotlus lahendatakse kohtumäärusega, mida edasi ei kaevata.

(4) Kui isik on olnud vahistatud kuus kuud, kontrollib eeluurimiskohtunik kriminaaltoimikuga tutvudes vahistuse põhjendatust vähemalt ühe korra kuus kontrollimise taotlemisest sõltumata ja määrab vahistatule kaitsja, kui see puudub.

2. jagu

Muud kriminaalmenetluse tagamise vahendid

§ 138. Menetleja kutsel ilmumata jäämise tagajärjed

(1) Menetleja kutsel ilmumata jäänud väljakutsutud trahvib eeluurimiskohtunik prokuratuuri taotlusel või kohus omal algatusel kohtumääruse alusel kuni kahesaja miinimumpäevamäära ulatuses või kohaldatakse talle kuni neliteist päeva aresti. Kui ilmumata jääb alaealine kahtlustatav või süüdistatav, trahvib kohus tema vanemat, eeskostjat või hooldajat.

(2) Trahvitud või arestile määratud isiku kaebuse alusel võib kohus mitteilmumise eest määratud rahatrahvi või aresti tühistada, kui isik tõendab, et jäi ilmumata käesoleva seadustiku §-s 170 nimetatud mõjuval põhjusel.

(3) Menetleja kutsel ilmumata jäänud väljakutsutud kahtlustatava, süüdistatava, süüdimõistetu, kannatanu või tunnistaja suhtes võib kohaldada sundtoomist, järgides käesoleva seadustiku §-s 139 sätestatud, või kuulutada ta tagaotsitavaks, järgides käesoleva seadustiku §-s 140 sätestatud.

§ 139. Sundtoomine

(1) Sundtoomine on kahtlustatava, süüdistatava, süüdimõistetu, kannatanu või tunnistaja toimetamine menetlustoiminguks uurimisasutusse, prokuratuuri või kohtusse.

(2) Sundtoomist võib kohaldada, kui:

- 1) kutse saanud isik ei ole ilmunud käesoleva seadustiku §-s 170 nimetatud mõjuva põhjuseta;
- 2) isiku varasem väljakutsumine võib takistada kriminaalmenetlust ja kui ta keeldub uurimisasutuse või prokuratuuri korraldusel vabatahtlikult kaasa tulemast;
- 3) isik hoidub kohtuotsuse täitmisest kõrvale.

(3) Prokuratuuri või kohtusse toimetatakse isik prokuratuuri määruse või kohtumääruse alusel, milles märgitakse:

- 1) sundtoomisele allutatud isiku nimi, menetlusseisund ning elu- ja töökoht või õppeasutuse nimetus;
- 2) sundtoomise põhjus;
- 3) määruse täitmise aeg ja koht, kuhu isik toimetada.

(4) Sundtoomise määrus edastatakse täitmiseks politseiprefektuurile.

(5) Sundtoomisele allutatud isikut võib kinni pidada nii kaua, kui see on vajalik sundtoomise aluseks oleva menetlustoimingu tegemiseks, kuid mitte kauem kui nelikümmend kaheksa tundi.

§ 140. Tagaotsimine

(1) Menetleja võib määrusega kuulutada tagaotsitavaks kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu või tunnistaja, kes ei ole kutse peale ilmunud käesoleva seadustiku §-s 170 nimetatud mõjuva põhjusega ja kelle asukoht ei ole teada, ning kohtuotsuse täitmisest kõrvalehoiduva süüdimõistetud.

(2) Tagaotsitavaks kuulutamise määruses märgitakse:

- 1) kuriteo asjaolud;
- 2) tagaotsitava nimi, menetlusseisund ning elu- ja töökoht või õppeasutuse nimetus.

(3) Tagaotsitavaks kuulutamise määrus edastatakse täitmiseks politseiprefektuurile. Kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud tagaotsitavaks kuulutamise korral edastatakse politseiprefektuurile koos tagaotsitavaks kuulutamise määrusega ka vahistamismäärus.

§ 141. Kahtlustatava ja süüdistatava ametist kõrvaldamine

(1) Kahtlustatav või süüdistatav kõrvaldatakse ametist prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal või kohtumääruse alusel, kui:

- 1) ta edasi töötades võib jätkuvalt toime panna kuritegusid;
- 2) edasitötamine võib kahjustada kriminaalmenetlust.

(2) Kahtlustatava või süüdistatava ametist kõrvaldamise määruse koopia antakse kahtlustatavale või süüdistatavale ja saadetakse tema töökohta juhile.

§ 142. Vara arestimine

(1) Vara arestimise eesmärk on tsiviilhagi, konfiskeerimise ja varalise karistuse tagamine. Vara arestimine seisneb kahtlustatava või süüdistatava vara üleskirjutamises ja vara võõrandamise tõkestamises.

(2) Vara arestitakse prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal või kohtumääruse alusel.

(3) Edasilükkamatutel juhtudel võib vara arestida eeluurimiskohtuniku loata. Eeluurimiskohtunikule tuleb vara arestimisest teatada vara arestimisest alates 24 tunni jooksul ning eeluurimiskohtunik otsustab loa andmise või sellest keeldumise viivitamata. Kui eeluurimiskohtunik keeldub loa andmisest, vabastatakse vara kohe aresti alt.

(4) Vara tsiviilhagi tagamiseks arestides lähtutakse kuriteoga tekitatud kahju suuruselt.

(5) Isikule, kelle vara arestitakse, või tema täisealisele perekonnaliikmele tutvustatakse vara arestimise määrust menetlustoimingut rakendades. Selle kohta võetakse temalt protokollki allkiri.

(6) Vajaduse korral tuvastab arestitud vara väärtuse menetlustoimingu osalenud ekspert või spetsialist kohapeal.

(7) Arestitud vara võetakse ära või antakse vastutavale hoiule.

(8) Kinnisasja võib arestida prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal. Kinnisasja arestimiseks esitab prokuratuur arestimismääruse kinnisasja asukoha järgsele kinnistusosakonnale keelumärke kandmiseks kinnistusraamatusse.

(9) Vallasasjast hoone või sõiduki võib arestida prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal. Vallasasjast hoone arestimiseks esitab prokuratuur arestimismääruse hoone asukoha järgsele hooneregistrile ja sõiduki arestimiseks autoregistrile.

(10) Vara arestimist ei kohaldata seaduses sätestatud varale, millele ei või täitedokumentide järgi sissenõuet pöörata.

§ 143. Vara arestimise protokoll

(1) Vara arestimise protokollki kantakse:

- 1) arestitud objektide nimetused ja tunnused ning objektide hulk, maht või kaal ja väärtus;
- 2) äravõetud või vastutavale hoiule antud vara loetelu;
- 3) arestitava vara puudumine, kui vara ei ole.

(2) Vara arestimise protokollile võib lisada arestitud vara nimekirja, mille kohta tehakse märke protokollis. Sel juhul ei esitata protokollis käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 loetletud andmeid.

5. peatükk MENETLUSDOKUMENDID, TÕLKIMINE JA ISIKU VÄLJAKUTSUMINE

1. jagu Menetlusedokumentid

§ 144. Menetlusedokumendi keel

Menetlusedokument koostatakse eesti keeles. Juhul kui menetlusedokument on koostatud mõnes muus keeles, lisatakse selle eestikeelne tõlge.

§ 145. Määrus

(1) Määrus on:

1) menetleja kirjalikult vormistatud ja põhistatud menetlusotsustus, mis lisatakse kriminaaltoimikusse;
2) kohtumenetluses üksikküsimuse lahendamisel kohtuistungis protokollis kantud menetlusotsustus, mille põhistust ei esitata.

(2) Põhistatud määruse sissejuhatuses märgitakse:

1) koostamise kuupäev ja koht;
2) koostaja ametinimetus ning nimi;
3) kriminaalasja nimetus – kuritegu, mille suhtes on kriminaalmenetlust alustatud, ja kuriteo kvalifikatsioon või kahtlustatava või süüdistatava nimi.

(3) Põhistatud määruse põhiosas esitatakse:

1) määruse põhjendus;
2) määruse menetlusõiguslik alus.

(4) Põhistatud määruse lõpposas esitatakse kriminaalasja või selle üksikküsimuse lahendamisel tehtud otsustus.

(5) Määrust koostades järgitakse selle sisu kohta esitatud lisanõudeid.

(6) Põhistatud määrust tutvustatakse käesolevas seadustikus sätestatud juhtudel menetlusosalisele ning talle selgitatakse tema õigusi ja kohustusi, mille kohta võetakse allkiri.

(7) Menetleja määrust tema menetluses olevas kriminaalasjas on kohustatud täitma kõik isikud.

§ 146. Uurimis- ja muu menetlustoimingu protokoll

(1) Uurimis- ja muu menetlustoimingu tingimusi, käiku ja tulemusi kajastav protokoll koostatakse masina- või arvutikirjas või selgelt loetavas käekirjas. Vajaduse korral kasutatakse selleks protokollija abi.

(2) Protokollis sissejuhatuses märgitakse:

1) uurimis- või muu menetlustoimingu kuupäev ja koht;
2) protokollis koostaja ametinimetus ning nimi;
3) kriminaalasja ja uurimis- või muu menetlustoimingu nimetus;
4) seaduses sätestatud juhtudel viide uurimis- või muu menetlustoimingu aluseks olnud määrusele;
5) uurimis- või muu menetlustoimingule allutatud isiku menetlusseisund, nimi ning elu- või asukoht ja aadress ning sidevahendi number või elektronposti aadress;
6) uurimis- või muu menetlustoimingu osalenud muu isiku menetlusseisund, nimi ning elu- või asukoht ja aadress;
7) uurimis- või muu menetlustoimingu algus- ja lõppaeg ning muud andmed;
8) uurimis- või muu menetlustoimingu rakendus vastavalt käesoleva seadustiku §-le 8;
9) uurimis- või muu menetlustoimingu menetlusõiguslikud alused.

(3) Kui uurimistoimingu andmed annab vähemalt neljateistaastane või vanem tunnistaja, märgitakse protokollis sissejuhatuses, et teda on hoiatatud kriminaalkaristuse eest, mille võib karistusseadustiku järgi kaasa tuua ütluse andmisest seadusliku aluseta keeldumine või teadvalt vale ütluse andmine.

(4) Menetlusosalisele tema õiguste ja kohustuste selgitamise kohta võetakse protokollis sissejuhatuse menetlusosalise allkiri.

(5) Protokollis põhiosas talletatakse:

1) uurimis- või muu menetlustoimingu käik ja tulemused tõendamiseks vajaliku üksikasjalikkusega, järgides käesolevas seadustikus menetlustoimingute sisu kohta esitatud lisanõudeid;

2) tehnikavahendite kasutamine.

(6) Protokoll lõpposas märgitakse:

- 1) uurimis- või muus menetlustoimingus äravõetud objektide nimetused ja nende pakkimise moodus;
- 2) protokollit tutvustamine uurimis- või muus menetlustoimingus osalenud isikutele;
- 3) protokollit lisad.

(7) Protokollis ei ole lubatud teha järeldusi, mille mõistmiseks on vaja eriteadmisi.

(8) Kui menetlustoimingus osaleb leppenimega tunnistaja, tehakse menetlustoimingu protokollist koopia, kuhu ei märgita peale leppenime muid isikuandmeid ega võeta tunnistaja allkirja. Protokollit originaal pannakse käesoleva seadustiku § 67 lõikes 4 märgitud kriminaaltoimikust eraldi hoitavasse ümbrikusse.

§ 147. Protokollija

Uurimisasutus ja prokuratuur võivad menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste protokollimisel kasutada protokollija abi.

§ 148. Uurimis- või muu menetlustoimingu protokollit lisa

(1) Vajaduse korral võib tõendusteabe peale uurimis- või muu menetlustoimingu protokollis esitamise talletada ka fotol, filmil, heli- või videosalvestises või joonisel või muul näitlikustaval viisil.

(2) Foto ja joonis ning muu näitlik materjal lisatakse koos protokolliga kriminaaltoimikusse ja filmi, heli- või videosalvestist hoitakse pakitult kriminaalasja juures.

§ 149. Foto

(1) Uurimis- või muu menetlustoimingu tingimused, käik ja tulemused talletatakse fotol, kui seda peab vajalikuks uurimisasutuse ametnik või kui pildistamise kohustus on sätestatud käesolevas seadustikus.

(2) Kui fotot tehes on kasutatud negatiivi, lisatakse see uurimis- või muu menetlustoimingu protokollile.

(3) Digitaalfoto esitatakse menetlustoimingu protokollis või selle lisana ja säilitatakse arvutifailina. Digitaalfoto võib valmistada ka videosalvestise üksikutest kaadritest.

§ 150. Film ning heli- ja videosalvestis

(1) Uurimis- või muu menetlustoimingu või selle tervikliku osa võib filmida või heli- või videosalvestada. Sellest peab tunnistajale või menetlusosalisele teatama enne uurimis- või muu menetlustoimingu algust.

(2) Heli- või videosalvestise alguses esitatakse käesoleva seadustiku § 146 lõigetes 2 ja 3 nõutud andmed. Kui uurimis- või muu menetlustoiming on lõppenud, antakse salvestis uurimis- või menetlustoimingus osalejale kuulata või vaadata.

(3) Uurimis- või muu menetlustoimingu heli- või videosalvestise põhjal koostatakse uurimis- või muu menetlustoimingu protokoll käesolevas seadustikus sätestatud korras.

(4) Heli- või videosalvestis lisatakse kriminaaltoimikule. Heli- ja videosalvestist hiljem parandada ei ole lubatud.

§ 151. Joonis

(1) Uurimistoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste näitlikustamiseks ning protokollit sisu selgitamiseks ja täiendamiseks võib lisada protokollile joonise.

(2) Joonisel viidatakse uurimistoimingu protokollile ja märgitakse protokollit tegemise aeg.

(3) Joonisele kirjutab alla uurimisasutuse ametnik. Kui joonise on teinud spetsialist või uurimistoimingule allutatud isik, tõestab joonise õigsust ka tema oma allkirjaga.

(4) Vajaduse korral võtab uurimisasutuse ametnik joonise õigsuse kinnitamiseks joonisele ka uurimistoimingus osalenud muu isiku allkirja.

§ 152. Uurimis- või muu menetlustoimingu protokollit tutvustamine

(1) Uurimis- või muu menetlustoimingu protokoll antakse läbi lugeda toimingule allutatud isikule ning selles osalenud muule isikule või loetakse nende soovil ette, mille kohta tehakse protokollis mäрге.

(2) Uurimis- või muu menetlustoimingu protokolliga tutvumise ajal toimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokollit kohta tehtud avaldused, protokollit parandamise taotlused ja muud taotlused kantakse samasse protokollit.

(3) Läbiotsimise või vara arestimise protokoll koopia antakse toimingule allutatud isikule või tema täisealisele perekonnaliikmele või juriidilise isiku või riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse esindajale, kes on menetlustoimingus osalenud. Nende puudumisel antakse protokoll koopia kohaliku omavalitsuse asutuse esindajale.

19.11.2013 8:55

Veaparandus - Parandatud ilmne ebatäpsus sõnas "omavalitsuse" Riigi Teataja seaduse § 10 lõike 3 alusel arvestades Riigikogu Kantsleil 15.11.2013 taotlust nr 4-14/13-24/15

(4) Protokollile kirjutavad alla menetlustoimingu tegija, spetsialist, toimingule allutatud isik ja isik, kes on toimingus osalenud.

(5) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud isik keeldub protokollile alla kirjutamast või kui isik füüsilise puude tõttu ei ole suuteline alla kirjutama, tehakse protokollis keeldumise ja selle põhjuse või allkirja andmise võimatuse kohta märge, mille kinnitab uurimisasutuse ametnik.

§ 153. Kohtueelse menetluse kokkuvõte

(1) Kohtueelse menetluse kokkuvõttes märgitakse:

- 1) koostamise kuupäev ja koht;
- 2) uurimisasutuse ametniku ametinimetus ja nimi;
- 3) kriminaalasja nimetus;
- 4) kahtlustatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 5) kahtlustatava karistatus;
- 6) kahtlustatavale kohaldatud tõkend ja selle kestus;
- 7) kohtueelses menetluses selgitatud tõendamiseseme asjaolud, mis on loetletud käesoleva seadustiku § 62 punktis 1;
- 8) tõendite loetelu viidetega kriminaaltoimiku lehtedele;
- 9) nende isikute nimi ja elukoht, kes tuleks uurimisasutuse arvates kutsuda kohtuistungile.

(2) Kohtueelse menetluse kokkuvõttele kirjutab alla ja selle kuupäevastab uurimisasutuse ametnik.

§ 154. Süüdistusakt

(1) Süüdistusakti sissejuhatuses märgitakse:

- 1) koostamise kuupäev ja koht;
- 2) prokuröri ametinimetus ning nimi;
- 3) kriminaalasja nimetus;
- 4) süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 5) süüdistatava karistatus.

(2) Süüdistusakti põhiosas märgitakse:

- 1) kuriteo asjaolud;
- 2) kuriteoga tekitatud kahju laad ja suurus;
- 3) süüdistust kinnitavate tõendite loetelu;
- 4) süüdistatavale kohaldatud tõkend ja selle kestus.

(3) Süüdistusakti lõpposas esitatakse:

- 1) süüdistatava nimi;
- 2) süüdistuse sisu;
- 3) kuriteo kvalifikatsioon karistusseadustiku vastava paragrahvi, lõike ja punkti järgi.

(4) Süüdistusaktile kirjutab alla ja selle kuupäevastab prokurör.

§ 155. Kohtuistungi protokoll

(1) Esimese või teise astme kohtu kohtuistungi protokoll on masina- või arvutikirjas koostatud menetlusdokument, milles kohtuistungi sekretär iseseisvalt või kohtuniku kokkuvõtliku sõnastusena talletab kriminaalasja arutamise tingimused ja käigu.

(2) Kohtuistungi protokoll kantakse:

- 1) istungi kuupäev ja koht ning istungi algus- ja lõpuaeg;
- 2) kohtu nimetus ja kohtukoosseis;
- 3) kohtumenetluse poolte ning kohtuistungi sekretäri, tõlgi ja eksperdi nimed;
- 4) arutatava kriminaalasja nimetus;
- 5) süüdistatavale ja teistele kohtumenetluse osalistele õiguste ja kohustuste selgitamine;
- 6) ajalises järjestuses kohtutoimingute nimetused ning tingimused, käik ja tulemused;

- 7) risküsitlusel kohtumenetluse poole esitatud küsimused ja ülekuulatava ütlused;
- 8) avaldused ja taotlused ning nende lahendused;
- 9) kohtuistungil tehtud määruste nimetused;
- 10) kohtuvaidluses poolte esitatud taotlused;
- 11) süüdistatava viimases sõnas esitatud taotlus;
- 12) kohtuotsuse või -määruse tegemine nõupidamistoas;
- 13) kohtuotsuse või -määruse kuulutamine ning edasikaebamise korra ja tähtaja selgitamine.

(3) Protokollile kirjutavad alla ning selle kuupäevastavad eesistuja ja kohtuistungi sekretär.

§ 156. Kohtuistungi heli- ja videosalvestamine

- (1) Kohus võib kohtuistungi heli- või videosalvestada. Selle kohta tehakse märges kohtuistungi protokollis.
- (2) Kui kohtuistung või -toiming heli- või videosalvestatakse, võib kohus salvestist kasutada kohtuistungi protokollis täiendamiseks ja täpsustamiseks.
- (3) Heli- ja videosalvestise parandamine ei ole lubatud.

§ 157. Kohtuistungi sekretär

- (1) Kohtuistungi sekretär on kohtuteenistuja, kelle ülesanne on kohtuistung tehniliselt ette valmistada ning protokollida kohtuistungi tingimused, käik ja tulemused.
- (2) Kohtuistungi sekretär on kohustatud kriminaalmenetlusest taanduma käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel.
- (3) Kui kohtuistungi sekretär ei ole käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel taandunud, võib prokurör, süüdistatav, kaitsja, kannatanu või tsiviilkostja esitada tema taandamise taotluse. Taandamisaotlus lahendatakse käesoleva seadustiku § 59 lõikes 6 ettenähtud korras.

§ 158. Kohtuistungi protokollis parandamise taotlus

- (1) Kohtumenetluse pooled võivad kolme päeva jooksul pärast protokollile allakirjutamist esitada kohtuistungi protokollis parandamiseks kirjaliku taotluse, mis lisatakse kriminaaltoimikusse.
- (2) Taotluse vaatab läbi kohtunik või eesistuja. Taotlusega nõustumise korral teeb ta protokollis parandused, mille õigsust kinnitavad kohtunik või eesistuja ja kohtuistungi sekretär oma allkirjaga.
- (3) Kui eesistuja ei nõustu parandustaotlusega, vaadatakse see läbi taotluse saamisest alates viie päeva jooksul kohtu korraldaval istungil. Võimaluse korral kuulatakse taotluse lahendamiseks ära kohtuistungi heli- või videosalvestis. Taotluse lahendab kohtunik või eesistuja määrusega.

§ 159. Kohtuotsus

- (1) Kohtuotsus on kohtumenetluse tulemusena nõupidamistoas Eesti Vabariigi nimel tehtud kohtulahend.
- (2) Kohtuotsuse koostamisel järgitakse käesoleva seadustiku § 311–314.

§ 160. Dokumendi taastamine

- (1) Kui menetlusdokument või kriminaalasja lahendamiseks oluline muu dokument on hävinud, kaotatud või kõrvaldatud ja seda ei ole võimalik taastada, loetakse dokumendi kohtulikult või notariaalselt kinnitatud koopia võrdseks originaaliga.
- (2) Kui menetlusdokumenti ei ole võimalik asendada kinnitatud koopiaga, taastatakse menetlusdokument mustandi põhjal, kui see on olemas. Taastatud menetlusdokument loetakse kehtivaks, kui menetlusdokumendi algselt koostanud menetleja oma allkirjaga kinnitab taastatud dokumendi vastavust originaalile.

2. jagu Tõlkimine

§ 161. Tõlk

- (1) Kui on vaja tõlkida võõrkeelset teksti või kui menetlusosaline ei valda eesti keelt, kaasatakse kriminaalmenetlusesse tõlk.
- (2) Tõlk on erialakeelt oskav või tumma või kurti vahendav isik. Tõlgi ülesannet ei või täita kriminaalmenetluse muu subjekt.
- (3) Vannutamata tõlki hoiatatakse, et teadvalt valesti tõlkimise eest võib teda karistada kriminaalkorras.

- (4) Tõlgi kohustuslikku osalemist nõudev menetlustoiming on tema puudumise tõttu õigustühine.
- (5) Tõlgil on õigus tõlke õigsuse huvides esitada menetlusosalisele küsimusi, tutvuda menetlustoimingu protokolliga ja teha selle kohta avaldusi, mis protokollitakse.
- (6) Tõlk on kohustatud tõlkima kõike menetlustoimingusse puutuvat täpselt ja täielikult. Kui tõlk ei ole koosseisuline ega valda piisavalt erialakeelt või tumma või kurdi väljendusviisi, on ta kohustatud kriminaalmenetluses osalemisest keelduma.

§ 162. Tõlgi taandumise alused ja tõlgi taandamine

- (1) Tõlk on kohustatud kriminaalmenetlusest taanduma käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel.
- (2) Kui tõlk ei ole taandunud käesoleva seadustiku § 49 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud alustel, võib prokurör, kahtlustatav, süüdistatav, kaitsja, kannatanu või tsiviilkostja esitada tõlgi taandamise taotluse.
- (3) Taandamisaotlus lahendatakse käesoleva seadustiku § 59 lõigetes 5–6 sätestatud korras.

3. jagu Isiku väljakutsumine

§ 163. Kutse

- (1) Isik kutsutakse uurimisasutusse, prokuratuuri ja kohtusse kutsega.
- (2) Kutse märgitakse:
  - 1) kutsutava isiku nimi;
  - 2) kutsuja ametinimetus, nimi ning kontaktandmed;
  - 3) kutsumise põhjus ja kellena isik välja kutsutakse;
  - 4) juriidilise isiku kutsumise korral, kas kutse on seaduslikule esindajale või esindajale;
  - 5) ilmumise kohustuslikkus;
  - 6) ilmumise aeg ja koht;
  - 7) kriminaalasja number;
  - 8) kohustus teatada ilmumata jäämisest ja selle põhjustest;
  - 9) ilmumata jäämise tagajärjed.
- (3) Kutse lõpposa sisaldab teatist, mis täidetakse, kui kutse antakse isikule allkirja vastu üle. Teatistes märgitakse kutse vastuvõtnud isiku nimi, tema allkiri kutse vastuvõtmise kohta, kutse kättesaamise kuupäev ning kutsutava äraolekul kutse vastuvõtnud isiku kohustus anda kutse kutsutavale esimesel võimalusel üle või teatada kutsujale kutse edastamise võimatusest. Kutse vastuvõtmisest keeldumise kohta teeb kutse kättetoimetaja kutse lõpposas olevale teatisele märke, mida kinnitab oma allkirjaga.

§ 164. Kutse kättetoimetamise üldkord

- (1) Kutse tuleb isikule kätte toimetada nii, et talle jääks ilmumiseks piisav ajavaru.
- (2) Kutse võib kätte toimetada teatisele antava allkirja vastu, posti teel väljastusteatega tähtkirjana või elektrooniliselt.
- (3) Kutse antakse täisealisele isikule ning vähemalt neljateistaastasele alaealisele allkirja vastu teatisel. Alla neljateistaastase või psüühikahäirega inimese kutse antakse tema vanemale või muule seadusjärgsele esindajale või eestkostjale allkirja vastu teatisel. Kui kutsutavale ei olnud võimalik kutset kätte anda, antakse see temaga koos elavale täisealisele perekonnaliikmele allkirja vastu teatisel või saadetakse kutsutavale edastamiseks tema töökohta või õppeasutusse.
- (4) Postiga saadetud kutse loetakse isiku poolt kättesaaduks postiasutuse väljastusteates märgitud päevast.
- (5) Kutse elektroonilise saatmise korral väljastatakse kutse menetlusdokumendis näidatud või Internetis avaldatud elektronposti aadressil. Kutsele peab olema lisatud digitaalallkiri ja see peab olema kaitstud kolmandate isikute eest. Kutse saatmisel märgitakse, et kutse kättesaamist tuleb elektronpostiga saatja aadressil viivitamata kinnitada. Elektronpostiga kättetoimetatud kutse loetakse isiku poolt kättesaaduks kinnitamise päevast. Kui kutse kättesaamist ei kinnitata selle saatmisest alates kolme päeva jooksul, saadetakse kutse väljastusteatega tähtkirjana või antakse kutsutavale allkirja vastu.
- (6) Kutse võib kätte anda iga päev, sõltumata kellaajast.

(7) Kohalviibivatele isikutele uurimisasutuse ametniku, prokuröri või kohtu ettelõetud teated võrdsustatakse kutse andmisega allkirja vastu, kui selle kohta tehakse protokolli märge.

(8) Teatis kutse allkirja vastu kättetoimetamise kohta, postiasutuse väljastusteade ning elektronkirja väljatrükk kutse väljastamise kohta ja kinnituse väljatrükk selle kättesaamise kohta lisatakse kriminaaltoimikusse.

§ 165. Kiireloomulise kutse edastamine telefoni, faksi või muu sidevahendiga

(1) Kiireloomulise kutse puhul võib uurimisasutus, prokuratuur või kohus isiku välja kutsuda telefoni, faksi või muu sidevahendiga. Sel juhul märgitakse teatisele telefoni, faksi või muu sidevahendi number, millel on kutse edastatud.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud viisil edastatud kutse tekst lisatakse kriminaaltoimikusse ja loetakse kätteantuks.

§ 166. Kutse edastamine kinnipeetavale isikule

Kutse vahistatud või vangistust kandvale isikule edastatakse kinnipidamiskoha juhi kaudu, kes korraldab tema ilmumise.

§ 167. Kutse edastamine kaitseväeteenistuses viibivale isikule

Kaitseväeteenistuses olevale isikule edastatakse kutse väeosa ülema kaudu, kes korraldab tema ilmumise.

§ 168. Kutse edastamine ajalehekuulutuse kaudu

(1) Kui kannatanuid ja tsiviilkostjaid on palju või kui nende isikuid ei ole võimalik kindlaks teha, võib uurimisasutus, prokuratuur või kohus kutsuda isiku välja ajalehekuulutuse kaudu. Sellisel viisil avaldatud kutse loetakse kätteantuks ajalehekuulutuse avaldamisest alates.

(2) Ajalehekuulutuses märgitakse käesoleva seadustiku § 163 lõikes 2 loetletud andmed.

(3) Ajalehekuulutust avaldatakse kohtuteadete avaldamiseks ettenähtud ajalehes vähemalt kahel korral ja vähemalt nädalase vahega.

(4) Ajalehekuulutuse tekst lisatakse kriminaaltoimikusse.

§ 169. Kutse edastamine isikule, kelle asukoht ei ole teada

Kui isikule ei ole võimalik kutset edastada käesoleva seadustiku §-des 164–167 sätestatud korras, kuulutatakse ta tagaotsitavaks uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu määrusega, järgides käesoleva seadustiku §-s 140 sätestatud.

§ 170. Kutsutu ilmumata jäämise mõjuvad põhjused

(1) Kui kutsutul ei ole võimalik tähtpäevaks ilmuda, peab ta sellest viivitamata teatama.

(2) Ilmumata jäämise mõjuvad põhjused on:

- 1) äraolek, mis ei seondu kriminaalmenetlusest kõrvalehoidumisega;
- 2) kutse mittekettesaamine või hilinenult kättesaamine;
- 3) raske haigestumine või lähedase ootamatu raske haigus, mis ei võimalda isikul ilmuda menetleja juurde;
- 4) muu asjaolu, mida uurimisasutus, prokuratuur või kohus peab mõjuvaks.

(3) Kui kuriteo pealtnägija, kelle isikut ei ole tuvastatud, keeldub kriminaalmenetluses tunnistajana osalemast, võib uurimisasutuse ametnik teda isiku tuvastamiseks protokolli alusel kinni pidada kuni 12 tundi.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud takistuse esinemise kohta esitab isik kohtule tõendi. Tõendi vormi ja väljaandmise korra kehtestab sotsiaalminister.

6. peatükk MENETLUSTÄHTAJAD

§ 171. Tähtaja arvutamine

(1) Tähtaega arvutatakse tundides, päevades ja kuudes. Tähtaja hulka ei arvata tundi ega päeva, millest loetakse tähtaja algust.

(2) Isiku kahtlustatavana kinnipidamise või vahistamise korral arvutatakse tähtaega tema kinnipidamise hetkest.

(3) Päevades arvutamise korral lõpeb tähtaeg viimasel tööpäeval kell kakskümmend neli. Kui päevades arvutatava tähtaja lõpp langeb puhkepäevale, on tähtaja viimane päev sellele järgnev esimene tööpäev.

- (4) Kuudes arvutamise korral lõpeb tähtaeg viimase kuu vastaval kuupäeval. Kui tähtaja lõpp langeb kalendrikuule, millel vastav kuupäev puudub, lõpeb tähtaeg selle kuu viimasel päeval.
- (5) Kui kuudes arvutatava tähtaja lõpp langeb puhkepäevale, on tähtaja viimane päev sellele järgnev esimene tööpäev.
- (6) Kui toimingut teeb uurimisasutus, prokuratuur või kohus, siis lõpeb tähtaeg töötaja lõppedes tema asutuses.
- (7) Tähtaega ei ole mööda lastud, kui kaebus on postitatud või üldkasutatava tehnilise sidekanali kaudu edastatud enne tähtaja möödumist. Tähtaega ei ole mööda lastud, kui vahistatu on kaebuse kinnipidamiskoha juhtkonnale esitanud enne tähtaja möödumist.

§ 172. Kaebetähtaja ennistamine

- (1) Mõjuval põhjusel möödalastud kaebetähtaeg ennistatakse selle uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu määrusega, kelle menetluses on kriminaalasi.
- (2) Kaebetähtaja möödalaskmise mõjuvad põhjused on:
- 1) äraolek, mis ei seondu kriminaalmenetlusest kõrvalehoidumisega;
  - 2) muu asjaolu, mida uurimisasutus, prokuratuur või kohus peab mõjuvaks.

7. peatükk KRIMINAALMENETLUSE KULUD

1. jagu Kriminaalmenetluse kulude liigid

§ 173. Kriminaalmenetluse kulud

- (1) Kriminaalmenetluse kulud on:
- 1) menetluskulud;
  - 2) erikulud;
  - 3) lisakulud.
- (2) Menetluskulud hüvitab käesoleva seadustiku järgi kohustatud isik kohtu määratud ulatuses.
- (3) Erikulud hüvitab isik, kelle süül need on tehtud.
- (4) Lisakulud jäävad selle isiku kanda, kellel need on tekkinud.

§ 174. Kolmanda isiku kulude hüvitamatus

Menetluskuludeks ei loeta selle isiku kulusid, kes ei ole menetlusosaline, välja arvatud käesoleva seadustiku § 175 lõike 1 punktides 1 ja 3 nimetatud menetluskulud.

§ 175. Menetluskulud

- (1) Menetluskulud on:
- 1) valitud kaitsjale või esindajale makstud mõistliku suurusega tasu ja muud menetlusosalise vajalikud kulud, mis on tekkinud seoses kriminaalmenetlusega;
  - 2) kannatanule, tunnistajale, eksperdile ja spetsialistile käesoleva seadustiku § 178 kohaselt makstavad summad;
  - 3) riiklikul ekspertiisiasutusel, muul riigiasutusel või juriidilisel isikul seoses ekspertiisi tegemisega tekkinud kulud;
  - 4) määratud kaitsjale makstud tasu;
  - 5) käesoleva seadustiku § 224 lõike 5 kohaselt kaitsja poolt kaitsealusele kriminaaltoimiku materjalist koopia tegemise kulud;
  - 6) asitõendite hoiutasu, saate- ja hävitamiskulud;
  - 7) konfiskeeritud vara hoiu-, võõrandamis- ning hävitamiskulud;
  - 8) tsiviilhagi tagamisest tingitud kulud;
  - 9) süüdimõistva kohtuotsusega kaasnev sundraha;
  - 10) muud menetlejal kriminaalmenetlemisega tekkinud kulud, välja arvatud need, mida käesoleva seadustiku järgi loetakse eri- või lisakuludeks.

02.08.2023

Veaparandus. Parandatud ilmne ebatäpsus sõnas "käesoleva" Riigi Teataja seaduse § 10 lõike 3 alusel.

- (2) Kui menetlusosalisel on mitu kaitsjat või esindajat, arvatakse menetluskulude hulka neile makstud tasu suuruses, mis ei ületa ühele kaitsjale tavapäraselt makstavat mõistliku suurusega tasu.

(3) Kui kahtlustatav või süüdistatav kaitseb end ise, arvatakse menetluskulude hulka vajalikud kaitsekulud. Menetluskulude hulka ei arvata tema ülemääraseid kulusid, mida kaitsja osavõtu korral ei oleks tekkinud.

(4) Asutusele või juriidilisele isikule seoses ekspertiisi tegemisega tekkinud kulud hüvitatakse Vabariigi Valitsuse määratud suuruses ja korras.

§ 176. Erikulud

(1) Erikulud on:

- 1) menetlusosalise ilmumata jäämise tõttu kohtuistungis edasilükkamisest tingitud kulud;
- 2) sundtoomise kulud.

(2) Erikulude arvutamise korra ja suuruse määrab Vabariigi Valitsus.

§ 177. Lisakulud

Lisakulud on:

- 1) tasu, mis makstakse menetlusvälisele isikule tõendamiseseme asjaolude kohta saadud teabe eest;
- 2) kahtlustatava või süüdistatava vahi all pidamise kulud;
- 3) tõlgile käesoleva seadustiku § 178 järgi makstavad summad;
- 4) käesoleva seadustiku § 175 lõike 1 punktides 1 ja 10 nimetatata riigi- ja omavalitsusasutuste kulud, mis on tekkinud seoses kriminaalmenetlusega.

§ 178. Kannatanu, tunnistaja, tõlgi, eksperdi ja spetsialisti kulude hüvitamine

(1) Kannatanule, tunnistajale, koosseisuvälisele tõlgile ning eksperdile ja spetsialistile, kes ei tööta riiklikus ekspertiisiasutuses, hüvitatakse seoses kriminaalmenetlusega tekkinud järgmised kulud:

- 1) saamata jäänud sissetulek käesoleva paragrahvi lõike 4 järgi;
- 2) päevaraha;
- 3) sõidu- ja ööbimiskulud.

(2) Tõlgile, eksperdile ja spetsialistile makstakse kohustuste täitmise eest tasu, välja arvatud juhul, kui nad täitsid oma kohustusi ametialase ülesandena.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud kulud hüvitatakse ka juhul, kui kohtuistung lükatakse edasi. Tasu ja hüvitist ei maksta isikule, kes edasilükkamise on põhjustanud.

(4) Kannatanule, tunnistajale, tõlgile, eksperdile ja spetsialistile, kellele ei säilitata töökohal palka, hüvitatakse menetleja kutsel ilmumise korral kogu töölt eemalviibitud aja eest tema keskmine palk tööandja töendi alusel. Kui kannatanu, tunnistaja, tõlk, ekspert või spetsialist ei esita tööandja tõendit, arvutatakse hüvitist töölt eemalviibitud aja eest, lähtudes kehtivast miinimumpalgast.

(5) Kannatanule, tunnistajale, tõlgile, eksperdile ja spetsialistile makstava tasu suuruse ja käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud hüvitiste suurused kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrusega.

§ 179. Sundraha

(1) Süüdimõistva kohtuotsusega kaasneva sundraha suurus on:

- 1) esimese astme kuriteos süüdimõistmise korral kaks palga alammäära;
- 2) teise astme kuriteos süüdimõistmise korral üks palga alammäär.

(2) Kui isiku suhtes tehakse süüdimõistev kohtuotsus karistusseadustiku mitme paragrahvi järgi, tuleb tal maksta sundraha, mis vastab raskeima kuriteo astmele.

2. jagu

Kriminaalmenetluse kulude hüvitamine

§ 180. Menetluskulude hüvitamine süüdimõistva kohtuotsuse korral

(1) Süüdimõistva kohtuotsuse korral hüvitab menetluskulud süüdimõistetu. Seejuures arvestatakse käesoleva seadustiku §-s 182 sätestatud erandeid.

(2) Kui ühes kriminaalasjas mõistetakse süüdi mitu isikut, siis otsustab kulude jaotuse kohus, arvestades iga süüdimõistetu vastutuse ulatust ja varalist seisundit.

(3) Menetluskulusid määrates arvestab kohus süüdimõistetu varalist seisundit ja resotsialiseerumisväljavaateid. Kui menetluskulude hüvitamine ilmselt käib süüdimõistetule üle jõu, jätab kohus osa neist riigi kanda.

§ 181. Menetluskulude hüvitamine õigeksmõistva kohtuotsuse korral

(1) Õigeksmõistva kohtuotsuse korral hüvitab menetluskulud riik, arvestades käesoleva seadustiku §-s 182 sätestatud erandeid.

(2) Õigeksmõistetu hüvitab menetluskulud, mis ta on põhjistanud oma kohustuse süülise täitmata jätmise või eneserõõnaga.

§ 182. Tsiviilhagi seotud menetluskulude hüvitamine

- (1) Tsiviilhagi rahuldamata jätmise korral hüvitab tsiviilhagi tagamisest tingitud menetluskulud kannatanu.
- (2) Tsiviilhagi täieliku rahuldamise korral hüvitab tsiviilhagi tagamisest tingitud menetluskulud tsiviilkostja.
- (3) Tsiviilhagi osalise rahuldamise korral jaotab kohus tsiviilhagi tagamisest tingitud menetluskulud kõiki asjaolusid arvestades kannatanu ja tsiviilkostja vahel.

§ 183. Menetluskulude hüvitamine kriminaalmenetluse lõpetamise korral

Kriminaalmenetluse lõpetamise korral hüvitab menetluskulud riik.

§ 184. Menetluskulude hüvitamine vale kuriteoteate esitamise korral

Kui kriminaalmenetlust alustatakse teadvalt vale kuriteoteate alusel, hüvitab menetluskulud kuriteoteate esitaja.

§ 185. Menetluskulude hüvitamine apellatsioonimenetluses

- (1) Kui apellatsioonimenetluses tehakse üks käesoleva seadustiku § 337 lõike 1 punktides 2–4 või lõikes 2 nimetatud lahend, kannab menetluskulud riik.
- (2) Kui apellatsioonimenetluses tehakse käesoleva seadustiku § 337 lõike 1 punktis 1 nimetatud lahend, jäävad menetluskulud selle isiku kanda, kellel need on tekkinud.

§ 186. Menetluskulude hüvitamine kassatsiooni- ja teistmismenetluses

- (1) Kui kassatsioonimenetluses tehakse üks käesoleva seadustiku § 361 punktides 2–7 nimetatud lahend, jäävad menetluskulud selle isiku kanda, kellel need on tekkinud.
- (2) Kui kassatsioonimenetluses tehakse käesoleva seadustiku § 361 punktis 1 nimetatud lahend, hüvitab menetluskulud kassatsiooni esitaja. Kui kassatsiooni esitaja on prokuratuur, kannab menetluskulud riik.
- (3) Teistmisavalduse rahuldamata jätmise korral võib menetluskulude hüvitamise panna avaldajale.

§ 187. Menetluskulude hüvitamine määruskaebuse lahendamise menetluses

- (1) Määruskaebuse lahendamise menetluses kohtumääruse tühistamise korral kannab menetluskulud riik.
- (2) Kui määruskaebust ei rahuldata, jäävad menetluskulud selle isiku kanda, kellel need on tekkinud.

§ 188. Alaealise kohustus hüvitada kriminaalmenetluse kulud

Kui kriminaalmenetluse kulud on kohustatud hüvitama alaealine, võib menetleja panna kulude hüvitamise tema vanemale, eestkostjale või kasvatusasutusele.

3. jagu

Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustus

§ 189. Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustus

- (1) Kohtueelses menetluses otsustatakse kriminaalmenetluse kulude hüvitamine uurimisasutuse või prokuratuuri määrusega.
- (2) Kohtumenetluses otsustatakse kriminaalmenetluse kulude hüvitamine kohtumääruse või kohtuotsusega.
- (3) Kui kriminaalmenetluse kulude hüvitamine on ette nähtud kohtuotsuses, võib selle vaidlustada kohtuotsusest eraldi käesoleva seadustiku 15. peatüki kohaselt.

§ 190. Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse sisu

Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuses määrab menetleja:

- 1) kes menetluskulud hüvitab ja kui suur on menetluskuludest igapähe osa absoluutsummana või murdosana väljendatult;
- 2) erikulude suuruse ja erikulud hüvitama kohustatud isiku.

§ 191. Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse vaidlustamine

(1) Prokuratuur või menetlusosaline, kellel on kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse alusel tekkinud kohustus kriminaalmenetluse kulud hüvitada, võib otsustuse vaidlustada vastavalt käesoleva seadustiku § 228 või 229 sätetele, apellatsioonis või kassatsioonis või käesoleva seadustiku 15. peatüki kohaselt.

(2) Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse peale esitatud määruskaebust läbi vaadates võib kohus määruskaebuse sisust sõltumata laiendada määruskaebuse läbivaatamise piire kogu kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustusele.

(3) Kohtuotsuse peale esitatud apellatsiooni või kassatsiooni läbi vaadates võib ringkonnakohus või Riigikohus teha uue kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse kulude vaidlustamisest sõltumata.

§ 192. Kuluhüvitise määramine

(1) Kuluhüvitis on rahasumma, mille isik peab tasuma kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse alusel.

(2) Kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuse alusel ja menetlusosalise või prokuratuuri taotlusel määrab menetleja kindlaks kuluhüvitise suuruse, kui:

- 1) kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuses on menetskulude jaotus väljendatud murdosades;
- 2) kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustuses on kulud jaotatud vastuoluliselt.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud määruse võib vaidlustada käesoleva seadustiku § 191 lõikes 1 sätestatud korras.

8. peatükk KOHTUEELNE MENETLUS

1. jagu Kriminaalmenetluse alustamine ja lõpetamine

§ 193. Kriminaalmenetluse alustamine

(1) Uurimisasutus või prokuratuur alustab kriminaalmenetlust esimese uurimis- või muu menetlustoiminguga, kui selleks on ajend ja alus ning puuduvad käesoleva seadustiku § 199 lõikes 1 sätestatud asjaolud.

(2) Kui kriminaalmenetlust alustab uurimisasutus, teatab ta menetluse alustamisest viivitamata prokuratuurile.

(3) Kui kriminaalmenetlust alustab prokuratuur, edastab ta kriminaalasja materjalid uurimisalluvuse kohaselt.

§ 194. Kriminaalmenetluse ajend ja alus

(1) Kriminaalmenetluse ajend on kuriteoteade või kuriteole viitav muu teave.

(2) Kriminaalmenetluse alus on kuriteo tunnuste sedastamine kriminaalmenetluse ajendis.

§ 195. Kuriteoteade

(1) Kuriteoteade esitatakse uurimisasutusele või prokuratuurile suuliselt või kirjalikult.

(2) Teade, milles isikut süüstatakse kuriteos, on kuriteokaebus.

(3) Kohapeal vahetult esitatud suuline kuriteoteade protokollitakse ja telefoni teel edastatud kuriteoteade talletatakse kirjalikult või helisalvestatakse.

§ 196. Vägivaldsest surmast teatamine

(1) Kui on alust oletada, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel või kui leitakse surnukeha, mille isikut ei ole võimalik kindlaks teha, tuleb sellest viivitamata teatada uurimisasutusele või prokuratuurile.

(2) Kui tervishoiutöötajal tekib surnukeha lahates kahtlus, et isiku surm on saanud kuriteo tagajärjel, on ta kohustatud sellest viivitamata teatama uurimisasutusele või prokuratuurile.

§ 197. Kuriteole viitav muu teave

(1) Kriminaalmenetluse ajendiks võib olla prokuratuuri või uurimisasutuse sedastatud teabelevis avaldatud kuriteole viitav teave.

(2) Kriminaalmenetluse ajend võib olla kuriteole viitav teave, mille on sedastanud uurimisasutus või prokuratuur oma ülesandeid täites.

§ 198. Kuriteoteatele vastamine

(1) Uurimisasutus või prokuratuur on kohustatud kuriteoteate saamisest alates kümne päeva jooksul teatama kuriteoteate esitajale kriminaalmenetluse alustamisest või alustamata jätmisest käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 või 2 kohaselt.

(2) Kuriteokaebuse esitamise korral teatab uurimisasutus või prokuratuur kriminaalasja alustamata jätmisest käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korras ka isikule, kelle kohta kuriteokaebus on esitatud.

§ 199. Kriminaalmenetlust välistavad asjaolud

(1) Kriminaalmenetlust ei alustata, kui:

- 1) puudub kriminaalmenetluse alus;
- 2) kuriteo aegumistähtaeg on möödunud;
- 3) amnestiaakt välistab karistuse kohaldamise;
- 4) kahtlustatav või süüdistatav on surnud;
- 5) samas süüdistuses on sama isik süüdi mõistetud või tema suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud.

(2) Kriminaalmenetlust ei alustata, kui kahtlustatava kinnipidamine asendatakse vastavalt käesoleva seadustiku §-le 219.

(3) Kriminaalmenetlust alustatakse, kui seda rehabiliteerimise eesmärgil taotleb:

- 1) kahtlustatav või süüdistatav käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 2 ja 3 sätestatud juhtudel;
- 2) surnud kahtlustatava või süüdistatava esindaja käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 5 sätestatud juhul.

§ 200. Kriminaalmenetluse lõpetamine kriminaalmenetlust välistava asjaolu ilmnemisel

Kui kohtueelses menetluses ilmneb käesoleva seadustiku §-s 199 nimetatud asjaolu, mis välistab kriminaalmenetluse, lõpetatakse menetlus uurimisasutuse määruse alusel ja prokuratuuri loal või prokuratuuri määrusega.

§ 201. Materjalide saatmine alaealiste komisjonile

(1) Kui kriminaalmenetlust ei alustata või see lõpetatakse põhjusel, et õigusvastase teo on toime pannud oma ea tõttu süüvõimetu alaealine, saadab uurimisasutus või prokuratuur kriminaalasja materjalid alaealise elukoha järgsele alaealiste komisjonile.

(2) Kui prokuratuur leiab, et alaealist, kes pani kuriteo toime neljateist- kuni kaheksateistaastaselt, saab mõjutada karistust või karistusseadustiku §-s 87 ettenähtud mõjutusvahendit kohaldamata, lõpetab ta kriminaalmenetluse määrusega ning saadab kriminaaltoimiku alaealise elukoha järgsele alaealiste komisjonile.

(3) Enne materjalide saatmist alaealiste komisjonile tuleb alaealisele ja tema seaduslikule esindajale selgitada kuriteo tunnustega teo olemust ja kriminaalmenetluse lõpetamise alust.

§ 202. Kriminaalmenetluse lõpetamine avaliku menetlushuvi puudumisel ja kui süü ei ole suur

(1) Kui kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu ning selles kahtlustatava või süüdistatava isiku süü ei ole suur ja ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja tasunud kriminaalmenetluse kulud või võtnud endale kohustuse tasuda kulud ning kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi, võib prokuratuur kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul taotleda, et kohus kriminaalmenetluse lõpetaks.

(2) Kriminaalmenetluse lõpetamise korral võib kohus prokuratuuri taotlusel ja kahtlustatava või süüdistatava nõusolekul panna talle kohustuse:

- 1) tasuda kriminaalmenetluse kulud või hüvitada kuriteoga tekitatud kahju prokuratuuri määratud tähtajaks;
- 2) maksta kindel summa riigituludesse või sihtotstarbeliseks kasutamiseks üldsuse huvides või
- 3) teha 80–240 tundi üldkasulikku tööd.

(3) Prokuratuuri taotluse lahendab kohtunik ainuisikuliselt määrusega. Vajaduse korral kutsutakse taotluse lahendamiseks kohtuniku juurde prokurör ning kahtlustatav või süüdistatav ja tema taotlusel ka kaitsja.

(4) Kui kohtunik ei nõustu prokuratuuri esitatud taotlusega, tagastab ta kriminaalasja määruse alusel ja menetlust jätkatakse üldkorras.

(5) Kui isik, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud käesoleva paragrahvi lõike 2 kohaselt, ei täida talle pandud kohustust, uuendab prokuratuur kriminaalmenetluse oma määrusega.

§ 203. Kriminaalmenetluse lõpetamine karistuse ebaotstarbekuse tõttu

(1) Kui kriminaalmenetluse ese on teise astme kuritegu, võib prokuratuur kahtlustatava või süüdistatava ja kannatanu nõusolekul taotleda, et kohus kriminaalmenetluse lõpetaks, kui:

1) selle kuriteo eest mõistetav karistus oleks tühine, võrreldes kahtlustatavale või süüdistatavale mõne teise kuriteo toimepanemise eest mõistetud või eeldatavalt mõistetava karistusega;

2) selle kuriteo eest karistuse mõistmist ei ole oodata mõistliku aja jooksul ning kui kahtlustatavale või süüdistatavale muu kuriteo toimepanemise eest mõistetud või eeldatavalt mõistetav karistus on piisav karistuse eesmärkide saavutamiseks ja avaliku menetlushuvi rahuldamiseks.

(2) Prokuratuuri taotluse lahendab kohtunik ainuisikuliselt määrusega. Vajaduse korral kutsutakse taotluse lahendamiseks kohtuniku juurde prokurör ning kahtlustatav või süüdistatav ja tema taotlusel ka kaitsja.

(3) Kui kohtunik ei nõustu prokuratuuri esitatud taotlusega, tagastab ta kriminaalasja määruse alusel ja menetlust jätkatakse üldises korras.

(4) Kui kriminaalmenetlus lõpetati, arvestades kahtlustatavale muu kuriteo eest mõistetud karistust, mis hiljem tühistatakse, võib prokuratuur kriminaalmenetluse oma määrusega uuendada.

(5) Kui kriminaalmenetlus lõpetati, arvestades kahtlustatavale või süüdistatavale mõne teise kuriteo eest eeldatavalt mõistetavat karistust, võib prokuratuur kriminaalmenetluse uuendada juhul, kui mõistetud karistus ei vasta käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud eeldustele.

§ 204. Kriminaalmenetluse lõpetamine välisriigi kodaniku toimepandud kuriteos või välisriigis toimepandud kuriteos

(1) Prokuratuur võib määrusega lõpetada kriminaalmenetluse, kui:

- 1) kuritegu on toime pandud väljaspool käesoleva seadustiku ruumilist kehtivust;
- 2) kuriteo on toime pannud välisriigi kodanik Eesti Vabariigi territooriumil paikneval välisriigile kuuluval laeval või õhusõidukil;
- 3) kuriteost osavõtja on pannud kuriteo toime Eesti Vabariigi territooriumil, kuid kuriteo tagajärjed saabusid väljaspool käesoleva seadustiku ruumilist kehtivust;
- 4) on tehtud otsus oletatava kurjategija välisriigile väljaandmise kohta;
- 5) isik on süüdi mõistetud ja karistuse kandnud välisriigis ning Eestis kohaldatav karistus ei ole ärakantud karistusest oluliselt raskem või kui isik on õigeks mõistetud välisriigis.

(2) Prokuratuur võib määrusega lõpetada kriminaalmenetluse välisriigis toimepandud kuriteos, mille tagajärjed saabusid Eesti Vabariigi territooriumil, kui menetlemisega võivad kaasnedä rasked tagajärjed Eesti Vabariigile või kui teo menetlemine on vastuolus muude avalike huvidega.

§ 205. Kriminaalmenetluse lõpetamine riigivastases kuriteos

(1) Riigikohtu kriminaalkollegiumi täiskogu võib Riigiprokuratuuri taotlusel lõpetada riigivastase kuriteo kriminaalmenetluse määrusega, kui isik on enne kuriteo avastamist toiminud tegevkahetsevalt ja astunud samme Eesti Vabariigi julgeoleku ja põhiseadusliku korra kaitseks.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud taotluse lahendamisel järgitakse 12. peatüki sätteid.

§ 206. Kriminaalmenetluse lõpetamise määrus

(1) Kriminaalmenetluse lõpetamise määruks märgitakse:

- 1) kriminaalmenetluse lõpetamise alus käesoleva seadustiku §-de 200–205 järgi;
- 2) kohaldataud tõkendi tühistamine;
- 3) asitõendi või äravõetud asjaga toimumise viis;
- 4) vahistuse kestus;
- 5) kriminaalmenetluse kulude hüvitamise otsustus;
- 6) kriminaalmenetluse lõpetamise määruse edasikaebamise kord.

(2) Kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia tuleb viivitamata saata:

- 1) kuriteoteate esitanud isikule;
- 2) kahtlustatavale või süüdistatavale ning tema kaitsjale;
- 3) kannatanule või tema esindajale;
- 4) tsiviilkostjale või tema esindajale.

(3) Kannatanul on õigus tutvuda kriminaaltoimikuga kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

(4) Kriminaalmenetluse lõpetamise määruse koopia võib alluvuse korras saata asjaomasele asutusele, kes otsustab väärteto- või distsiplinaarmenetluse alustamise.

§ 207. Kriminaalmenetluse alustamata jätmise või lõpetamise vaidlustamine Riigiprokuratuuris

(1) Kannatanu võib esitada kaebuse prokuratuurile käesoleva seadustiku § 199 lõikes 1 või 2 sätestatud alustel kriminaalmenetluse alustamata jätmise peale.

(2) Kannatanu võib esitada kaebuse Riigiprokuratuurile käesoleva seadustiku §-s 200 sätestatud alusel kriminaalmenetluse lõpetamise või prokuratuuri poolt käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kaebuse rahuldamata jätmise peale.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud kaebuse võib esitada kriminaalmenetluse alustamata jätmise teate, prokuratuuri koostatud kaebuse lahendamise määruise või kriminaalmenetluse lõpetamise määruise koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

(4) Prokuratuur lahendab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kaebuse selle saamisest alates viieteistkümne päeva jooksul. Riigiprokuratuur lahendab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud kaebuse selle saamisest alates ühe kuu jooksul.

(5) Prokuratuur või Riigiprokuratuur koostab kaebuse lahendamise kohta põhistatud määruise ning saadab selle koopia kaebuse esitajale.

§ 208. Kriminaalmenetluse alustamata jätmise või lõpetamise vaidlustamine ringkonnakohtus

(1) Kui Riigiprokuratuuri määruisega on jäetud käesoleva seadustiku § 207 lõikes 1 või 2 nimetatud kaebus rahuldamata, võib kaebuse esitanud isik advokaadi vahendusel kaevata määruise ringkonnakohtusse määruise koopia saamisest alates ühe kuu jooksul.

(2) Ringkonnakohtusse esitatavas kaebuses märgitakse:

- 1) kuriteo asjaolud;
- 2) kuriteo kvalifikatsioon;
- 3) millistele kogutud tõenditele tugineb kuriteokahtlus;
- 4) kriminaalmenetluse lõpetamise korral menetluse lühikirjeldus;
- 5) kaebaja arvates alusetult tegemata jäetud menetlustoimingud.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud kaebuse lahendab ringkonnakohtu kohtunik ainuisikuliselt kaebuse saamisest alates kümne päeva jooksul. Enne otsustamist on tal õigus:

- 1) nõuda kriminaaltoimiku materjale;
- 2) anda Riigiprokuratuurile korraldusi täiendavateks menetlustoiminguteks.

(4) Kui kohtunik tema kasutada olevatele andmetele tuginedes leiab, et kriminaalmenetluse alustamiseks või jätkamiseks ei ole alust, koostab ta kriminaalmenetluse alustamata jätmise või jätkamisest keeldumise määruise, milles märgitakse:

- 1) kaebuse rahuldamata jätmise põhistus;
- 2) kaebuse esitajalt menetluskulude väljamõistmine.

(5) Kui kohtunik andmete põhjal leiab, et kriminaalmenetluse alustamiseks või jätkamiseks on alust, tühistab ta Riigiprokuratuuri määruise ja kohustab Riigiprokuratuuri alustama või jätkama kriminaalmenetlust.

§ 209. Kriminaaltoimiku arhiivimine kriminaalasja lõpetamise või kuriteo aegumise tõttu

(1) Kui kriminaalmenetlus lõpetatakse käesoleva seadustiku §-des 200–205 sätestatud alustel, antakse kriminaaltoimik arhiivi.

(2) Kriminaaltoimiku arhiivimise korra ja toimiku säilitamise tähtajad kehtestab Vabariigi Valitsus määruisega.

§ 210. Riiklik kriminaalmenetlusregister

(1) Riiklikusse kriminaalmenetlusregistrisse kantakse andmed uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu menetluses olevate kriminaalasjade kohta.

(2) Riikliku kriminaalmenetlusregistri asutab ning selle vastutava ja volitatud töötaja määrab Vabariigi Valitsus.

(3) Justiitsminister võib anda määrusi kriminaalmenetlusregistri tegevuse korraldamiseks.

2. jagu Kohtueelse menetluse üldtingimused

§ 211. Kohtueelse menetluse eesmärk

(1) Kohtueelse menetluse eesmärk on koguda tõendusteavet ja luua kohtumenetluseks muud tingimused.

(2) Kohtueelses menetluses selgitavad uurimisasutus ja prokuratuur kahtlustatavat ja süüdistatavat õigustavad ja süüstavad asjaolud.

§ 212. Uurimisalluvus

(1) Kohtueelset menetlust toimetavad Politseiamet ja tema hallatavad asutused ning Kaitsepolitseiamet, kui käesoleva paragrahvi lõikes 2 ei ole sätestatud teisiti.

(2) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud uurimisasutustele toimetavad kohtueelset menetlust ka:

- 1) Piirivalveamet riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ja isiku ebaseadusliku üle riigipiiri või ajutise kontrolljoone toimetamise kuriteos;
- 2) Maksuamet maksualases kuriteos;
- 3) Kaitsejõudude Peastaap kaitseteenistusalases kuriteos;
- 4) Tolliamet tollieeskirjade rikkumise kuriteos;
- 5) Konkurentsiamet konkurentsialases kuriteos.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud uurimisasutustele teevad käesoleva seadustiku § 31 lõikes 3 nimetatud edasilükkamatuid menetlustoiminguid ka:

- 1) Keskkonnainspeksioon keskkonna ja loodusvarade kaitse ning kasutamise nõuete rikkumise kuriteos;
- 2) Päästeamet tuleohutusnõuete rikkumisega põhjustatud kuriteos;
- 3) Tehnilise Järelevalve Inspeksioon tööstus-, ehitus- ja mäetööde ning masinate juhtimis-, käitus- ning ohutuseeskirjade rikkumise kuriteos;
- 4) Tööinspeksioon töökaitse-eeskirjade rikkumise kuriteos;
- 5) reisil viibiva merelaeva või õhusõiduki kapten tema juhitava laeval või õhusõidukil toimepandud kuriteos.

(4) Politseiameti ja tema hallatavate asutuste ning Kaitsepolitseiameti vahelise uurimisalluvuse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(5) Politseiameti juht võib otstarbekusest lähtudes muuta oma määrusega Politseiameti ja tema hallatavate asutuste uurimisalluvust. Prokuratuur võib otstarbekusest lähtudes muuta oma määrusega käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud uurimisalluvust konkreetses kriminaalasjas.

§ 213. Prokuratuur kohtueelses menetluses

(1) Prokuratuur tagab kohtueelse menetluse seaduslikkuse ja tulemuslikkuse ning on pädev:

- 1) vajaduse korral toimetama menetlustoiminguid;
- 2) viibima menetlustoimingu juures ja sekkuma selle käiku;
- 3) lõpetama kriminaalmenetlust;
- 4) tutvumiseks ja kontrollimiseks välja nõudma kriminaaltoimiku materjali ja muu materjali;
- 5) andma uurimisasutusele korraldusi;
- 6) tühistama ja muutma uurimisasutuse määrusi;
- 7) kõrvaldama uurimisasutuse ametniku kriminaalmenetlusest;
- 8) muutma kriminaalasja uurimisalluvust;
- 9) tunnistama kohtueelse menetluse lõpuleviiduks;
- 10) nõudma uurimisasutuse ametnikult menetluse asjaolude kohta suulisi ja kirjalikke selgitusi;
- 11) tegema kriminaalhooldusosakonna juhatajale ülesandeks nimetada kriminaalhooldusametnik;
- 12) täitma muid käesolevast seadustikust tulenevaid ülesandeid kohtueelses menetluses.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud õiguste teostamisel on prokuratuuril uurimisasutuse õigused.

(3) Kui prokuratuur sedastab uurimisasutuse ametniku käitumises kohtueelse menetluse toimetamisel distsiplinaarsüüteo tunnused, teeb ta distsiplinaarkaristuse määramiseks õigustatud isikule kirjaliku ettepaneku alustada distsiplinaarmentlust uurimisasutuse ametniku suhtes. Distsiplinaarkaristuse määramiseks õigustatud isik on kohustatud prokuratuurile teatama kirjalikult ja põhjendatult ettepaneku lahendamise tulemustest ettepaneku saamisest alates ühe kuu jooksul.

(4) Alaealise kahtlustatava korral on prokuratuur kohustatud tegema kriminaalhooldusosakonna juhatajale ülesandeks nimetada kriminaalhooldusametnik.

§ 214. Kohtueelse menetluse andmete avaldamise tingimused

(1) Kohtueelse menetluse andmeid võib avaldada üksnes prokuratuuri loal ja tema määratud ulatuses ning käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud tingimustel.

(2) Kohtueelse menetluse andmeid ei ole lubatud avaldada, kui nende teatavakssaamine võib:

- 1) kahjustada Eesti Vabariigi huve;
- 2) raskendada kuriteo avastamist;
- 3) kahjustada kriminaalmenetlust ja soodustada kuritegevust;
- 4) kahjustada ärisaladust ja juriidilise isiku tegevust;
- 5) kahjustada perekonna- või eraelu puutumatus või riivata isiku au;
- 6) kahjustada alaealise huve.

(3) Kui kohtueelse menetluse andmete avaldamise keeldu rikutakse, võib eeluurimiskohtuniku prokuratuuri taotlusel trahvida menetlustoimingus osalejaid kohtumääruse alusel kuni kuuekümmesse miinimumpäevamäärani ulatuses. Kahtlustatavat ja süüdistatavat ei trahvita.

§ 215. Uurimisasutuse ja prokuratuuri määruste ning nõuete kohustuslikkus

(1) Uurimisasutuse ja prokuratuuri määrused ja nõuded nende menetluses olevates kriminaalasiades on kohustuslikud kõigile ning neid täidetakse kogu Eesti Vabariigi territooriumil.

(2) Uurimisasutusel on õigus tema menetluses olevas kriminaalasiades esitada teisele uurimisasutusele kirjalikke taotlusi üksikute menetlustoimingute tegemiseks ja muu abi saamiseks. Uurimisasutuse sellised taotlused täidetakse viivitamata.

§ 216. Kriminaalasiade ühendamine ja eraldamine

(1) Ühiseks menetluseks võib ühendada mitu kriminaalasi, kui:

- 1) isikuid kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo ühises toimepanemises;
- 2) isikut kahtlustatakse või süüdistatakse mitme kuriteo toimepanemises;
- 3) isikut kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo eelnevalt mittelubatud varjamises või kuriteost mitteteatamises.

(2) Kriminaalasi võib eraldada uude toimikusse, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse igakülgset, täielikku ja objektiivset.

(3) Kriminaalasiad ühendatakse ja eraldatakse uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu määrusega. Kriminaalasiade eraldamise määruse koopia lisatakse uude toimikusse.

(4) Kui alaealist kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo toimepanemises koos täisealisega, võib uurimisasutus, prokuratuur või kohus oma määrusega eraldada tema kriminaalasi eraldi kriminaalmenetluseks, kui see ei kahjusta kriminaalmenetluse igakülgset, täielikku ja objektiivset ning kui seda nõuavad alaealise huvid.

3. jagu

Isiku kahtlustatavana kinnipidamine

§ 217. Isiku kahtlustatavana kinnipidamine

(1) Kahtlustatavana kinnipidamine on menetlustoiming, mis seisneb isikult kuni 48 tunniks vabaduse võtmises. Kinnipidamise kohta koostatakse kinnipidamisprotokoll.

(2) Isik peetakse kahtlustatavana kinni, kui:

- 1) ta on tabatud kuriteo toimepanemiselt või vahetult pärast seda;
- 2) kuriteo pealtnägija või kannatanu osutab temale kui kuriteo toimepanijale;
- 3) kuriteojäljed viitavad temale kui kuriteo toimepannud isikule.

(3) Kuriteole viitavate muude andmete põhjal võib isiku kahtlustatavana kinni pidada, kui:

- 1) ta püüab põgeneda;
- 2) ei ole tuvastatud tema isikut;
- 3) ta võib jätkuvalt toime panna kuritegusid;
- 4) ta võib kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduda või seda muul viisil takistada.

(4) Kuriteo toimepanemisel või vahetult pärast seda põgenemiskatselt tabatud isiku võib igatüüsi toimetada politseisse kahtlustatavana kinnipidamiseks.

(5) Advokaadi võib tema kutsetegevusest tulenevatel asjaoludel kahtlustatavana kinni pidada üksnes prokuratuuri määruse alusel ja eeluurimiskohtuniku loal või kohtumääruse alusel.

(6) Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja kohtuniku kahtlustatavana kinnipidamisel järgitakse käesoleva seadustiku § 377.

(7) Kahtlustatavana kinnipeetule selgitab uurimisasutuse ametnik tema õigusi ja kohustusi ning kuulab ta viivitamata üle käesoleva seadustiku §-s 75 sätestatud korras.

(8) Kui prokuratuur veendub vahistamise vajaduses, koostab ta vahistamisaotluse ja korraldab kinnipeetu toimetamise selle taotluse lahendamiseks eeluurimiskohtuniku juurde tema kahtlustatavana kinnipidamisest alates neljakümne kaheksa tunni jooksul.

(9) Kui kohtueelses menetluses langeb isiku kahtlustatavana kinnipidamise alus ära, vabastatakse ta viivitamata.

§ 218. Isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokoll

- (1) Isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokoll kantakse:
  - 1) kinnipidamise alus viitega käesoleva seadustiku § 217 lõigetele 2 ja 3;
  - 2) kinnipidamise kuupäev ja kellaaeg;
  - 3) kuritegu, mille toimepanemises kahtlustatavana isik kinni peetakse;
  - 4) kahtlustatavale käesoleva seadustiku §-s 34 sätestatud õiguste ja kohustuste selgitamine;
  - 5) kinnipidamisel isikult äravõetud objektide nimetused ja tunnused;
  - 6) kinnipeetu riietuse ja tervisekahjustuste kirjeldus;
  - 7) kinnipeetu avaldused ja taotlused.

(2) Isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokoll saadetakse viivitamata prokuratuurile.

§ 219. Kahtlustatavana kinnipidamise asendamine

(1) Kui isik on toime pannud teise astme kuriteo, mille eest võib mõista rahalise karistuse ja tal ei ole Eestis alalist või ajutist elukohta, võib prokuratuur kahtlustatavana kinnipidamise isiku nõusolekul asendada menetluskulusid ning võimaliku karistusena mõistetavat rahalist karistust ja kuriteoga tekitatud kahju katva maksega riigituludesse.

(2) Kahtlustatavana kinnipidamise asendamise ja riigituludesse makse vastuvõtmise kohta koostatakse protokoll.

4. jagu **Kohtueelse menetluse lõpuleviimine**

§ 220. Andmete nõudmine keskmise päevasissetuleku arvutamiseks

(1) Uurimisasutus nõuab enne kohtueelse menetluse lõpuleviimist Maksuametilt või vajaduse korral tööandjalt või muult isikult või asutuselt välja kahtlustatava või süüdistatava keskmise päevasissetuleku arvutamiseks vajalikud andmed.

(2) Prokuratuur ja kohus võivad vajaduse korral nõuda keskmise päevasissetuleku arvutamiseks täiendavaid andmeid.

(3) Isik või asutus, kellelt menetleja on nõudnud keskmise päevasissetuleku arvutamiseks andmeid, peab järelepärimisele vastama selle saamisest alates seitsme päeva jooksul.

(4) Kahtlustataval või süüdistataval on õigus esitada menetlejale andmeid oma tulu ja võlgade kohta.

§ 221. Andmete nõudmine varalise karistuse mõistmiseks

(1) Kui isikut süüdistatakse kuriteos, mille eest võib seaduse kohaselt mõista varalise karistuse, koostab uurimisasutus määruse, milles esitab kahtlustatava või süüdistatava varalise seisundi väljaselgitamise vajalikkuse põhjenduse ning kohtutäituri nime, kellele tehakse ülesandeks varalise karistuse suuruse kindlaksmääramiseks vajalike andmete kogumine enne kohtueelse menetluse lõpetamist.

(2) Prokuratuur ja kohus võivad vajaduse korral nõuda varalise karistuse arvutamiseks täiendavaid andmeid.

(3) Kohtutäitur selgitab välja kahtlustatava või süüdistatava vara ja hindab selle väärtuse. Varalise seisundi kohta koostab kohtutäitur õiendi ning esitab selle koos õiendi koostamise aluseks olevate tõenditega menetlejale määruse saamisest alates kolmekümne päeva jooksul.

(4) Kahtlustataval ja süüdistataval on õigus esitada menetlejale andmeid oma tulu ja võlgade kohta.

§ 222. Kohtueelse menetluse kokkuvõtte koostamine

(1) Kui uurimisasutuse ametnik on veendunud, et kriminaalasjas vajalikud tõendid on kogutud, koostab ta käesoleva seadustiku § 153 sätteid järgides viivitamata kohtueelse menetluse kokkuvõtte ja lisab selle kriminaaltoimikusse. Kohtueelse menetluse kokkuvõtte edastatakse prokuratuurile ka elektrooniliselt. Kriminaaltoimik, mille materjal on süstematiseeritud ja lehed nummerdatud, asitõendid ja salvestised ning pitseeritud ümbrik anonüümse tunnistaja isikuandmetega edastatakse prokuratuurile.

(2) Kui kriminaalasjas on mitu kahtlustatavat, koostatakse ühine kohtueelse menetluse kokkuvõtte, milles esitatakse isikuandmed iga kahtlustatava kohta eraldi.

(3) Kohtueelse menetluse kokkuvõttele lisatakse:

- 1) karistusregistri väljavõtte kahtlustatava andmetega;
- 2) kohtukutse saatmiseks isikute nimekiri ja aadressid ning viited kriminaaltoimiku nendele lehtedele, kus on andmed nende osalemise kohta kohtueelses menetluses;
- 3) anonüümseks tunnistatud tunnistaja leppenimi;
- 4) andmed kahtlustatavale kohaldatud tõkendi ja selle kestuse kohta;
- 5) asitõendite ja salvestiste loetelu ning asitõendite asukoha andmed;
- 6) andmed konfiskeerimise tagamiseks äravõetud objektide kohta;
- 7) andmed tsiviilhagi ja selle tagamise kohta;

- 8) kriminaalmenetluse kulude arvestus;
- 9) andmed kahtlustatava keskmise päevasissetuleku kohta;
- 10) andmed varalise karistuse arvutamise aluseks olevate asjaolude kohta.

§ 223. Prokuratuuri toimingud kriminaaltoimiku saamise korral

- (1) Kriminaaltoimiku saanud prokuratuur tunnistab kohtueelse menetluse lõpuleviiduks, kohustab uurimisasutust tegema lisatoiminguid või lõpetab kriminaalmenetluse käesoleva seadustiku §-des 200–205 sätestatud alustel ja korras.
- (2) Vajaduse korral teeb kriminaaltoimiku saanud prokuratuur lisatoiminguid.
- (3) Kui prokuratuur tunnistab kohtueelse menetluse lõpuleviiduks, esitab ta kriminaaltoimiku tutvumiseks käesoleva seadustiku § 224 järgi.
- (4) Vajaduse korral teeb prokuratuur käesoleva seadustiku §-s 240 sätestatud toiminguid kokkuleppemenetluse kohaldamiseks.

§ 224. Kriminaaltoimiku esitamine tutvumiseks

- (1) Kriminaaltoimiku tutvustamiseks kutsutakse kaitsja prokuratuuri käesoleva seadustiku §-s 164 või 165 sätestatud korras.
- (2) Kannatanule või tsiviilkostjale esitab prokuratuur kriminaaltoimiku tutvumiseks tema taotlusel.
- (3) Kaitsja, kannatanu või tsiviilkostja taotlusel esitatakse talle tutvumiseks kriminaalasjas tehtud salvestis või asitõend.
- (4) Kui kriminaaltoimiku, salvestise või asitõendiga tutvudes ilmselt viivitatakse, määrab prokuratuur tutvumistähtaaja.
- (5) Kaitsjal, kannatanul ja tsiviilkostjal on õigus teha kriminaaltoimiku materjalist väljakirjutusi ning taotleda prokuratuurilt kriminaaltoimiku materjalist tasu eest koopiategemist. Määratud kaitsjale tehakse koopiad tasuta, lisades kriminaaltoimikule õiendi koopia tegemise kulude kohta.
- (6) Kaitsjale, kannatanule või tsiviilkostjale kriminaaltoimiku, kriminaalasjas tehtud salvestise või asitõendi tutvustamise kohta tehakse märke kriminaaltoimikusse.

§ 225. Taotluste esitamine ja lahendamine

- (1) Menetlusosalised võivad neile kriminaaltoimiku tutvustamisest alates viie päeva jooksul esitada prokuratuurile taotlusi. Kriminaalasja mahukuse või keerukuse korral võib prokuratuur seda tähtaega pikendada kuni kümne päevani.
- (2) Prokuratuur vaatab taotluse läbi selle esitamisest alates kümne päeva jooksul.
- (3) Taotluse lahendamine vormistatakse määrusega, mille koopia edastatakse taotlejale. Kohtueelses menetluses taotluse rahuldamisest keeldumine ei takista taotluse kordamist kohtumenetluses.
- (4) Kriminaaltoimiku materjal, mis on kogutud lisatoiminguga, esitatakse tutvumiseks käesoleva seadustiku § 224 kohaselt.
- (5) Kahtlustatava või süüdistatava taotlus lühimenetluse kohaldamiseks vaadatakse läbi käesoleva seadustiku §-s 235 sätestatud korras.

§ 226. Süüdistusakti koostamine ja kohtusse saatmine

- (1) Kui prokuratuur pärast kriminaaltoimiku tutvustamist on veendunud, et kriminaalasjas on kogutud vajalikud tõendid, koostab ta süüdistusakti vastavalt käesoleva seadustiku §-le 154.
- (2) Süüdistusaktile lisatakse nende isikute nimekiri, kelle kutsumist kohtuistungile prokuratuur taotleb. Nimekirjas märgitakse kutsutavate ees- ja perekonnanimi ning elukoht. Anonüümse tunnistaja puhul märgitakse nimekirjas tema lepenimi.
- (3) Prokuratuur edastab süüdistusakti ja käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud nimekirja koopiad süüdistatavale ja kaitsjale ning saadab süüdistusakti kohtusse. Süüdistusakt edastatakse kohtule ka elektrooniliselt.

(4) Kohtusse saadetavale süüdistusaktile lisatakse:

- 1) kuriteoteate või muu käesoleva seadustiku §-des 195 ja 197 loetletud dokumendi, mis on kriminaalmenetluse alustamise aluseks, koopia;
- 2) karistusregistri väljavõtte süüdistatava andmetega;
- 3) tõkendi kohaldamise ja muutmise määruse koopia;
- 4) märke kriminaalhooldusametniku määramise kohta.

(5) Süüdistusakti kohtusse saatmisel jäetakse käesoleva seadustiku § 67 lõikes 4 nimetatud ümbrik hoiule prokuratuuri. Ümbrik esitatakse kohtule tema nõudmisel.

§ 227. Kaitsja toimingud kohtueelse menetluse lõpuleviimisel

(1) Kaitsja esitab süüdistusakti koopia saamisest alates viie päeva jooksul kohtule oma taotlused ja nende isikute nimekirja, kelle kutsumist kohtuistungile kaitsja taotleb.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 käsitletud taotluste ja nimekirja koopiad saadab kaitsja prokuratuuri.

5. jagu

Uurimisasutuse ja prokuratuuri tegevuse peale kaebamine

§ 228. Uurimisasutuse ja prokuratuuri tegevuse peale kaebamine

(1) Menetlusosalisel ja menetlusvälisel isikul on õigus enne süüdistusakti koostamist esitada prokuratuurile kaebus uurimisasutuse menetlustoimingu või määruse peale, kui ta leiab, et menetlusnõuete rikkumine menetlustoimingu tegemisel või määruse koostamisel on kaasa toonud tema õiguste rikkumise.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikul on õigus enne süüdistusakti koostamist esitada Riigiprokuratuurile kaebus prokuratuuri määruse või menetlustoimingu peale.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud kaebus esitatakse kaebuse lahendajale vahetult või isiku kaudu, kelle määrus või menetlustoiming vaidlustatakse.

(4) Kaebuses märgitakse:

- 1) prokuratuuri nimetus, kellele kaebus esitatakse;
- 2) kaebuse esitaja ees- ja perekonnanimi, menetlusseisund ning elu- või asukoht ja aadress;
- 3) määrus või menetlustoiming, mida vaidlustatakse; määruse või menetlustoimingu tegemise kuupäev ja selle isiku nimi, kelle osas menetlustoiming või määrus vaidlustatakse;
- 4) millises osas määrus või menetlustoiming vaidlustatakse;
- 5) kaebuses esitatud taotluste sisu ja põhjendus;
- 6) kaebusele lisatud dokumentide loetelu.

(5) Uurimisasutuse või prokuratuuri tegevuse peale kaebuse esitamine ei peata vaidlustatud määruse täitmist ega menetlustoimingut.

§ 229. Kaebuse lahendamine prokuratuuris ja Riigiprokuratuuris

(1) Prokuratuurile või Riigiprokuratuurile esitatud kaebus lahendatakse kaebuse saamisest arvates 30 päeva jooksul.

(2) Uurimisasutuse või prokuratuuri määruse ja menetlustoimingu peale esitatud kaebust lahendades võib prokuratuur või Riigiprokuratuur määrusega:

- 1) jätta kaebuse rahuldamata;
- 2) rahuldada kaebuse täielikult või osaliselt ja kui õiguste rikkumist ei saa enam kõrvaldada, tunnistada isiku õiguste rikkumist;
- 3) tühistada vaidlustatud määruse või peatada vaidlustatud menetlustoimingu täielikult või osaliselt, kõrvaldades õiguste rikkumise.

(3) Kaebuse esitajat teavitatakse õigusest kaevata edasi maa- või linnakohtusse vastavalt käesoleva seadustiku §-le 230.

(4) Kaebust lahendades tehtud määrus saadetakse viivitamata vaidlustatud määruse või menetlustoimingu teinud kohtuvälisele menetlejale ja määruse koopia kaebuse esitajale.

§ 230. Kaebuse esitamine maa- või linnakohtule

(1) Kui on vaidlustatud uurimisasutuse või prokuratuuri tegevus, millega on rikutud isiku õigusi, ning kui isik ei nõustu kaebuse läbivaadanud Riigiprokuratuuri määrusega, on tal õigus esitada kaebus maa- või linnakohtu eeluurimiskohtunikule, kelle tööpiirkonnas vaidlustatud määrus või menetlustoiming on tehtud.

(2) Kaebuse võib esitada kümne päeva jooksul, alates päevast, mil isik sai vaidlustatavast määrusest teada või pidi teada saama.

(3) Kaebus esitatakse kirjalikult, järgides käesoleva seadustiku § 228 lõike 4 punktide 2–5 nõudeid.

§ 231. Kaebuse lahendamine maa- või linnakohtus

(1) Eeluurimiskohtunik vaatab kaebuse läbi selle esitamisest alates 30 päeva jooksul.

(2) Kaebus vaadatakse läbi kirjalikus menetluses kaebuse piires ja isiku suhtes, kelle kohta see on esitatud.

(3) Kaebust lahendades võib kohus:

1) jätta kaebuse rahuldamata;

2) rahuldada kaebuse täielikult või osaliselt ja kui õiguste rikkumist ei saa enam kõrvaldada, tunnistada õiguste rikkumist;

3) tühistada vaidlustatud määruse või peatada vaidlustatud menetlustoimingu täielikult või osaliselt, kõrvaldades õiguste rikkumise.

(4) Kaebuse saanud kohus võib vaidlustatud määruse või menetlustoimingu täitmise peatada.

(5) Eeluurimiskohtuniku määrus on lõplik ja edasikaebamisele ei kuulu.

§ 232. Kaebusest loobumine

Uurimisasutuse, prokuratuuri või Riigiprokuratuuri tegevuse peale esitatud kaebusest võib loobuda enne kaebuse lahendamist.

9. peatükk LIHTMENETLUSED

1. jagu Lühimenetlus

§ 233. Lühimenetluse kohaldamise alus

(1) Süüdistatava taotlusel ja prokuratuuri nõusolekul võib kohus kriminaalasja lahendada tunnistajaid ja eksperte välja kutsumata lühimenetluses kriminaaltoimiku materjali põhjal.

(2) Lühimenetlust ei kohaldata:

1) kuriteole, mille eest karistusseadustik näeb karistusena ette eluaegse vangistuse;

2) mitme süüdistatavaga kriminaalasjas, kui vähemalt üks süüdistatav ei nõustu lühimenetluse kohaldamisega.

(3) Lühimenetlust kohaldatakse juhitudakse käesoleva seadustiku 10. peatükis sätestatud, arvestades käesolevas jaos sätestatud erisusi.

(õ) 5.05.2006 14:20

§ 234. Lühimenetluse kohaldamise taotlus

(1) Kahtlustatav või süüdistatav võib esitada prokuratuurile kirjaliku taotluse lühimenetluse kohaldamiseks.

(2) Taotlus esitatakse käesoleva seadustiku §-s 225 sätestatud korras.

(3) Süüdistatav võib lühimenetluse kohaldamise taotlusest loobuda hiljemalt enne kohtuliku uurimise lõpetamist. Kui süüdistatav kohtulikult arutamisel loobub lühimenetluse kohaldamise taotlusest, teeb kohus käesoleva seadustiku § 238 lõike 1 punktis 1 sätestatud lahendi.

§ 235. Prokuratuuri toimingud lühimenetluse taotluse saamisel

(1) Kui prokuratuur lühimenetluse kohaldamisega nõustub, koostatakse käesoleva seadustiku § 154 kohaselt süüdistusakt, millele märgitakse, et prokuratuur on nõus lühimenetluse kohaldamisega. Kahtlustatava või süüdistatava taotlus ja süüdistusakt lisatakse kriminaaltoimikusse ning toimik edastatakse kohtule.

(2) Kui prokuratuur lühimenetluse kohaldamisest keeldub, jätkatakse kriminaalmenetlust üldkorras.

§ 236. Kohtuistungist osavõtjad

(1) Kohtuistungile kutsutakse prokurör, süüdistatav, kaitsja, kannatanu ja tsiviilkostja.

(2) Kannatanu ja tsiviilkostja kohtuistungile ilmumata jäämine ei takista kriminaalasja kohtulikku arutamist ega tsiviilhagi läbivaatamist.

§ 237. Kohtulik uurimine lühimenetluses

- (1) Kohtunik teatab kohtuliku uurimise algusest ja teeb prokurörile ettepaneku avaldada süüdistusakt.
- (2) Pärast süüdistusakti avaldamist selgitab kohtunik süüdistatavale süüdistusakti sisu ning küsib, kas süüdistatav on süüdistusest aru saanud, kas ta tunnistab end süüdi ja kas ta on nõus, et kriminaalasja lahendatakse lühimenetluses.
- (3) Kohtunik teeb kaitsjale ettepaneku anda arvamus, kas süüdistus on põhjendatud. Seejärel saavad sõna kannatanu ja tsiviilkostja või nende esindajad.
- (4) Kohtulikul arutamisel võivad kohtuistungist osavõtjad tugineda üksnes kriminaaltoimiku materjalile. Kohus sekkub, kui menetlusosalised käsitlevad kriminaaltoimikuväliseid asjaolusid.
- (5) Süüdistatav võib taotleda enda ülekuulamist. Ülekuulamisel küsitleb süüdistatavat esimesena prokurör ning seejärel küsitlevad teda teised menetlusosalised kohtuniku määratud järjekorras. Süüdistatava ülekuulamisel järgitakse käesoleva seadustiku § 293.
- (6) Kohtunik võib menetlusosalisi küsitleda.
- (7) Kohtulikku uurimist lõpetades küsib kohtunik menetlusosalistelt, kas neil on taotlusi. Taotlust lahendades järgib kohus käesoleva seadustiku § 298.

§ 238. Kohtulahend lühimenetluses

- (1) Kohus teeb nõupidamistoas ühe järgmistest lahenditest:
  - 1) prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamise ja menetluse üldkorras jätkamise määruse, kui puuduvad lühimenetluse kohaldamise alused;
  - 2) prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamise ja menetluse üldkorras jätkamise määruse, kui kriminaaltoimiku materjalid ei ole piisavad kriminaalasja lahendamiseks lühimenetluses;
  - 3) kohtuotsuse süüdistatava süüdimõistmise või õigeksmõistmise kohta.
- (2) Süüdimõistvat kohtuotsust lühimenetluses tehes vähendab kohus pärast kõigi kuriteo asjaolude kaalumist süüdistatavale mõistetavat põhikaristust ühe kolmandiku võrra. Mõistes karistust karistusseadustiku § 64 järgi, vähendatakse süüdistatavale mõistetavat liitkaristust ühe kolmandiku võrra.

2. jagu Kokkuleppemenetlus

§ 239. Kokkuleppemenetluse kohaldamise alus

- (1) Kohus võib süüdistatava ja prokuratuuri taotlusel lahendada kriminaalasja kokkuleppemenetluses.
- (2) Kokkuleppemenetlust ei kohaldata:
  - 1) esimese astme kuriteole;
  - 2) kui sellega ei nõustu süüdistatav või tema kaitsja või prokuratuur;
  - 3) mitme süüdistatavaga kriminaalasjas, kui vähemalt üks süüdistatav ei nõustu kokkuleppemenetluse kohaldamisega;
  - 4) kui sellega ei nõustu kannatanu või tsiviilkostja.
- (3) Süüdistatav ja prokurör võivad kohtult taotleda kokkuleppemenetluse kohaldamist enne kohtuliku uurimise lõpetamist maa- ja linnakohtus.
- (4) Kokkuleppemenetlust kohaldades juhindutakse käesoleva seadustiku 10. peatükis sätestatud, arvestades käesolevas jaos sätestatud erisusi.

§ 240. Prokuratuuri alustatav kokkuleppemenetlus

- Kui prokuratuur peab võimalikuks kohaldada kokkuleppemenetlust, teeb ta järgmised toimingud:
- 1) selgitab kahtlustatavale või süüdistatavale kokkuleppemenetluse kohaldamise võimalust, tema õigusi kokkuleppemenetluses ja kokkuleppemenetluse kohaldamise tagajärgi;
  - 2) selgitab kannatanule või tsiviilkostjale kokkuleppemenetluse kohaldamise võimalust, tema õigusi kokkuleppemenetluses ja kokkuleppemenetluse kohaldamise tagajärgi;
  - 3) koostab käesoleva seadustiku § 243 kohaselt protokolli selle kohta, et kannatanu või tsiviilkostja on kokkuleppemenetluse kohaldamisega nõus;
  - 4) koostab käesoleva seadustiku § 241 kohaselt protokolli selle kohta, et kahtlustatav või süüdistatav ja tema kaitsja on kokkuleppemenetluse kohaldamisega nõus.

§ 241. Kokkuleppemenetluse kohaldamiseks kahtlustatavalt või süüdistatavalt ja tema kaitsjalt saadud nõusoleku kohta koostatud protokoll

(1) Kokkuleppemenetluse kohaldamiseks kahtlustatavalt või süüdistatavalt ja tema kaitsjalt saadud nõusoleku kohta koostatud protokoll kantakse:

- 1) protokoll koostamise aeg ja koht;
- 2) protokoll koostaja ametinimetus ning nimi;
- 3) kriminaalasja number;
- 4) kahtlustatava või süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 5) kas kahtlustatavale või süüdistatavale on selgitatud tema õigusi kokkuleppemenetluses ja kokkuleppemenetluse tagajärgi;
- 6) kahtlustatava või süüdistatava ja tema kaitsja nõusolek alustada kokkuleppemenetluse läbirääkimisi.

(2) Protokollile kirjutavad alla prokurör ning kahtlustatav või süüdistatav ja tema kaitsja.

§ 242. Kokkuleppemenetluse alustamine kahtlustatava või süüdistatava taotlusel

(1) Kui kahtlustatav või süüdistatav soovib, et kohaldatakse kokkuleppemenetlust, esitab ta prokuratuurile käesoleva seadustiku § 225 järgi kirjaliku taotluse.

(2) Kui prokuratuur nõustub kokkuleppemenetluse kohaldamisega, teeb ta käesoleva seadustiku §-des 240–241 ja 243 sätestatud toimingud. Kui prokuratuur kokkuleppemenetluse kohaldamisest keeldub, jätkatakse kriminaalmenetlust üldkorras.

§ 243. Kokkuleppemenetluse kohaldamiseks kannatanult või tsiviilkostjalt saadud nõusoleku kohta koostatud protokoll

(1) Kokkuleppemenetluse kohaldamiseks kannatanult ja tsiviilkostjalt saadud nõusoleku kohta koostatud protokoll kantakse:

- 1) protokoll koostamise aeg ja koht;
- 2) protokoll koostaja ametinimetus ning nimi;
- 3) kriminaalasja number;
- 4) kahtlustatava või süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 5) kannatanu ja tsiviilkostja nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus ning töökoht või õppeasutus;
- 6) kas kannatanule või tsiviilkostjale on selgitatud tema õigusi kokkuleppemenetluses ja kokkuleppemenetluse tagajärgi;
- 7) kannatanu arvamus karistuse liigi ja määra kohta;
- 8) kannatanu või tsiviilkostja nõusolek lihtmenetluse kohaldamisega.

(2) Protokollile kirjutavad alla prokurör ning kannatanu või tsiviilkostja.

(3) Kannatanul ja tsiviilkostjal ei ole õigust loobuda antud nõusolekust.

§ 244. Kokkuleppemenetluse läbirääkimised

(1) Pärast käesoleva seadustiku §-des 241 ja 243 nimetatud protokollide koostamist alustab prokuratuur kahtlustatava või süüdistatava ja tema kaitsjaga läbirääkimisi kokkuleppe koostamiseks.

(2) Kui prokuratuur ja kahtlustatav või süüdistatav ning tema kaitsja jõuavad kuriteo kvalifikatsioonis ning kuriteoga tekitatud kahju laadis ja suuruses kokkuleppele, alustatakse läbirääkimisi karistuse liigi ja määra üle, mida prokurör taotleb kohtus kuriteo toimepanemise eest.

(3) Kui prokuratuur ja kahtlustatav või süüdistatav ning tema kaitsja ei jõua kuriteo kvalifikatsioonis ning kuriteoga tekitatud kahju laadis ja suuruses või karistuse liigis ja määras kokkuleppele, jätkatakse kriminaalmenetlust üldkorras.

§ 245. Kokkulepe

(1) Kokkuleppes märgitakse:

- 1) kokkuleppe sõlmimise aeg ja koht;
- 2) prokuröri ametinimetus ning nimi;
- 3) süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 4) kaitsja nimi;
- 5) kuriteo asjaolud;
- 6) kuriteo kvalifikatsioon ning kuriteoga tekitatud kahju laad ja suurus;
- 7) karistuse liik ja määr.

(2) Kui süüdistatavale mõistetakse karistus mitme kuriteo eest, märgitakse kokkuleppes iga karistuse liik ja määr ning üldkaristuse liik ja määr.

(3) Kui süüdistatavale mõistetakse karistus mitme kohtuotsuse järgi, märgitakse kokkuleppes ka üldkaristuse liik ja määr.

(4) Kokkulepe on sõlmitud, kui prokurör, süüdistatav ja tema kaitsja on sellele alla kirjutanud.

(5) Prokurör edastab kokkuleppe koopiad süüdistatavale ja kaitsjale ning saadab kriminaaltoimiku kohtusse.

§ 246. Kohtuistungist osavõtjad

Kohtuistungile kutsutakse prokurör, süüdistatav ja tema kaitsja, kelle osavõtt on kohustuslik.

§ 247. Kohtulik arutamine kokkuleppemenetluses

(1) Kohtunik teatab kokkuleppe arutamise algusest ja teeb prokurörile ettepaneku kokkuleppe avaldada.

(2) Pärast kokkuleppe avaldamist küsib kohtunik, kas süüdistatav on kokkuleppest aru saanud ja kas ta nõustub sellega. Kohtunik teeb süüdistatavale ettepaneku selgitada kokkuleppe sõlmimise asjaolusid ja teeb kindlaks, kas kokkulepet sõlmides on süüdistatav väljendanud oma tõelist tahet.

(3) Kohtunik küsib kaitsjalt ja prokurörielt nende arvamust kokkuleppe kohta ning seda, kas nad jäävad kokkuleppe juurde.

(4) Kohtunik võib menetlusosalisi küsitleda.

(5) Pärast kokkuleppe arutamise lõppemist teeb kohus teatavaks kohtulahendi kuulutamise aja ning lahkub nõupidamistuppa.

§ 248. Kohtulahendid kokkuleppemenetluses

(1) Kohus teeb nõupidamistoas ühe järgmistest lahenditest:

- 1) prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamise määruse, millega antakse võimalus sõlmida uus kokkulepe, kui kohus ei nõustu kuriteo kvalifikatsiooniga, tsiviilhagi suurusega või karistuse liigi või määraga;
- 2) kokkuleppemenetlusest keeldumise ja prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamise ning menetluse üldkorras jätkamise määruse, kui kohtul tekivad kahtlused käesoleva seadustiku §-st 306 lähtudes;
- 3) kriminaalmenetluse lõpetamise määruse, kui ilmnevad käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 1–5 loetletud alused;
- 4) kohtuotsuse süüdistatava süüdimõistmise ja talle kokkuleppekohase karistuse mõistmise kohta.

(2) Kui kohus on teinud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 või 2 nimetatud määruse, tagastab ta kriminaaltoimiku prokuratuurile kriminaalmenetluse jätkamiseks üldkorras.

§ 249. Süüdimõistva kohtuotsuse põhiosa kokkuleppemenetluses

Kohtuotsuse põhiosas märgitakse:

- 1) millises süüdistuses kohus süüdistatava süüdi mõistab;
- 2) kokkuleppe sisu.

§ 250. Kokkuleppemenetluse alustamine kohtulik arutamisel

(1) Käesoleva seadustiku §-des 241 ja 243 nimetatud protokollid ja käesoleva seadustiku §-s 245 nimetatud kokkuleppe saamisel jätkab kohtunik kohtulikku arutamist käesoleva seadustiku §-s 247 sätestatud korras. Kui kohtulik arutamine on alanud enne kokkuleppe esitamist, avaldatakse vaid kokkulepe.

(2) Käesoleva seadustiku § 248 lõike 1 punkti 1 või 2 alusel kokkuleppemenetlusest keeldumise korral jätkab kohus menetlust üldises korras.

3. jagu Käskmenetlus

§ 251. Käskmenetluse kohaldamise alus

(1) Kui teise astme kuriteos, mille eest prokurör peab võimalikuks kohaldada rahalist karistust, on tõendamiseseme asjaolud selged, võib kohus prokuratuuri taotlusel lahendada kriminaalasja käskmenetluses.

(2) Käskmenetlust ei kohaldata, kui kahtlustatav on alaealine.

§ 252. Süüdistusakti põhiosa käskmenetluses

(1) Käskmenetluses koostab prokuratuur süüdistusakti, mille põhiosas esitatakse:

- 1) kuriteo asjaolud;
- 2) kuriteo kvalifikatsioon;
- 3) kuriteoga tekitatud kahju laad ja suurus;
- 4) süüdistust kinnitavad tõendid;
- 5) ettepanek karistuse määra kohta.

(2) Süüdistusakt ja kriminaalasja materjalid saadetakse kohtusse ning akti koopiad edastatakse süüdistatavale ja tema kaitsjale.

§ 253. Kohtulahendid käskmenetluses

Kriminaalasja kohtusse saabumisel teeb kohtunik pärast kriminaalasja kohtualluvuse kontrollimist ühe järgmistest lahenditest:

- 1) kohtuotsuse käskmenetluses käesoleva seadustiku § 254 järgi;
- 2) kriminaalmenetluse lõpetamise määruse, kui ilmnevad käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 1–5 sätestatud alused;
- 3) käskmenetlusest keeldumise ja prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamise ning menetluse üldkorras jätkamise määruse.

§ 254. Kohtuotsus käskmenetluses

(1) Kui kohtunik nõustub järeldustega, mis on esitatud süüdistusaktis süüdistuse tõendatuse ning karistuse määra kohta, koostab ta kohtuotsuse.

(2) Käskmenetluses tehtud kohtuotsuse sissejuhatuses märgitakse:

- 1) kohtuotsuse tegemine Eesti Vabariigi nimel;
- 2) kohtuotsuse tegemise kuupäev ja koht;
- 3) otsuse teinud kohtu nimetus ning kohtuniku nimi;
- 4) süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 5) süüdistatava karistus.

(3) Käskmenetluses tehtud kohtuotsuse põhiosas märgitakse:

- 1) kuriteo asjaolud;
- 2) kuriteo kvalifikatsioon;
- 3) kuriteoga tekitatud kahju laad ja suurus;
- 4) süüdistatavale mõistetava karistuse motiivid.

(4) Käskmenetluses tehtud kohtuotsuse resolutiivosas märgitakse:

- 1) karistuse määr;
- 2) kriminaalmenetluse kulude otsustus;
- 3) käskotsuse edasikaebamise kord ja tähtaeg.

(5) Käskmenetluses tehtud kohtuotsuse koopia toimetatakse käesoleva seadustiku § 164 lõigete 3 ja 6 sätteid järgides otsuse tegemisest alates kolme päeva jooksul süüdistatavale ja prokuratuurile.

(6) Süüdistataval on õigus käskmenetluses tehtud kohtuotsuse kättesaamisest alates kümne päeva jooksul taotleda, et kohus arutaks kriminaalasja üldkorras.

(7) Kui süüdistatav ei taotle, et kohus arutaks kriminaalasja üldkorras, käskmenetluses tehtud kohtuotsus jõustub. Sellisel juhul ei saa käskmenetluses tehtud kohtuotsust apelleerida.

§ 255. Käskmenetluses tehtud kohtuotsuse vaidlustamine ja kohtulik arutamine üldmenetluse korras

(1) Kui süüdimõistetud vaidlustab käskmenetluses tehtud kohtuotsuse ja taotleb, et kohus arutaks kriminaalasja üldkorras, koostab kohtunik kriminaaltoimiku prokuratuurile tagastamise määruse, mis on aluseks uue süüdistusakti koostamiseks käesoleva seadustiku § 154 järgi ning menetluse jätkamiseks üldkorras.

(2) Kohtulikul arutamisel üldmenetluse korras järgitakse käesoleva seadustiku 10. peatüki sätteid.

§ 256. Käskmenetluse alustamine kohtulikul arutamisel

(1) Prokurör võib käesoleva seadustiku § 269 lõike 2 punktis 2 sätestatud juhul esitada kohtule käskmenetluse kohaldamise taotluse ning teha ettepaneku süüdistatavale mõistetava karistuse määra kohta.

(2) Taotluse rahuldamise korral toimetab kohus käskmenetlust käesoleva seadustiku §-de 253 ja 254 kohaselt.

(3) Kui taotlus jäetakse rahuldamata, jätkatakse kohtulikku arutamist üldkorras.

10. peatükk KOHTUMENETLUS MAA- JA LINNAKOHTUS

1. jagu Kohtulik eelmenetlus

§ 257. Kohtu alla andmine

- (1) Süüdistusakti saanud kohtunik kontrollib käesoleva seadustiku §-de 24–27 sätteid järgides kriminaalasja kohtualluvust ning annab süüdistatava oma määrusega kohtu alla.
- (2) Kui ilmnevad käesoleva seadustiku §-s 258 loetletud alused, korraldab kohtunik süüdistatava kohtu alla andmise otsustamiseks eelistungi.

§ 258. Eelistungi korraldamise alused

- (1) Eelistung korraldatakse:
  - 1) tõkendi kohaldamise või muutmise otsustamiseks;
  - 2) et otsustada süüdistusakti prokuratuurile tagastamine, kui süüdistusakt ei ole käesoleva seadustiku § 154 nõuete kohane;
  - 3) kriminaalasjas menetluse lõpetamise otsustamiseks käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 2–5 sätestatud alustel.
- (2) Eelistungi kutsed toimetatakse kohtumenetluse pooltele kätte käesoleva seadustiku §-des 163–169 sätestatud korras.

§ 259. Eelistungil osalejad

- (1) Eelistungi peab kohtunik ainuisikuliselt.
- (2) Prokuröri osavõtt eelistungist on kohustuslik.
- (3) Vajaduse korral võib eelistungile kutsuda teisi menetlusosalisi.
- (4) Eelistungit protokollib kohtuistungi sekretär.

§ 260. Eelistungile ilmumata jäämise tagajärjed

- (1) Kui prokurör ei ilmu eelistungile, lükatakse istung edasi ja teatatakse tema ilmumata jäämisest prokuratuuri.
- (2) Teiste kohtumenetluse poolte ilmumata jäämine ei takista eelistungi pidamist.

§ 261. Eelistung

- (1) Kohtunik, avanud eelistungi:
  - 1) teatab kohtulikuks arutamiseks ettevalmistatava kriminaalasja nimetuse ja eelistungil lahendatava küsimuse ning tõlgi kaasamise korral täidab käesoleva seadustiku § 161 lõike 3 nõuded;
  - 2) selgitab, kes on eelistungile ilmunud, ja vajadusel kontrollib ilmunute isikusamasust;
  - 3) lahendab taandamistaotluse.
- (2) Pärast eelistungi rakendamist selgitab kohtunik eelistungi korraldamise alust ja kuulab ära ilmunud poolte arvamused eelistungil lahendatavas küsimuses.

§ 262. Kohtuniku pädevus eelistungil

- Eelistungil võib kohtunik teha määruse:
- 1) süüdistatava kohtu alla andmiseks;
  - 2) prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamiseks, kui süüdistusakt ei vasta käesoleva seadustiku § 154 nõuetele;
  - 3) kriminaalmenetluse lõpetamiseks käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 2–5 loetletud juhtudel;
  - 4) tõkendi kohaldamiseks või muutmiseks.

§ 263. Kohtu alla andmise määrus

- Kohtu alla andmise määruks märgitakse:
- 1) süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
  - 2) kriminaalasja number;
  - 3) kohtuistungi aeg ja koht;
  - 4) kas kriminaalasja arutatakse avalikul või kinnisel istungil;
  - 5) kohtuistungile kutsutavate isikute ees- ja perekonnanimed;
  - 6) leppenimega tunnistaja või kannatanu ülekuulamine käesoleva seadustiku § 67 lõike 5 kohaselt;
  - 7) kas kohaldatakse või muudetakse tõkendit;

8) taotluste lahendus.

§ 264. Kriminaalhooldusametniku kaasamine

(1) Vajaduse korral teeb kohtunik kriminaalhooldusosakonna juhatajale ülesandeks nimetada kriminaalhooldusametnik.

(2) Kriminaalhooldusametniku määramine on kohustuslik alaealise kriminaalasjas.

(3) Kohtuniku korraldusel selgitab kriminaalhooldusametnik kohustuste või üldkasuliku töö määramiseks tähtsad asjaolud ja esitab kohtule kohtueelse ettekande, mis lisatakse kriminaalasja materjalile.

§ 265. Prokuröri ja menetlusosaliste kohtuistungile kutsumine

(1) Prokurör ja menetlusosalised kutsutakse kohtuistungile kutsega käesoleva seadustiku §-des 163–169 sätestatud korras.

(2) Süüdistatavale, prokuratuurile ja kaitsjale edastab kohus koos kohtukutsega kohtu alla andmise määruse koopia.

2. jagu

Kohtuliku arutamise üldtingimused

§ 266. Kohtuistungi juhtimine ja kohtuistungi kord

(1) Kohtuistungit juhib kohtunik. Käesoleva seadustiku § 18 lõigetes 1 ja 3 nimetatud kriminaalasjades juhib istungit eesistuja.

(2) Kohtumenetluse pooled ning teised istungisaalis viibijad peavad tingimusteta täitma kohtuniku korraldusi. Kohtukoosseisu sisenemisel istungisaali ja saalist väljumisel tõusevad saalis viibijad püsti.

(3) Kõik isikud pöörduvad kohtu poole seistes. Kohtuniku loal võib esineda istudes.

(4) Kohtunikul on õigus piirata saalis viibijate hulka, kui istungisaal onületäitunud.

§ 267. Kohtuistungi korda rikkuva isiku suhtes võetavad meetmed

(1) Kui süüdistatav rikub kohtuistungi korda ega täida kohtuniku korraldust, võib kohtumääruse alusel:

1) ta ajutiselt või kogu istungi ajaks saalist eemaldada;

2) kohaldada talle kuni kümme päeva aresti või rahatrahvi kuni kuuekümne miinimumpäevamäära ulatuses.

(2) Kui süüdistatav on istungisaali tagasi kutsutud, tutvustatakse süüdistatavale tema äraolekul tehtud kohtutoiminguid.

(3) Korrariikkumise tõttu kogu istungi ajaks saalist eemaldatud süüdistatavale antakse kohtuotsuse või käesoleva seadustiku § 315 lõikes 4 sätestatud juhul kohtuotsuse resolutiivosa koopia viivitamata kätte pärast kohtuotsuse kuulutamist.

(4) Kui prokurör või kaitsja rikub kohtuistungi korda, ei täida kohtuniku korraldust või väljendab oma käitumisega lugupidamatust kohtu vastu, võib talle kohtumäärusega kohaldada rahatrahvi kuni saja miinimumpäevamäära ulatuses. Kohtumääruse koopia saadetakse prokuröri korrariikkumise korral prokuratuuri ja advokaadist kaitsja korrariikkumise korral advokatuuri juhatajale.

(5) Kui muu menetlusosaline või istungisaalis viibija rikub kohtuistungi korda, ei täida kohtuniku korraldust või väljendab oma käitumisega lugupidamatust kohtu vastu, võib ta istungisaalist eemaldada või kohtumääruse alusel kohaldada talle rahatrahvi kuni saja miinimumpäevamäära ulatuses või kuni viis päeva aresti.

(6) Kui korrariikkuja käitumises ilmnevad kuriteo tunnused, alustab prokurör tema suhtes kriminaalmenetlust või edastab kohus kuriteoteate politseile. Vajaduse korral peab kohus protokollil alusel sellise isiku kinni kahtlustatavana.

(7) Kohtus istungiväliselt oma ametiülesandeid täitev kohtunik võib isikule, kes ei täida tema korraldust või väljendab oma käitumisega lugupidamatust kohtu vastu, kohaldada kohtumäärusega kuni kümme päeva aresti või rahatrahvi kuni saja miinimumpäevamäära ulatuses.

(8) Korrariikkuja nõudmisel antakse talle kohtumäärus väljavõttena kohtuistungi protokollist.

§ 268. Kohtuliku arutamise piirid

(1) Kriminaalasja kohtulik arutamine toimub süüdistatava suhtes ainult süüdistusakti järgi, kui käesoleva paragrahvi lõigetes 2–6 ei ole sätestatud teisiti.

(2) Prokurör võib kohtulik arutamisel enne kohtuliku uurimise lõpetamist muuta või täiendada esitatud süüdistust. Kui süüdistust täiendatakse või oluliselt muudetakse, koostab prokurör uue süüdistusakti käesoleva seadustiku § 154 järgides. Uue süüdistusakti koostamine ei ole vajalik, kui prokurör muudab esitatud süüdistust, kergendades süüdistatava olukorda.

(3) Süüdistatava või kaitsja taotlusel kuulutab kohus käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul kaitseõiguse tagamiseks välja vaheaja või lükkab kohtuliku arutamise edasi. Süüdistatava või kaitsja taotlusel uuendab kohus käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul kohtuliku uurimise või kuulutab välja vaheaja.

(4) Kui kriminaalasja arutades selgub, et isik, kellele ei ole selles kriminaalasjas süüdistust esitatud, on pannud toime kuriteo tunnustega teo, alustab prokurör selle kuriteo kriminaalmenetlust.

(5) Kui kohtuistungil tuvastatud teise kuriteo tõttu on kriminaalasja igakülgsest, täielikult ja objektiivselt arutada võimatu või raske, lükkab kohus kriminaalasja kohtuliku arutamise edasi.

(6) Kui kohtulik arutamisel tekib kahtlus, et tunnistaja on andnud teadvalt vale ütluse või et ekspert on andnud teadvalt vale eksperdiarvamuse, edastab kohus sellekohase teate ja kohtuotsuse või kriminaalasja lõpetamise määruse koopia politseile.

(7) Prokurör võib kohtuvaidluses kuriteo samadest asjaoludest lähtudes muuta kuriteo kvalifikatsiooni, kergendades süüdistatava olukorda.

(8) Kohus võib kohtuotsust tehes kuriteo samadest asjaoludest lähtuvalt muuta kuriteo kvalifikatsiooni, kergendades isiku olukorda.

§ 269. Süüdistatava osavõtt kohtulikust arutamisest

(1) Kriminaalasja arutatakse süüdistatava osavõtul. Tema ilmutata jäämise korral lükatakse kohtulik arutamine edasi.

(2) Kriminaalasja võib erandlikult arutada süüdistatava osavõtuta, kui ta:

- 1) on eemaldatud istungisaalist käesoleva seadustiku § 267 lõikes 1 sätestatud alusel ja korras;
- 2) viibib väljaspool Eesti Vabariigi piire ja hoidub kohtusse ilmutamisest kõrvale ning ilma temata on kohtulik arutamine võimalik;
- 3) pärast kohtuistungil ülekuulamist on viinud end seisundisse, mis välistab tema osavõtu kohtulikust arutamisest, ning ilma temata on kohtulik arutamine võimalik;
- 4) kohtusse toimetamine on raskendatud ja süüdistatav on nõustunud kohtulikust arutamisest osavõtuga audiovisuaalses vormis vastavalt käesoleva seadustiku § 69 lõike 2 punktile 1.

(3) Kui süüdistatav hoidub kohtulikust arutamisest kõrvale või kriminaalasja arutamist takistab tema raske haigus, mis ei võimalda tal kohtusse ilmuda, võib kohus teha tema süüdistuse eraldi menetlemise määruse, lükata eraldatud süüdistuse arutamise edasi kuni süüdistatava tabamiseni või tervenemiseni ning jätkata teiste süüdistatavate kriminaalasja kohtulikkude arutamist.

§ 270. Prokuröri ja kaitsja osavõtt kohtuistungist

(1) Prokurör on kohustatud osalema kohtuistungil. Kui prokurör jääb ilmutata, lükatakse kohtulik arutamine edasi ja ilmutata jäämisest teatatakse prokuratuurile.

(2) Kui kaitsja jääb kohtuistungile ilmutata, lükatakse kohtulik arutamine edasi. Advokaadist kaitsja ilmutata jäämisest teatatakse advokatuuri juhatusse.

18.08.2014 15:01

Veaparandus - Parandatud ilmne ebatäpsus sõnas "teatatakse" Riigi Teataja seaduse § 10 lõike 3 alusel arvestades Riigikogu Kantslei 18.08.2014 kirja nr 4-14/14-3/21.

§ 271. Kohtulik arutamine tunnistajata, kannatanuta või eksperdita

Kui tunnistaja, kannatanu või ekspert jääb kohtuistungile ilmutata, teeb kohus pärast kohtumenetluse poolte arvamuse ärakuulamist määruse kohtuliku arutamise jätkamise või edasilükkamise kohta.

§ 272. Kohtulik arutamine tsiviilkostjata

(1) Tsiviilkostja kohtuistungile ilmutata jäämine ei takista kohtulikkude arutamist ega tsiviilhagi läbivaatamist.

(2) Kui kohus leiab, et tsiviilhagi ei ole võimalik tsiviilkostjata läbi vaadata, jäetakse tsiviilhagi kriminaalmenetluses läbi vaatamata.

§ 273. Kohtuliku arutamise edasilükkamine

(1) Kriminaalasja kohtulik arutamine lükatakse määruusega edasi, kui:

- 1) kohtuistungile on jäänud ilmumata käesoleva seadustiku §-des 269–271 nimetatata isik, kelle osavõtt on vajalik;
- 2) on vaja koguda täiendavaid tõendeid;
- 3) kohtuistungit ei ole võimalik muul põhjusel jätkata.

(2) Enne kohtuliku arutamise edasilükkamist võidakse kohtuistungile ilmunud tunnistaja, kannatanu, ekspert või tsiviilkostja üle kuulata ja jätta ta teist korda kohtuistungile kutsumata.

(3) Kui kriminaalasja kohtulik arutamine lükatakse edasi menetlusosalise või muu isiku ilmumata jäämise tõttu, võib kohus kohaldada käesoleva seadustiku §-des 139 ja 140 sätestatud abinõusid.

(4) Kui kaitsja ei tunne kriminaalasja, võib kohus kohtuistungile kuni kümneks päevaks edasi lükata ning panna istungi edasilükkamisest tingitud kriminaalmenetluse kulud kaitsja kanda, teatades advokatuuri juhatusele kaitsja käitumisest.

§ 274. Kriminaalmenetluse lõpetamine kohtuistungil

(1) Kui kriminaalasja kohtulikult arutades tuvastatakse käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 2–5 sätestatud kriminaalmenetlust välistav asjaolu, lõpetab kohus kriminaalmenetluse määruusega. Käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktis 1 nimetatud alusel tehakse õigeksmõistev kohtuotsus.

(2) Kriminaalmenetlust ei lõpetata, kui selle jätkamist rehabiliteerimise eesmärgil taotleb:

- 1) süüdistatav käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 2 ja 3 sätestatud juhtudel;
- 2) süüdistatava lähedane käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktis 4 sätestatud juhul.

(3) Kui kriminaalmenetlus lõpetatakse alaealise suhtes, kes ei olnud õigusvastase teo toimepanemise ajal oma ea tõttu süüvõimeline, järgitakse käesoleva seadustiku § 201 lõiget 1.

(4) Kui tsiviilhagi jäi kriminaalmenetluse lõpetamisel läbi vaatamata, võib hagi esitada tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(5) Prokuröri ja süüdistatava taotlusel võib kohus lõpetada kriminaalmenetluse käesoleva seadustiku §-des 202 ja 203 sätestatud alustel.

(6) Prokuröri taotlusel võib kohus kriminaalmenetluse lõpetada käesoleva seadustiku §-s 204 sätestatud alustel.

§ 275. Tõkendi otsustamine

Kohtul on õigus kriminaalasja kohtulikult arutamisel oma määruusega valida tõkend või muuta kahtlustatava või süüdistatava suhtes varem valitud tõkendi või see tühistada.

§ 276. Kohtumääruste vormistamine

(1) Kriminaalmenetluse lõpetamise, sundtoomise, tõkendi valimise, muutmise või tühistamise, taandamise, ekspertii määramise ja süüdistatava istungisaalist eemaldamise vormistab kohus käesoleva seadustiku § 145 sätteid järgides määruusega.

(2) Muud kohtumäärused vormistatakse menetlusdokumendina, mis lisatakse kriminaaltoimikusse, või tehakse suuliselt ja kantakse kohtuistungile protokollile.

3. jagu Kohtuistungil rakendamine

§ 277. Kohtuistungil avamine

(1) Kohtunik, avanud kohtuistungile:

- 1) teatab, milline kriminaalasi tuleb arutusele;
- 2) selgitab, kes kohtumenetluse pooltest on ilmunud;
- 3) selgitab, kas kutsed on kätte saadud ja millised on ilmumata jäämise põhjused.

(2) Kohtuistungil sekretär kannab kohtule ette, kas kutsutud tunnistajad, ekspert ja tõlk on kohtuistungile ilmunud.

§ 278. Tõlk kohtuistungil

(1) Kui kohtuistungil võtab osa tõlk, teeb kohus teatavaks tema nime. Koosseisulise tõlgi puhul selgitatakse, et ta on andnud ametivande ja on teadlik kriminaalkaristusest teadvalt valesti tõlkimise eest.

(2) Koosseisuvälisele tõlgile selgitab kohtunik käesoleva seadustiku § 161 lõikes 5 sätestatud õigusi.

(3) Koosseisuvälist tõlki hoiatatakse enne tõlkima asumist, et teadvalt valesti tõlkimine toob kaasa kriminaalkaristuse.

§ 279. Süüdistatava isikusamasuse tuvastamine ning talle tema õiguste ja kohustuste selgitamine

(1) Kohtunik tuvastab süüdistatava isikusamasuse ning teeb kindlaks, kas ta on saanud süüdistusakti koopiat.

(2) Kui süüdistatav ei ole süüdistusakti ja kohtu alla andmise määruse koopiat kätte saanud, annab kohus need talle kätte ja süüdistatava või kaitsja taotlusel määrab aja nendega tutvumiseks või vajaduse korral lükkab kohtuistung edasi.

(3) Süüdistatavale selgitatakse käesoleva seadustiku § 35 lõikes 2 sätestatud õigusi ja kohustusi.

§ 280. Tunnistaja isikusamasuse tuvastamine, tunnistaja hoiatamine ja tunnistaja eemaldamine istungisaalist

(1) Kohtunik tuvastab tunnistaja isikusamasuse ning selgitab, millised on tunnistaja suhted süüdistatava ja kannatanuga ning kannatanu suhted süüdistatavaga.

(2) Tunnistaja isikuandmeid ei avaldata, kui tunnistaja on käesoleva seadustiku § 67 kohaselt tema turvalisuse tagamiseks muudetud anonüümseks.

(3) Kohtunik selgitab tunnistajale käesoleva seadustiku §-des 71–73 sätestatud õigusi ja kohustusi.

(4) Kohtunik hoiatab neljateistaastast või vanemat tunnistajat, et ütluse andmisest keeldumise või teadvalt vale ütluse andmise eest kohaldatakse talle kriminaalkaristust.

(5) Alla neljateistaastast tunnistajat ei hoiatata kriminaalkaristuse eest, kuid talle selgitatakse, et kohtus peab rääkima tõtt.

(6) Pärast hoiatamist eemaldatakse tunnistajad istungisaalist. Ülekuulatud ja ülekuulamata tunnistajate omavahelist suhtlemist tuleb vältida.

§ 281. Kannatanule ja tsiviilkostjale nende õiguste ja kohustuste selgitamine

Kohtunik selgitab kannatanule ja tsiviilkostjale käesoleva seadustiku §-des 38 ja 40 sätestatud õigusi ja kohustusi.

§ 282. Kaitsja ja esindaja volituste kontrollimine

Kohtunik kontrollib kohtulikul arutamisel osaleva kaitsja ja esindaja volitusi.

§ 283. Ekspertidele tema õiguste ja kohustuste selgitamine

Kui ekspertiis korraldatakse väljaspool riiklikku ekspertiisiasutust, selgitab kohtunik ekspertidele käesoleva seadustiku § 98 lõigetes 1 ja 2 sätestatud õigusi ja kohustusi. Vannutamata eksperti hoiatatakse, et teadvalt vale eksperdiarvamuse andmise eest kohaldatakse talle kriminaalkaristust, ning võetakse selle kohta allkiri, kui seda samas asjas varem tehtud ei ole.

§ 284. Kohtukoosseisu teatavakstegemine, taandamisõiguse selgitamine ja taotluste lahendamine

(1) Kohtunik teeb teatavaks kohtukoosseisu ning prokuröri, kaitsja, esindaja, eksperti, tõlgi ja kohtuistungis sekretäri nime ning selgitab kohtumenetluse pooltele õigust esitada taandamistaotlus käesoleva seadustiku §-des 49–59, 97, 157 ja 162 sätestatud alustel ja korras.

(2) Pärast taandamistaotluste lahendamist küsib kohtunik, kas pooltel on enne kohtulikku uurimist muid taotlusi.

(3) Kohus lahendab taotlused määrusega.

4. jagu Kohtulik uurimine

§ 285. Kohtuliku uurimise algus

(1) Kohtunik teatab kohtuliku uurimise algusest ja teeb prokurörile ettepaneku avaldada süüdistusakt.

(2) Prokurör avaldab süüdistusakti ja annab kokkuvõtliku ülevaate süüdistust kinnitavatest tõenditest, mille uurimist ta kohtulikul uurimisel taotleb. Seejärel esitab prokurör kohtule kriminaaltoimiku.

(3) Pärast prokuröri esinemist küsib kohtunik, kas süüdistatav on süüdistusest aru saanud ja kas ta tunnistab end süüdi. Seejärel teeb kohtunik kaitsjale ettepaneku anda arvamus, kas süüdistus on põhjendatud.

§ 286. Tõendite uurimise järjekord

(1) Tõendite uurimine algab prokuröri esitatavate tõendite uurimisest ning jätkub kaitsja ja teiste kohtumenetluse poolte esitatavate tõendite uurimisega.

(2) Kohtumenetluse pooled võivad omavahel kokku leppida, et tõendeid uuritakse käesoleva paragrahvi lõikes 1 ettenähtust erinevas järjekorras. Sellisel juhul määrab kohus tõendite uurimise järjekorra kohtuistungi protokolliga kantava määrusega kohtumenetluse poolte kokkuleppe kohaselt.

§ 287. Tunnistaja ülekuulamine

(1) Tunnistaja ülekuulamisel järgitakse käesoleva seadustiku § 288.

(2) Tunnistaja kuulatakse üle ülekuulamata tunnistajate juuresolekuta.

(3) Kui on taotletud kannatanu ülekuulamist, kuulatakse kannatanu üle enne tunnistajaid.

(4) Leppenimega tunnistaja kuulatakse üle telefonitsi käesoleva seadustiku § 67 lõikes 5 ja § 69 lõike 2 punktis 2 sätestatud korras. Menetlusosalised esitavad oma küsimused leppenimega tunnistajale kohtuniku kaudu.

(5) Kohus võib poole taotlusel või omal algatusel lubada kaugülekuulamist käesoleva seadustiku §-s 69 sätestatud korras või kasutada tunnistajat süüdistatava eest varjavat vaheseina.

(6) Ülekuulatud tunnistaja võib istungisaalist lahkuda vaid kohtu loal.

§ 288. Ristküsitlus

(1) Ristküsitlusel küsitleb tunnistajat esimesena kohtumenetluse pool, kelle taotlusel on tunnistaja kohtusse kutsutud. Kui tunnistaja kutsumist on taotlenud mitu menetlusosalist ja esmasküsitlemise õiguses kokkulepet ei saavutata, määrab esmasküsitaja kohus.

(2) Esmasküsitlusel ei või esitada suunavaid küsimusi. Esmasküsitlusele järgneb teisesküsitlus vastaspoolelt.

(3) Teisesküsitlusel võib esmasküsitlusel antud ütluste kontrollimiseks esitada suunavaid küsimusi. Teisesküsitlusel ei ole lubatud suunavaid küsimusi esitada uute asjaolude kohta.

(4) Esmasküsitaja võib tunnistajat uuesti küsitleda teisesküsitlusel antud vastuste selgitamiseks. Suunavaid küsimusi võib esitada ainult teisesküsitlusel käsitletud uute asjaolude kohta.

(5) Kohus sekkub ristküsitlusse, et jätta kõrvale tunnistajale esitatud küsimus, mis on lubamatu, asjakohatu või riivab tunnistaja väärikust.

(6) Kohtul on õigus küsitleda tunnistajat pärast ristküsitlust täiendavalt.

(7) Tunnistaja vaimset või füüsilist seisundit arvestades võib kohus keelata ristküsitluse ja küsitleda tunnistajat ise omal algatusel või kohtumenetluse poolte koostatud kirjalike küsimuste alusel.

(8) Ristküsitlemisel järgitakse käesoleva seadustiku § 68 lõikeid 3, 5 ja 6.

§ 289. Kohtueelses menetluses tunnistaja antud ütluste avaldamine ristküsitlusel

(1) Tunnistaja ütluste usaldusväärsuse kontrollimiseks võib kohus kohtumenetluse poole taotlusel ristküsitluse käigus määrata tunnistaja kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamise, kui need on vastuolus ristküsitlusel antud ütlustega.

(2) Avaldada võib kohtueelses menetluses antud tunnistaja ütlusi, mille kohta tunnistaja on ristküsitlusel juba ütlusi andnud.

§ 290. Alaealise tunnistaja ülekuulamise erisused

(1) Alla neljateistaastase tunnistaja ülekuulamisel ei kasutata ristküsitlust.

(2) Alla neljateistaastane alaealine tunnistaja kuulatakse üle lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi osavõtul, kes võib ülekuulatavale esitada küsimusi kohtuniku loal. Vanema kui neljateistaastase alaealise ülekuulamisele võib menetleja kaasata lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi.

- (3) Kohtunik teeb alaealisele tunnistajale ettepaneku öelda kohtule kõik, mis ta kriminaalasja kohta teab.
- (4) Pärast seda, kui alaealine tunnistaja on ütlused andnud, küsitlevad teda kohtumenetluse pooled kohtu määratud järjekorras.
- (5) Kohus jätab suunavad ja asjasse mittepuutuvad küsimused kõrvale.
- (6) Kui alaealise kohalolek pärast ülekuulamist ei ole vajalik, eemaldab kohus ta istungisaalist.

§ 291. Kohtueelses menetluses tunnistaja antud ütluste avaldamine kohtumenetluses

Kohtumenetluse poole taotlusel võib kohus määrata kohtueelses menetluses tunnistaja antud ütluste avaldamise, kui tunnistaja:

- 1) on surnud;
- 2) keeldub kohtulikul uurimisel ütlusi andmast;
- 3) on jäänud kohtuistungile mõjuva põhjusega ilmutata;
- 4) asukohta ei ole suudetud kindlaks teha.

§ 292. Ekspertiisiakti avaldamine ja eksperdi ülekuulamine

- (1) Kohtumenetluse poole taotlusel võib kohus määrata ekspertiisiakti avaldamise.
- (2) Kohtumenetluse poole taotlusel võib kohus määrata eksperdi ülekuulamise ekspertiisiakti sisu selgitamiseks või täiendamiseks.
- (3) Ekspertiisi ülekuulamisel kohtus ei kasutata risküsitlust. Ekspertiisi ülekuulamisel kohtus juhendatakse käesoleva seadustiku § 290 lõigetest 4 ja 5.

§ 293. Süüdistatava ülekuulamine

- (1) Süüdistatava ülekuulamisel kohtus juhendatakse käesoleva seadustiku §-dest 288–289.
- (2) Süüdistatavat küsitleb esimesena prokurör. Seejärel küsitlevad süüdistatavat teised kohtumenetluse pooled. Viimasena võivad süüdistatavale küsimusi esitada teised süüdistatavad ja nende kaitsjad.
- (3) Kohus võib süüdistatavat küsitleda kogu kohtuliku uurimise vältel.

§ 294. Kohtueelses menetluses süüdistatava antud ütluste avaldamine

Kohtumenetluse poole taotlusel võib kohus määrata süüdistatava kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamise, kui:

- 1) süüdistatav keeldub kohtulikul uurimisel ütlusi andmast;
- 2) kohtulik arutamine toimub süüdistatava osavõtuta;
- 3) kohtueelses menetluses antud ütlused on vastuolus kohtus antud ütlustega.

§ 295. Ekspertiis kohtus

- (1) Kohus võib kohtumenetluse poole taotlusel või omal algatusel määrata ekspertiisi.
- (2) Kohtumenetluse pooled esitavad eksperdile küsimusi kohtu vahendusel kirjalikult. Kohus vaatab küsimused läbi, jätab asjasse mittepuutuvad või väljapoole eksperdi eriteadmisi jäävad küsimused kõrvale ning koostab eksperdile esitatavad lõplikud küsimused.
- (3) Kohus avaldab eksperdile esitatavad lõplikud küsimused ja koostab ekspertiisimääruse, järgides käesoleva seadustiku § 106.
- (4) Ekspert võib kohtus osaleda ekspertiisi esemesse puutuvate tõendite uurimises ja kohtu loal esitada menetlusosalistele küsimusi ekspertiisi tegemiseks tähtsate asjaolude kohta.
- (5) Ekspertiis tehakse käesoleva seadustiku §-de 99–104 ning 107–108 kohaselt.

§ 296. Uurimistoimingu protokoll või kriminaaltoimiku muu dokumendi avaldamine

- (1) Kohtumenetluse pool võib kohtult taotleda kohtueelses menetluses koostatud uurimistoimingu protokoll või kriminaaltoimiku muu dokumendi osalist või täielikku avaldamist, arvestades käesoleva seadustiku §-des 289, 291, 292 ja 294 sätestatud erandeid.
- (2) Kohtumenetluse pool võib tutvuda uurimistoimingu protokolliga või kriminaaltoimiku muu dokumendiga, mille avaldamist taotletakse, ning esitada oma seisukoha selle avaldamise ja tõendina kasutamise kohta.

(3) Kui kohus pärast poolte seisukoha ärakuulamist leiab, et uurimistoimingu protokoll või kriminaaltoimiku muu dokumendi võib avaldada ning et seda on võimalik tõendina kasutada, määrab ta uurimistoimingu protokoll või muu dokumendi avaldamise.

§ 297. Täiendavate tõendite kogumine kohtulikul uurimisel

(1) Pärast kohtumenetluse poolte esitatud tõendite uurimise lõpetamist võib kohus kohtumenetluse poole taotlusel või omal algatusel määrata täiendavate tõendite kogumise.

(2) Kohtumenetluse pool peab taotluses põhjendama täiendavate tõendite kogumise vajadust ja miks ta ei ole nende kogumist varem taotlenud. Kohus lahendab täiendavate tõendite kogumise määрусega.

(3) Kohus võib täiendavate tõendite kogumise taotluse rahuldamisest keelduda, kui ta leiab, et:

- 1) neil ei ole selle kriminaalasja lahendamisel tähtsust;
- 2) nende tähtsus ei ole vastavuses nende kogumiseks mineva ajakuluga või saamisraskustega;
- 3) kohtumenetluse pool ei ole piisavalt põhjendanud, miks ta pole nende tõendite kogumist varem taotlenud.

§ 298. Kohtuliku uurimise lõpetamine

(1) Kohtulikku uurimist lõpetades küsib kohtunik kohtumenetluse pooltelt, kas neil on taotlusi kohtuliku uurimise täiendamiseks. Taotlused lahendab kohus määрусega.

(2) Pärast täiendavaid kohtutoiminguid lõpetatakse kohtulik uurimine ja alustatakse kohtuvaidlust.

(3) Kohtumenetluse poole taotlusel kuulutab kohus enne kohtuvaidlust vaheaja.

5. jagu

Kohtuvaidlus ja süüdistatava viimane sõna

§ 299. Kohtuvaidluse kord

(1) Kohtuvaidlus algab prokuröri süüdistuskõnega. Kohtuvaidluses saavad sõna kannatanu, tsiviilkostja ja kaitsja.

(2) Kohtumenetluse pooltel on õigus repliigiks. Viimase repliigi õigus on kaitsjal või süüdistataval.

§ 300. Kohtuvaidluse sisu

(1) Kohtuvaidluses võivad kohtumenetluse pooled tugineda vaid kohtulikul uurimisel uuritud tõenditele.

(2) Kohtukõne kestus ei ole piiratud. Kohtunik võib kohtukõne katkestada, kui selles käsitletakse kriminaalasjaväliseid asjaolusid.

(3) Kohtumenetluse pooled võivad enne kohtu nõupidamistuppa lahkumist esitada oma kõne teksti selle lisamiseks kohtuistung protokollile.

§ 301. Prokuröri loobumine süüdistusest

Kui prokurör kohtuvaidluses loobub süüdistusest, teeb kohus menetlust jätkamata õigeksmõistva otsuse.

§ 302. Kohtuliku uurimise uuendamine

(1) Kui kohtuvaidluses on vaja esitada uus tõend, mis võib kriminaalasja lahendamist oluliselt mõjustada, võib kohus poole taotlusel või omal algatusel kohtuliku uurimise määрусega uuendada.

(2) Pärast uuendatud kohtulikku uurimist alustatakse taas kohtuvaidlusi.

§ 303. Süüdistatava viimane sõna

(1) Pärast kohtuvaidlust annab kohtunik süüdistatavale viimase sõna õiguse.

(2) Viimase sõna kestus ei ole piiratud. Kohtunik võib süüdistatava kõne katkestada, kui viimases sõnas käsitletakse kriminaalasjaväliseid asjaolusid.

(3) Viimase sõna ajal ei ole lubatud süüdistatavale esitada küsimusi.

(4) Kui süüdistatav viimases sõnas avaldab kriminaalasjas uue olulise asjaolu, uuendab kohus kohtuliku uurimise. Pärast uuendatud kohtulikku uurimist ja kohtuvaidlust on süüdistataval taas viimase sõna õigus.

(5) Viimast sõna ei anta käesoleva seadustiku § 267 lõikes 3 nimetatud juhul.

§ 304. Kohtu lahkumine nõupidamistuppa

Pärast süüdistatava viimast sõna teatab kohus kohtuotsuse kuulutamise aja ja lahkub nõupidamistuppa.

6. jagu Kohtuotsuse tegemine

§ 305. Kohtu nõupidamissaladus

(1) Kohtuotsuse tegemise ajal võivad nõupidamistoas viibida kriminaalasja arutanud kohtukoosseis ja kohtuotsust vormistav kohtuametnik.

(2) Kohtuotsuse tegemisel nõupidamistoas toimunud arutlusi ei avaldata.

§ 306. Kohtuotsuse tegemisel lahendatavad küsimused

(1) Kohtuotsuse tegemisel lahendab kohus järgmised küsimused:

- 1) kas leidis aset tegu, milles süüdistatavat süüdistatakse;
- 2) kas teo on toime pannud süüdistatav;
- 3) kas tegu on kuritegu ning millise paragrahvi, lõike ja punkti järgi karistusseadustikus tuleb see kvalifitseerida;
- 4) kas süüdistatav on süüdi kuriteo toimepanemises;
- 5) kas on kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid;
- 6) milline karistus tuleb süüdistatavale mõista;
- 7) kas süüdistatav tuleb karistusest vabastada või tuleb talle kohaldada asenduskaristust;
- 8) kas alaealist süüdistatavat tuleb toimepandud kuriteo eest karistada või tuleb talle kohaldada mittekaristuslikku mõjutusvahendit;
- 9) kas süüdimõistmise korral tuleb valida uus tõkend, jätta tõkend muutmata, tõkend muuta või tühistada;
- 10) milliseid meetmeid on vaja süüdistatava süüdimõistmise ja vangistusega karistamise korral võtta tema järelevalveta jäävate alaealiste laste ja vara suhtes;
- 11) kas ja millises ulatuses rahuldada tsiviilhagi või hüvitada kuriteoga tekitatud kahju;
- 12) kas on vaja võtta meetmeid tsiviilhagi tagamiseks;
- 13) kuidas toimida asitõendite ja kriminaalmenetluses äravõetud või arestitud muude asjadega;
- 14) millised on kriminaalmenetluse kulud ja kelle kanda need jäävad.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud küsimused lahendatakse iga süüdistatava ja kuriteo puhul eraldi.

(3) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud küsimuste lahendamist koostatakse kohtuotsus või selle resolutiivosa, millele kirjutavad alla kõik kohtukoosseisu liikmed. Kohtuotsuse vormistamisel võib kasutada kohtuametniku abi.

(4) Vähemusse jäänud kohtunik esitab kirjalikult oma eriarvamuse, mis võetakse toimikusse, kuid mida ei avaldata kohtuotsuse kuulutamisel.

§ 307. Kohtuliku uurimise uuendamine kohtuotsuse tegemisel

Kui kohus nõupidamistoas kohtuotsust tehes tunnistab vajalikuks täiendavalt selgitada kriminaalasja lahendamiseks olulist asjaolu, uuendab ta kohtuliku uurimise määrusega.

§ 308. Alaealisele mõjutusvahendi kohaldamine

Kui kohus kriminaalasja arutamise tulemusena jõuab järeldusele, et alaealist isikut saab mõjutada karistust kohaldamata, võib kohus kohtuotsuse tegemisel süüdimõistetu karistusest vabastada ja kohaldada talle karistusseadustiku §-s 87 sätestatud mõjutusvahendeid.

§ 309. Kohtuotsuse liigid ja koostamine

(1) Kohtuotsus võib olla õigeksmõistev või süüdimõistev.

(2) Õigeksmõistev kohtuotsus tehakse, kui kohtulikul arutamisel ei ole tuvastatud kuriteosündmust ega kuritegu või kui ei ole tõendatud, et kuriteo on toime pannud süüdistatav või kui prokurör on süüdistusest loobunud.

(3) Süüdimõistev kohtuotsus tehakse, kui kohtuliku arutamise tulemina on tõendatuks tunnistatud, et kuriteo on toime pannud süüdistatav.

§ 310. Tsiviilhagi kohta otsuse tegemine

(1) Kui kohus teeb süüdimõistva kohtuotsuse, rahuldab ta tsiviilhagi täielikult või osaliselt või jätab selle rahuldamata või läbi vaatamata.

(2) Kui kohus teeb õigeksmõistva kohtuotsuse, jäetakse tsiviilhagi läbi vaatamata.

(3) Kui tsiviilhagi jäetakse läbi vaatamata, selgitatakse kannatanule tema õigust esitada hagi uuesti tsiviilkohtumenetluse korras.

§ 311. Kohtuotsuse sissejuhatus

Kohtuotsuse sissejuhatuses märgitakse:

- 1) et kohtuotsus tehakse Eesti Vabariigi nimel;
- 2) kohtuotsuse tegemise kuupäev ja koht;
- 3) otsuse teinud kohtu nimetus ja kohtukoosseis ning prokuröri, kaitsja, tõlgi ning kohtuistung sekretäri ees- ja perekonnanimi;
- 4) süüdistatava nimi, elu- või asukoht ja aadress, sünniaeg, kodakondsus, haridus, emakeel ning töökoht või õppeasutus;
- 5) süüdistatava karistatus;
- 6) karistusseadustiku paragrahv, lõige ja punkt, kus on sätestatud kuritegu, milles süüstatuna on süüdistatav kohtu alla antud või milles teda süüstatatakse käesoleva seadustiku § 268 kohaselt muudetud süüdistuses.

§ 312. Kohtuotsuse põhiosa

Kohtuotsuse põhiosas esitatakse:

- 1) kohtulikul uurimisel tõendatuks tunnistatud asjaolud ja tõendid, millele tuginetakse;
- 2) tõendid, mida kohus ei pea usaldusväärseks, põhjendus, miks ta neid usaldusväärseks ei pea;
- 3) asjaolud, mis kohus on tunnistanud üldtuntuks ja millele ta otsust tehes tugineb;
- 4) kergendavad ja raskendavad asjaolud;
- 5) süüdistatavale mõistetava karistuse motiivid;
- 6) süüdistuse muutmise, karistusest vabastamise, asenduskaristuse kohaldamise, alla karistusseadustikus sätestatud alammäära karistuse mõistmise või kohtuotsuse täitmise edasilükkamise motiivid;
- 7) tõkendi kohaldamise, muutmise või tühistamise motiivid;
- 8) tsiviilhagi kohta tehtud otsus;
- 9) menetlusõiguse säte, millest otsust tehes juhindutakse.

§ 313. Süüdimõistva kohtuotsuse resolütiivosa

(1) Süüdimõistva kohtuotsuse resolütiivosas esitatakse:

- 1) süüdistatava nimi;
- 2) süüdistatava süüditunnistamine karistusseadustiku vastava paragrahvi, lõike ja punkti järgi;
- 3) süüdistatavale iga kuriteo eest mõistetud karistuse liik ja määr ning ärakandmiseks ettenähtud liitkaristus;
- 4) katseaja kestus ja süüdistatavale pandud kohustuste loetelu, kui vangistus jäetakse tingimisi kohaldamata;
- 5) mõistetud karistuse vähendamine ühe kolmandiku võrra käesoleva seadustiku § 238 lõike 2 kohaselt, kui on kohaldatud lühimenetlust;
- 6) karistuse kandmise algus;
- 7) kohtuotsuse täitmise asjaolud;
- 8) kohtu valitud tõkend või varem kohaldatud tõkendi muutmine või tühistamine;
- 9) süüdimõistetute järelevalveta laste ja vara suhtes võetavad meetmed;
- 10) otsus tsiviilhagi lahendamise kohta ja meetmed tsiviilhagi tagamiseks;
- 11) asitõendite ja muude kriminaalmenetluses äravõetud või arestitud asjade suhtes võetavad meetmed;
- 12) kriminaalmenetluse kulude kohta tehtud otsus;
- 13) kohtuotsuse peale edasikaebamise kord ja tähtaeg.

(2) Kui süüdistatavale on esitatud süüdistus mitmes kuriteos või karistusseadustiku mitme paragrahvi järgi, tuleb kohtuotsuse resolütiivosas märkida, millises süüdistuses süüdistatav on õigeks ja millises süüdi mõistetud.

§ 314. Õigeksmõistva kohtuotsuse resolütiivosa

Õigeksmõistva kohtuotsuse resolütiivosas esitatakse:

- 1) õigeksmõistetud nimi;
- 2) süüdistatava õigeksmõistmine karistusseadustiku paragrahvi, lõike ja punkti järgi;
- 3) tõkendi tühistamine;
- 4) tsiviilhagi tagamise meetmete tühistamine;
- 5) asitõendite ja muude kriminaalmenetluses äravõetud asjade suhtes võetavad meetmed;
- 6) õigeksmõistetule kriminaalmenetlusega tekitatud kahju suurus;
- 7) kohtuotsuse peale edasikaebamise kord ja tähtaeg.

§ 315. Kohtuotsuse kuulutamine ja apellatsioonioiguse selgitamine

(1) Kohtuotsuse kuulutab kohtunik või käesoleva seadustiku § 18 lõigetes 1 ja 3 nimetatud juhul eesistuja käesoleva seadustiku § 304 kohaselt teatavaks tehtud ajal.

(2) Kui süüdistatav ei valda kriminaalmenetluse keelt, tõlgitakse kohtuotsus talle pärast selle kuulutamist.

(3) Kohtunik küsib, kas õigeksmõistetud või süüdimõistetud on kohtuotsusest aru saanud, ning selgitab talle vajaduse korral selle sisu.

(4) Kohus võib kohtuotsuse kuulutamisel kuulutada üksnes selle resolutiivosa, selgitades selle kuulutamisel suuliselt kohtuotsuse olulisemaid põhjendusi.

(5) Pärast kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamist kohtunik või eesistuja:

1) teatab kohtuotsuse resolutiivosa kuulutamise päeva, millal kohtuotsus on kohtumenetluse pooltele kohtus tutvumiseks kättesaadav, tehes sellekohase märke kohtuistungis protokollis;

2) teatab kohtuotsuse peale edasikaebamise tähtaja ning selgitab käesoleva seadustiku §-s 318 sätestatud edasikaebamise korda ja apellatsioonioõigusest loobumise võimalust;

3) selgitab, et apellatsioonioõiguse kasutamise soovist tuleb maa- või linnakohtule kirjalikult teatada kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamisest alates seitsme päeva jooksul.

(6) Apellatsioonioõigusest loobumine kantakse kohtuistungis protokollis. Kaitsja võib apellatsioonioõigusest loobuda üksnes kaitsealuse kirjalikul nõusolekul.

(7) Kui apellatsioonioõigusest loobusid kõik kohtumenetluse pooled või kui käesoleva paragrahvi lõike 5 punktis 2 sätestatud tähtaja jooksul ei ole ükski kohtumenetluse pool teatanud apellatsioonioõiguse kasutamise soovist, märgitakse kohtuotsuses üksnes käesoleva seadustiku §-des 311 ja 313 või 314 sätestatu.

(8) Kui kohtumenetluse pooled ei loobunud apellatsioonioõigusest, tuleb kohtuotsus tervikuna koostada maa- või linnakohtule apellatsioonioõiguse kasutamise soovi teatamisest alates viieteistkümne päeva jooksul.

§ 316. Vahistatud süüdistatava vabastamine kohtuotsuse tegemisel

Vahistatud süüdistatav vabastatakse istungisaalis viivitamata, kui:

1) ta mõistetakse õigeks;

2) ta vabastatakse karistusest;

3) teda ei ole karistatud vangistusega.

§ 317. Kohtuotsuse koopia kätteleandmine

(1) Pärast kohtuotsuse kuulutamist või teatavaks tegemist võib sellega tutvuda kohtus. Kohtumenetluse poole soovil antakse talle kohtuotsuse koopia.

(2) Vahistatud süüdistatavale saadetakse või antakse kohtuotsuse koopia viivitamata pärast kohtuotsuse kuulutamist või kohtu kaudu teatavaks tegemist.

11. peatükk APPELLATSIOONIMENETLUS

1. jagu Ringkonnakohtusse kaebamine

§ 318. Apellatsioonioõigus

(1) Kui kohtumenetluse pool esimese astme kohtu otsusega ei nõustu, on tal õigus esitada apellatsioon. Apellatsiooni esitanud kohtumenetluse pool on apellatsioonimenetluses apellant.

(2) Tsiiviilkostja võib esitada tsiiviilhagisse puutuva apellatsiooni.

(3) Apellatsiooni ei saa esitada:

1) süüdistatav lühimenetluses tehtud õigeksmõistva kohtuotsuse peale;

2) prokuratuur lühimenetluses tehtud süüdimõistva kohtuotsuse peale;

3) käskmenetluses tehtud kohtuotsuse peale;

4) kokkuleppemenetluses tehtud kohtuotsuse peale, välja arvatud juhul, kui tegemist on käesoleva seadustiku 9. peatüki 2. jao sätete rikkumisega;

5) prokuratuur käesoleva seadustiku §-s 301 sätestatud alusel tehtud õigeksmõistva kohtuotsuse peale.

§ 319. Apellatsioonitähhtaeg

(1) Apellatsioonioõiguse kasutamise soovist teatatakse otsuse teinud kohtule kirjalikult seitsme päeva jooksul, alates kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamisest. Apellatsioonioõiguse kasutamise soovist võib otsuse teinud kohtule teatada ka faksi teel.

(2) Apellatsioon esitatakse otsuse teinud kohtule kirjalikult viieteistkümne päeva jooksul, alates päevast, mil kohtumenetluse poolel on võimalik kohtus tutvuda kohtuotsusega. Apellatsiooni võib otsuse teinud kohtule esitada ka faksi teel.

(3) Vahistatud süüdistatav või tema kaitsja võib esitada apellatsiooni süüdistatavale kohtuotsuse koopia kätteleandmisele järgnevast päevast alates viieteistkümne päeva jooksul.

(4) Apellatsioon jäetakse läbi vaatamata ja tagastatakse kohtumääruse alusel, kui apellatsioonitähataeg on mööda lastud.

(5) Kohus võib apellatsioonitähataja apellandi taotlusel ennistada, kui ta tunnistab selle möödalastuks mõjuval põhjusel. Tähtaja ennistamise või sellest keeldumise kohta teeb kohus määruse.

(6) Kui kriminaaltoimik on enne tähtaja ennistamise taotluse esitamist ringkonnakohtusse edasi saadetud, otsustab tähtaja ennistamise ringkonnakohtus.

§ 320. Kriminaaltoimiku väljastamise lubamatus ja toimikuga tutvumine

(1) Apellatsioonitähataja jooksul on kriminaaltoimik maa- ja linnakohtus ning seda ei väljastata.

(2) Süüdistataval on õigus kriminaaltoimikuga tutvuda kaitsja vahendusel.

§ 321. Apellatsioon

(1) Apellatsioon vormistatakse masina- või arvutikirjas. Vahistatud süüdistatav võib apellatsiooni vormistada ka selgelt loetavas käekirjas.

(2) Apellatsioonis märgitakse:

1) selle ringkonnakohtu nimetus, kellele apelleeritakse;

2) apellandi nimi, menetlusseisund ning elu- või asukoht ja aadress ning telefoni- või faksinumber;

3) kohtuotsuse teinud kohtu nimetus, otsuse kuupäev ning süüdistatava nimi, kelle suhtes kohtuotsus vaidlustatakse;

4) millises osas kohtuotsus vaidlustatakse, apellandi nõuete sisu ja motiivid ning apellandi taotlused;

5) tõendid, mida apellandi taotlusel on vaja ringkonnakohtus uurida, ja selle isiku nimi ning elu- või asukoht ja aadress, kelle kutsumist apellatsioonikohtu istungile taotletakse;

6) kas süüdistatav soovib ringkonnakohtus kriminaalasja arutamises osaleda või taotleb, et kriminaalasja arutataks tema osavõtuta;

7) kas süüdistatav valib endale apellatsioonimenetluseks kaitsja ise, taotleb kohtult kaitsja määramist või loobub kaitsjast;

8) apellatsioonile lisatud dokumentide loetelu.

(3) Apellatsiooni allkirjastab ja kuupäevastab apellant.

(4) Kui süüdistatav valib endale kaitsja ise, märgitakse apellatsioonis kaitsja aadress ja tema telefoni- või faksinumber.

(5) Apellatsioonile lisatakse selle koopiaid süüdistatavatele, kelle huve see puudutab. Apellatsiooni koopiaid ei pea lisama vahistatud süüdistatav.

(6) Apellant võib apellatsioonis tugineda esimese astme kohtus uurimata jäetud tõenditele ainult siis, kui ta nende esimese astme kohtus esitamata jätmist põhjendab.

§ 322. Apellatsioonist teatamine

(1) Esimese astme kohus teeb apellatsiooni esitamise selle saamisest alates kolme päeva jooksul teatavaks kohtumenetluse poolele, kelle huve see puudutab.

(2) Süüdistatavale, kelle huve apellatsioon puudutab, saadetakse koos teatega apellatsiooni koopia.

(3) Kohtumenetluse poolel on õigus esitada apellatsiooni kohta kirjalikke seletusi ja vastuväiteid ringkonnakohtule apellatsiooni esitamise kohta teate saamisest alates seitsme päeva jooksul.

§ 323. Apellatsiooni käiguta ja läbi vaatamata jätmise otsuse teinud kohtus

(1) Kui apellatsioon ei ole käesoleva seadustiku § 321 nõuete kohane, jätab kohus selle määrusega käiguta ja annab tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.

(2) Kohtunik koostab apellatsiooni läbi vaatamata jätmise määruse ja tagastab apellatsiooni apellandile, kui:

1) apellatsioon on esitatud pärast käesoleva seadustiku §-s 319 sätestatud apellatsioonitähataja möödumist ja tähtaja ennistamise taotlust ei ole esitatud või kui kohus on jätnud tähtaja ennistamata;

2) apellatsiooni on esitanud isik, kellel ei ole käesoleva seadustiku § 318 järgi apellatsiooniõigust;

3) apellant ei ole tähtajaks kõrvaldanud apellatsiooni puudusi ega põhjendanud nende kõrvaldamata jätmist.

§ 324. Kriminaaltoimiku saatmine ringkonnakohtusse

Kui apellatsioonitähataeg on möödunud, saadetakse kriminaaltoimik ja apellatsioon ringkonnakohtule.

2. jagu **Eelmenetlus ringkonnakohtus**

§ 325. Kohtuliku arutamise ettevalmistamine ringkonnakohtus

(1) Kriminaalasja kohtulikku arutamist ette valmistades kohus:

- 1) kontrollib kriminaalasja kohtualluvust ning käesoleva seadustiku §-des 318, 319, 321 ja 322 sätestatud nõuete täitmist;
- 2) korraldab käesoleva seadustiku §-s 327 sätestatud aluse ilmnemisel eelistungi.

(2) Kui käesoleva seadustiku §-des 318, 319, 321 ja 322 sätestatud nõuded on täidetud ja puudub eelistungi korraldamise alus, määrab kohtunik kohtuistungi aja ning teeb käesoleva seadustiku §-des 329 ja 330 sätestatud toimingud.

§ 326. Apellatsiooni käiguta ja läbi vaatamata jätmise ringkonnakohtus

(1) Kui apellatsioon ei ole käesoleva seadustiku § 321 nõuete kohane, jätab kohus selle määrusega käiguta ja annab tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.

(2) Kohtunik koostab apellatsiooni läbi vaatamata jätmise määruse ja tagastab apellatsiooni apellandile käesoleva seadustiku § 323 lõike 2 punktides 1–3 sätestatud alustel või kui kohtuistung alguseks on apellatsioonist loobutud. Ringkonnakohus võib apellatsiooni määrusega jätta läbi vaatamata ka juhul, kui kriminaalasja arutav kohtukoosseis üksmeelselt leiab, et apellatsioon on ilmselt põhjendamatu.

§ 327. Ringkonnakohtus eelistungi korraldamise alused

(1) Eelistung korraldatakse:

- 1) käesoleva seadustiku § 339 lõikes 1 sätestatud kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumise tuvastamise korral;
- 2) muudel juhtudel, kui kohtunik peab seda vajalikuks.

(2) Eelistung peetakse käesoleva seadustiku § 259 lõigete 2–4 ning §-de 260 ja 261 kohaselt vähemalt kolmeliikmelises kohtukoosseisus.

§ 328. Kohtu pädevus eelmenetluses

(1) Kohtunik või eelistungil kohus:

- 1) teeb kriminaalasja apellatsiooni korras arutamisele määramise määruse, kui ei esine menetlust takistavaid asjaolusid või kui need on kõrvaldatavad;
- 2) tühistab määrusega kohtuotsuse ja saadab kriminaalasja uueks arutamiseks esimese astme kohtule käesoleva seadustiku § 339 lõikes 1 sätestatud alustel;
- 3) lahendab määrusega muud kohtuliku arutamise ettevalmistamisega seotud küsimused.

(2) Kohtumääruse koopiat saadetakse selle tegemisest alates kolme päeva jooksul kohtumenetluse poolele, kelle huve see puudutab.

§ 329. Kriminaalasja arutamisele määramine ringkonnakohtus

(1) Kriminaalasja apellatsiooni korras arutamisele määramise määruuses märgitakse:

- 1) kohtuistung kuupäev ja koht;
- 2) kohtuistungile kutsutava isiku nimi;
- 3) kas kriminaalasja arutatakse avalikul või kinnisel kohtuistungil.

(2) Määruuses nimetatakse rahuldamata jäetud taotlus. Taotluse rahuldamata jätmise peale ei saa esitada kaebust, kuid taotlust võib korrata kohtulikult arutamisel.

§ 330. Kohtuistungile kutsumine

Kohtumenetluse pooled kutsutakse istungile kohtukutsega käesoleva seadustiku §-de 163–169 kohaselt.

3. jagu **Kohtulik arutamine ringkonnakohtus**

§ 331. Kriminaalasja apellatsiooni korras arutamise kord ja piirid

(1) Ringkonnakohus juhindub kriminaalasja apellatsiooni korras arutades käesoleva seadustiku 10. peatüki sätetest, arvestades käesolevas jaos sätestatud erisusi.

(2) Ringkonnakohus arutab kriminaalasja esitatud apellatsiooni piires.

(3) Ringkonnakohus laiendab kriminaalasja arutamise piire kõigile süüdistatavatele, sõltumata nende kohta apellatsiooni esitamisest, kui ilmneb kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine või materiaaõiguse ebaõige kohaldamine, millega on süüdistatava olukorda raskendatud.

(4) Apellandil ega teistel kohtumenetluse poolel ei ole kriminaalasja kohtulik arutamisel õigust väljuda apellatsiooni piirest.

§ 332. Kohtuistung rakendamine ringkonnakohtus

(1) Kohtuistung rakendamiseks ringkonnakohtus eesistuja:

- 1) avab kohtuistung ja teatab, millist kriminaalasja ning kelle apellatsiooni alusel arutatakse;
- 2) selgitab, kes kohtuistungile kutsututest on ilmunud;
- 3) selgitab kutsutute ilmumata jäämise põhjused;
- 4) kaasab vajaduse korral käesoleva seadustiku § 161 lõike 1 kohaselt tõlgi;
- 5) tuvastab süüdistatava isikusamasuse ja selgitab talle tema õigusi, mis on ette nähtud käesoleva seadustiku §-s 35, ning kontrollib, kas süüdistataval ja tema kaitsjal on pärast apellatsiooni koopia kättesaamist jäänud küllaldaselt aega valmistuda kohtuistungiks;
- 6) teeb käesoleva seadustiku §-des 280–284 loetletud menetlustoimingud.

(2) Eesistuja või kohtukoosseisu üks liige kannab ette kohtuotsuse apelleeritava osa sisu, kaebuse motiivid, taotlused ning annab ülevaate saabunud dokumentidest.

(3) Pärast ettekannet selgitab eesistuja apellandile tema õigust loobuda apellatsioonist ning loobumise tagajärgi vastavalt käesoleva seadustiku §-le 333 ja küsib, kas ta toetab apellatsiooni või loobub sellest osaliselt või täielikult.

§ 333. Apellatsioonist loobumine

(1) Apellandil on õigus apellatsioonist osaliselt või täielikult loobuda enne kohtuvaidluse lõppu. Apellatsioonist loobumine on ringkonnakohtule siduv, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud juhtudel.

(2) Kaitsja võib süüdistatava apellatsioonist loobuda üksnes kaitsealuse kirjalikul nõusolekul.

(3) Volitatud esindaja võib apellatsioonist loobuda üksnes volitaja kirjalikul taotlusel.

(4) Süüdistataval on õigus loobuda kaitsja apellatsioonist, välja arvatud juhtudel, mil kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on käesoleva seadustiku § 45 lõike 2 järgi kohustuslik.

(5) Kui kohtuistung alguseks on apellatsioonist loobunud, jäetakse apellatsioon kohtumäärusega läbi vaatamata. Kui apellatsioonist loobutakse kohtuliku arutamise ajal, lõpetatakse apellatsioonimenetlus kohtumäärusega.

(6) Kui ringkonnakohus tuvastab, et esimese astme kohus on kriminaalasja lahendades ebaõigesti kohaldanud materiaaõigust, millega on raskendanud süüdistatava olukorda, või et esimese astme kohus on oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust, jätkatakse kriminaalasja arutamist apellatsioonist loobumisele vaatamata.

(7) Kui apellatsioonist loobumise tõttu jäetakse apellatsioon läbi vaatamata või apellatsioonimenetlus lõpetatakse, jõustub esimese astme kohtu otsus teiste apellatsioonide puudumise korral kohtumääruse tegemisega.

(8) Apellatsioonist loobunud apellandil ei ole õigust kassatsiooni korras vaidlustada ringkonnakohtu otsust, kui ringkonnakohus ei ole käesoleva seadustiku § 331 lõike 3 kohaselt laiendanud kriminaalasja arutamise piire.

§ 334. Süüdistatava ja teiste kohtumenetluse poolte osavõtt ringkonnakohtu istungist

(1) Ringkonnakohus võib arutada kriminaalasja selle süüdistatava osavõtuta, kelle suhtes on kohtuotsus vaidlustatud, kui:

- 1) süüdistatav on kohtukutse ja apellatsiooni koopia kätte saanud ning kohtule teatanud, et ta ei soovi kohtuistungist osa võtta;
- 2) süüdistatav on kohtukutse ja apellatsiooni koopia kätte saanud ning taotlenud kohtuliku arutamise edasilükkamist põhjusel, mida kohus ei tunnista mõjuvaks;
- 3) kohtukutse ja apellatsiooni koopia kätte saanud süüdistatav on jäänud kohtuistungile ilmunud;
- 4) süüdistatav on eemaldatud istungisaalist käesoleva seadustiku § 267 lõike 1 alusel;
- 5) süüdistatav hoidub kohtusse ilmumisest kõrvale.

(2) Teiste kohtumenetluse poolte ringkonnakohtu istungist osavõtu vajalikkuse otsustab kohus käesoleva seadustiku §-des 270–273 sätestatud korras.

§ 335. Kohtulik uurimine ringkonnakohtus

(1) Kohtulikul uurimisel ringkonnakohtus järgitakse käesoleva seadustiku §-de 286–298 sätteid.

(2) Ringkonnakohus võib kohtulikul uurimisel avaldada esimese astme kohtu istungi protokoll.

§ 336. Kohtuvaidlus

(1) Kohtuvaidlus algab apellandi kohtukõnega. Seejärel saavad sõna teised kohtumenetluse pooled kohtu määratud järjekorras. Kohtumenetluse poolel on õigus repliigiks. Viimase repliigi õigus on kaitsjal ja süüdistataval.

(2) Kohtukõne kestus ei ole piiratud. Eesistuja võib katkestada kohtukõne, kui väljutakse apellatsiooni piirest.

(3) Pärast kohtuvaidlust teatab kohus päeva, mil kohtulahend on kohtumenetluse pooltele ringkonnakohtus kättesaadav. Kohus võib pärast nõupidamist kuulutada kohe kohtuotsuse või selle resolutiivosa.

§ 337. Ringkonnakohtu pädevus kohtulahendi tegemisel

(1) Ringkonnakohus võib otsusega:

- 1) jätta esimese astme kohtu otsuse muutmata ja apellatsiooni rahuldamata;
- 2) jätta esimese astme kohtu otsuse sisuliselt muutmata, tehes sellesse täpsustusi;
- 3) muuta esimese astme kohtu otsuse põhiosa, jättes välja selles esitatud asjaolusid;
- 4) tühistada esimese astme kohtu otsuse täies ulatuses või osaliselt ja teha uue kohtuotsuse.

(2) Ringkonnakohus võib määrusega:

- 1) tühistada kohtuotsuse ja lõpetada kriminaalmenetluse käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 2–6 sätestatud kriminaalmenetlust välistavatel asjaoludel;
- 2) tühistada kohtuotsuse täies ulatuses või osaliselt ja saata kriminaalasja uuesti arutada esimese astme kohtule.

§ 338. Kohtuotsuse apellatsiooni korras tühistamise alused

Kohtuotsuse apellatsiooni korras tühistamise alused on:

- 1) kohtuliku uurimise ühekülgsus või puudulikkus;
- 2) materiaaloiguse ebaõige kohaldamine;
- 3) kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine;
- 4) mõistetud karistuse või muu mõjutusvahendi mittevastavus kuriteo raskusele ja süüdimõistetu isikule.

§ 339. Kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine

(1) Kriminaalmenetlusõiguse rikkumine on oluline, kui:

- 1) kriminaalasjas on kohtulahendi teinud ebaseaduslik kohtukoosseis;
- 2) kriminaalasja on arutatud süüdistatava puudumisel, välja arvatud käesoleva seadustiku § 267 lõikes 1 ja § 334 lõikes 1 sätestatud erandid;
- 3) kaitsja ei ole kohtumenetluses osalenud;
- 4) prokurör ei ole kohtumenetluses osalenud;
- 5) kohtuotsust tehes on rikutud kohtunike nõupidamissaladust;
- 6) kohtuotsust ei ole allkirjastanud kõik kohtukoosseisu kuuluvad isikud;
- 7) kohtuotsuses puudub põhjendus;
- 8) kohtuotsuse resolutiivosa järeldused ei vasta tõendamiseseme tuvastatud asjaoludele;
- 9) kriminaalasja on arutatud tõlgi osavõtuta keeles, mida süüdistatav ei valda;
- 10) puudub eksperdiarvamus, kui see on käesoleva seadustiku § 105 lõike 2 järgi kohustuslik;
- 11) puudub kohtuistung protokoll, välja arvatud käskmenetluse asjades.

(2) Kohus võib tunnistada oluliseks ka kriminaalmenetlusõiguse muu rikkumise, millega kaasneb või võib kaasneda ebaseaduslik või põhjendamatu kohtuotsus.

§ 340. Uue otsuse tegemine ringkonnakohtus

(1) Ringkonnakohus teeb apellatsioonis esitatud taotlusest lähtudes või sellest sõltumata uue otsuse, kui ta tuvastab materiaaloiguse ebaõige kohaldamise või kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumise, mis süüdistatava olukorda raskendab.

(2) Uue otsuse tegemise korral võib ringkonnakohus:

- 1) mõista süüdistatava õigeks kõigis kuritegudes;
- 2) mõista süüdistatava õigeks osas kuritegudes ja mõista kergema karistuse või jätta karistuse muutmata;
- 3) tunnistada süüdistatava süüdi kergemas kuriteos ja mõista kergema karistuse või jätta karistuse muutmata;
- 4) tühistada kohtuotsuse karistuse mõistmise osas ja mõista süüdistatavale kergema karistuse;
- 5) tühistada kohtuotsuse tsiviilhagi osas;
- 6) jätta esimese astme kohtu otsuse sisuliselt muutmata, tehes sellesse täpsustusi, mis ei halvenda kohtualuse olukorda.

(3) Materiaaloiguse sätte ebaõige kohaldamise tuvastamise korral peab kohus käesoleva paragrahvi lõike 1 sätteid kohaldama ka teiste süüdistatavate suhtes, sõltumata sellest, kas nad on apellatsiooni esitanud.

(4) Prokuratuuri apellatsiooni alusel võib ringkonnakohus:

- 1) tunnistada süüdistatava süüdi raskemas kuriteos ja mõista raskema karistuse või jätta karistuse muutmata;
- 2) tühistada õigeksmõistva kohtuotsuse ja teha süüdimõistva otsuse;
- 3) tunnistada süüdistatava süüdi kuriteos, milles ta on õigeks mõistetud, ja mõista talle karistuse;
- 4) tühistada esimese astme kohtu otsuse karistuse osas ja mõista raskema karistuse.

§ 341. Kriminaalasja saatmine esimese astme kohtule uueks arutamiseks

(1) Kui kohtuistungil tuvastatakse kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine käesoleva seadustiku § 339 lõike 1 järgi, tühistab ringkonnakohus kohtuotsuse ja saadab kriminaalasja esimese astme kohtule uuesti arutamiseks teises kohtukoosseisus.

(2) Kui kohtuistungil tuvastatakse kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine käesoleva seadustiku § 339 lõikes 2 sätestatud korras ja rikkumist ei ole võimalik kohtuistungil kõrvaldada, tühistab ringkonnakohus kohtuotsuse ja saadab kriminaalasja esimese astme kohtule uuesti arutamiseks teises kohtukoosseisus.

(3) Esimese astme kohus võib kriminaalasja uuesti arutades raskendada süüdistatava olukorda vaid siis, kui kriminaalasja apellatsiooni korras arutamise üheks aluseks oli prokuratuuri apellatsioon, milles taotleti süüdistatava olukorra raskendamist.

(4) Kui ringkonnakohus on kohtuotsuse tühistanud üksnes süüdistatava apellatsiooni põhjal, ei või kriminaalasja uuesti arutav esimese astme kohus mõista süüdistatavale raskemat karistust kui see, mis oli mõistetud tühistatud esimese astme kohtu otsusega.

§ 342. Ringkonnakohtu otsus

(1) Ringkonnakohus järgib otsust tehes käesoleva seadustiku § 305–314, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(2) Ringkonnakohtu otsuse sissejuhatuses märgitakse:

- 1) apelleeritav kohtuotsus;
- 2) esimese astme kohtu otsuse apelleeritava osa sisu ja apellandi taotluse sisu.

(3) Kui ringkonnakohus jätab esimese astme kohtu otsuse käesoleva seadustiku § 337 lõike 1 punktide 1 ja 2 kohaselt muutmata, võib ta:

- 1) oma otsuses jätta esimese astme kohtu otsuse põhiosa asjaolud kordamata ja vajaduse korral lisada omapoolsed põhjendused;
- 2) esitada oma otsuses üksnes sissejuhatuse ja resolutiivosa ning menetlusõiguse sätted, millest ta on otsust tehes juhindunud.

§ 343. Ringkonnakohtu otsuse kuulutamine ja otsuse koopia kätteandmine

(1) Kui ringkonnakohus kuulutab kohtuotsuse või selle resolutiivosa kohe pärast nõupidamist, järgitakse käesoleva seadustiku § 315 ja 316.

(2) Ringkonnakohtu otsuse koopia kätteandmisel järgitakse käesoleva seadustiku § 317.

12. peatükk KASSATSIOONIMENETLUS

1. jagu Riigikohtusse kaebamine

§ 344. Kassatsiooniõigus

(1) Kohtumenetluse poolel on kassatsiooniõigus käesoleva seadustiku §-s 346 sätestatud alusel, kui:

- 1) tema huvides või tema vastu on kasutatud apellatsiooniõigust;
- 2) ringkonnakohus on maa- või linnakohtu otsust muutnud või on selle tühistanud.

(2) Kannatanul ja tsiviilkostjal on kassatsiooniõigus tsiviilhagisse puutuvas osas.

(3) Kassatsiooni esitamise õigus on:

- 1) prokuratuuril;
- 2) advokaadist kaitsjal;
- 3) teistel kohtumenetluse pooltel advokaadi vahendusel.

(4) Kassaator on kassatsiooni esitanud või seda Riigikohtu istungil toetav prokurör ja advokaat.

(5) Kassatsioonimenetluse pool on kassaator ja prokuratuur. Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kassatsiooni esitamise õigusega muu isik on kassatsioonimenetluse pool, kui Riigikohus on pidanud vajalikuks tema osavõttu kohtuistungist.

§ 345. Kassatsioonitähataeg

(1) Kassatsiooniõiguse kasutamise soovist teatatakse ringkonnakohtule kirjalikult seitsme päeva jooksul, alates kohtuotsuse või selle resolutiivosa kuulutamisest või kantselei kaudu teatavaks tegemisest. Kassatsiooniõiguse kasutamise soovist võib ringkonnakohtule teatada ka faksi teel.

(2) Kassatsioon esitatakse otsuse teinud ringkonnakohtule kirjalikult kolmekümne päeva jooksul, alates päevast, mil kohtumenetluse poolel on võimalik tutvuda ringkonnakohtu otsusega. Kassatsiooni võib esitada ka faksi teel.

(3) Kassatsioon jäetakse läbi vaatamata ja tagastatakse Riigikohtu resolutsiooniga, kui kassatsiooni esitamise tähataeg on mööda lastud.

(4) Kui ringkonnakohus tunnistas kriminaalasja lahendamisel tehtud kohtuotsuse resolutiivosas kohaldamisele kuuluva õigustloova akti põhiseadusega vastuolus olevaks ja jätab selle kohaldamata, esitatakse kassatsioon kolmekümne päeva jooksul, alates kohaldamata jäetud õigustloova akti kohta Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve korras tehtud otsuse kuulutamisele järgnevast päevast.

(5) Kassaatori taotlusel võib Riigikohus ennistada kassatsioonitähataja, kui ta tunnistas selle möödalastuks mõjuval põhjusel.

(6) Tähtaja ennistamine või sellest keeldumine vormistatakse Riigikohtu määrusega.

§ 346. Kassatsiooni alused

Kassatsiooni alused on:

- 1) materiaalõiguse ebaõige kohaldamine;
- 2) kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine käesoleva seadustiku §-s 339 nimetatud juhul.

§ 347. Kassatsioon

(1) Kassatsioon vormistatakse masina- või arvutikirjas. Kassatsioonile lisatakse selle elektrooniline koopia.

(2) Kassatsioonis märgitakse:

- 1) kassaatori nimi, menetlusseisund ja asukoha aadress ning telefoni- ja muu sidevahendi number;
- 2) selle kohtu nimetus, kelle lahend vaidlustatakse, ja kohtulahendi kuupäev;
- 3) selle kohtumenetluse poole nimi, kelle huvides või kelle vastu kassatsioon esitatakse, tema elu- või asukoha aadress ning telefoni- ja muu sidevahendi number;
- 4) kassatsiooni alus käesoleva seadustiku § 346 järgi ja viide materiaalõiguse või kriminaalmenetlusõiguse asjakohasele sättele;
- 5) kohtuotsusega tuvastatud faktilised asjaolud või kohtus uuritud tõendid, millele tuginedes kassaator põhjendab materiaalõiguse ebaõiget kohaldamist või kriminaalmenetlusõiguse olulist rikkumist;
- 6) dokumentide loetelu, mida kassaator peab vajalikuks kassatsioonimenetluses täiendavalt esitada kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumise tuvastamiseks;
- 7) kassaatori taotluse sisu ja taotluse põhjendus;
- 8) kas kassatsiooni esitanud süüdistataval on valitud kaitsja või taotleb ta kaitsja määramist;
- 9) kas kassaator taotleb suulist menetlust;
- 10) kassatsioonile lisatud dokumentide loetelu.

(3) Kassatsioonile lisatakse:

- 1) kassaatori volitusi tõendav dokument, kui kassaator on advokaat ja tema volikirja ei ole kriminaaltoimikus;
- 2) kassatsiooni koopia süüdistatavale ja käesoleva seadustiku § 344 lõikes 3 nimetatud isikule, kelle huve kassatsioon puudutab, ning prokuratuurile.

(4) Kassatsiooni allkirjastab ja kuupäevastab kassaator.

§ 348. Kriminaaltoimiku väljastamise lubamatus ja toimikuga tutvumine

(1) Kassatsioonitähataja jooksul on kriminaaltoimik ringkonnakohtus ja seda ei väljastata.

(2) Kassatsiooni esitamise õigusega isikutel on õigus kriminaaltoimikuga tutvuda.

(3) Kui kassatsioonitähataeg on möödunud, saadetakse kriminaaltoimik ja kassatsioon Riigikohtule.

2. jagu Eelmenetlus Riigikohtus

§ 349. Kassatsiooni menetluse võtmise otsustamine

(1) Riigikohus otsustab kassatsiooni menetlusse võtmise riigikohtunike kolmeliikmelises koosseisus kassatsioonimenetluse pooli välja kutsumata kriminaaltoimiku materjali põhjal ühe kuu jooksul, alates kassatsiooni saamisest.

(2) Riigikohus saadab kassatsiooni koopia käesoleva seadustiku § 344 lõikes 3 nimetatud isikule, kelle huve kassatsioon puudutab, ja määrab vajaduse korral tähtaja kassatsioonivastuse esitamiseks.

(3) Kassatsioonivastuses peab olema märgitud, kas taotletakse suulist menetlust.

(4) Kassatsioon võetakse menetlusse, kui vähemalt üks riigikohtunik leiab, et:

- 1) kassatsioonis esitatud väited võimaldavad arvata, et ringkonnakohus on ebaõigesti kohaldanud materiaaõigust või oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust;
- 2) kassatsioonis vaidlustatakse materiaaõiguse kohaldamise õigsust või taotletakse ringkonnakohtu otsuse tühistamist kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumise tõttu ja Riigikohtu otsus on oluline seaduse ühetaolise kohaldamise seisukohalt.

(5) Kassatsiooni menetlusse võtmine või sellest keeldumine vormistatakse Riigikohtu määrusega, esitamata põhjendusi.

(6) Kui kassatsiooni ei võeta menetlusse, lisatakse kassatsioon ja Riigikohtu määrus kriminaaltoimikusse, mis tagastatakse esimese astme kohtule. Määruse koopia saadetakse kassaatorile ja kassatsioonivastuse esitanud isikule.

§ 350. Kassatsiooni käiguta ja läbi vaatamata jätmine

(1) Kui kassatsioon ei ole käesoleva seadustiku § 347 nõuete kohane, jätab Riigikohus selle määrusega käiguta ja annab kassaatorile tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.

(2) Riigikohus koostab kassatsiooni läbi vaatamata jätmise määruse ja tagastab kassatsiooni kassaatorile, kui:

- 1) kassatsioon on esitatud pärast käesoleva seadustiku §-s 345 sätestatud kassatsioonitähataja möödumist ja kassaator ei ole tähtaja ennistamist taotlenud või kui Riigikohus on jätnud tähtaja ennistamata;
- 2) kassatsiooni on esitanud isik, kellel käesoleva seadustiku § 344 lõike 3 järgi ei ole selleks õigust;
- 3) kassaator ei ole määratud tähtajaks kõrvaldanud kassatsiooni puudusi;
- 4) kohtuistung alguseks on kassatsioonist loobunud.

§ 351. Riigikohtu istungist teatamine, kohtuistungile kutsumine ja Riigikohtus kriminaaltoimikuga tutvumine

(1) Kui Riigikohus on otsustanud võtta kassatsiooni menetlusse, saadab ta kassatsioonimenetluse poolele kohtukutse koos kassatsiooni koopiaga, kui seda ei ole talle saadetud käesoleva seadustiku § 349 lõikes 2 sätestatud korras.

(2) Kohtumenetluse poolele, kelle huve kassatsioon puudutab, teatab Riigikohus kohtuistungi toimumise aja ja koha.

(3) Riigikohus võib kutsuda kohtuistungile ka kohtumenetluse poole, kes ei ole kassatsioonimenetluse pool, kui seda vajalikuks peab.

(4) Kassatsioonimenetluse poolel on õigus Riigikohtus tutvuda kriminaaltoimikuga ja teha sellest omal kulul koopiaid.

3. jagu Kriminaalasja läbivaatamine Riigikohtus

§ 352. Kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamise viis, tähtaeg ja piirid

(1) Üldjuhul vaatab Riigikohus kriminaalasja läbi kirjalikus menetluses.

(2) Suulises menetluses vaadatakse kriminaalasi läbi, kui seda on taotlenud kassatsioonimenetluse pool või kui seda peab vajalikuks Riigikohus.

(3) Riigikohus vaatab kriminaalasja läbi kahe kuu jooksul, arvates kassatsiooni menetlusse võtmisest.

(4) Kriminaalasi vaadatakse läbi esitatud kassatsiooni piires.

(5) Kassaatoril ei ole kriminaalasja läbivaatamisel õigust väljuda kassatsiooni piirest.

(6) Riigikohus laiendab kriminaalasja läbivaatamise piire kõigile süüdistatavatele ja kõigile süüks pandavatele kuritegudele, sõltumata nende kohta kassatsiooni esitamisest, kui ilmneb materiaalsoiguse ebaõige kohaldamine, millega on süüdistatava olukorda raskendatud, või kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine.

§ 353. Kohtukoosseis kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamisel

Riigikohtus vaatab kriminaalasja kassatsiooni korras läbi:

- 1) kriminaalkolleegiumi kolmeliikmeline koosseis;
- 2) kriminaalkolleegiumi täiskogu;
- 3) Riigikohtu erikogu;
- 4) Riigikohtu üldkogu.

§ 354. Kriminaalasja läbivaatamine kriminaalkolleegiumi täiskogus

Kui Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kolmeliikmelises koosseisus tekivad seadust kohaldades põhimõttelist laadi eriarvamused või kui on vaja muuta kriminaalkolleegiumi varasemas kohtuotsuses seaduse kohaldamise kohta esitatud seisukohta, antakse kriminaalasi kohtumäärusega läbi vaadata kriminaalkolleegiumi täiskogule, mille koosseisus peab olema vähemalt kuus riigikohtunikku.

§ 355. Kriminaalasja läbivaatamine Riigikohtu erikogus

(1) Kui Riigikohtu kriminaalkolleegium peab kriminaalasja täiskogus läbi vaadates vajalikuks seaduse tõlgendamisel muuta Riigikohtu teise kolleegiumi või erikogu viimases kohtulahendis esitatud seisukohta, antakse kriminaalasi kohtumäärusega läbi vaadata Riigikohtu erikogule.

(2) Riigikohtu erikogu moodustab Riigikohtu esimees.

(3) Riigikohtu erikogu koosseisu kuuluvad:

- 1) Riigikohtu esimees eesistujana;
- 2) kaks riigikohtunikku kriminaalkolleegiumist;
- 3) kaks riigikohtunikku sellest kolleegiumist, kelle seisukoha seaduse kohaldamise kohta on kriminaalkolleegium vaidlustanud.

(4) Erikogu istungil on ettekandja kriminaalkolleegiumi liige.

§ 356. Kriminaalasja läbivaatamine Riigikohtu üldkogus

Kriminaalasi antakse kohtumäärusega läbi vaadata Riigikohtu üldkogule, kui kriminaalkolleegiumi täiskogu kriminaalasja läbi vaadates leiab, et:

- 1) seadust kohaldades on vaja muuta Riigikohtu üldkogu või erikogu viimases lahendis esitatud seisukohta;
- 2) seaduse tõlgendamise seisukohalt on oluline lahendada kriminaalasi Riigikohtu üldkogus;
- 3) kriminaalasja lahendamine eeldab põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (RT I 2002, 29, 174; 2003, 4, 22) alusel läbivaadatava küsimuse lahendamist.

§ 357. Riigikohtu istungi rakendamine

(1) Kohtuistungi rakendamiseks Riigikohtus eesistuja:

- 1) avab kohtuistungi ja teatab, milline kriminaalasi ning kelle kassatsiooni alusel läbi vaadatakse;
- 2) selgitab, kes kassatsioonimenetluse pooltest ning teistest kutsutud isikutest on kohtuistungile ilmunud, ja kontrollib nende volitusi;
- 3) kaasab vajaduse korral tõlgi;
- 4) teeb teatavaks kohtukoosseisu ning küsib kassaatorilt ja teistelt kassatsioonimenetluse pooltelt, kas neil on taandus- või muid taotlusi;
- 5) küsib kassaatorilt, kas ta toetab kassatsiooni või loobub sellest. Kassatsioonist loobumist kinnitab kassaator allkirjaga kassatsioonil.

(2) Taotlused lahendatakse käesoleva seadustiku § 284 lõikes 3 sätestatud korras.

(3) Kui kohtuistungi rakendamisel ilmnevad kriminaalasja läbivaatamist takistavad asjaolud, lükkab kohus kriminaalasja läbivaatamise edasi määrusega.

§ 358. Kassatsioonist loobumine

(1) Kassaatoril on õigus kassatsioonist osaliselt või täielikult loobuda enne seda, kui Riigikohus lahkuib istungisaalist otsust tegema.

(2) Kaitsja või esindaja võib kassatsioonist loobuda, kui kaitsealune või esindatav on andnud selleks kirjaliku nõusoleku.

(3) Kohtumenetluse poolel on õigus kirjaliku taotluse alusel loobuda tema huvides esitatud kassatsioonist. Süüdistataval on õigus loobuda kaitsja kassatsioonist, välja arvatud, kui kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on käesoleva seadustiku § 45 lõike 2 järgi kohustuslik.

(4) Kui kassaator on kassatsioonist loobunud, lõpetatakse tema suhtes menetlus kohtumäärusega.

(5) Kui Riigikohus tuvastab, et ringkonnakohus on kriminaalasja lahendades ebaõigesti kohaldanud materiaa lõigust, millega on raskendanud süüdistatava olukorda, või oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust, jätkatakse kriminaalasja läbivaatamist, vaatamata kassatsioonist loobumisele.

§ 359. Kriminaalasja materjali ettekandmine

(1) Pärast kohtuistungit rakendamist kannab eesistuja või kohtu liige ette kriminaalasja materjali.

(2) Ettekandja esitab kokkuvõtlikult:

- 1) kriminaalasja asjaolud;
- 2) kassatsiooni sisu ja põhjenduse;
- 3) kassaatori taotluse;
- 4) kassatsioonivastuses sisalduvad seletused ja vastuväited.

§ 360. Kassatsioonimenetluse poolte arvamuste ärakuulamine ja kohtuistungit lõpetamine

(1) Pärast kriminaalasja materjali ettekandmist kuulab kohus ära kohtuistungile ilmunud kassatsioonimenetluse poolte arvamused kohtu määratud järjekorras, alustades kassaatorist. Viimasena antakse sõna süüdistatava kaitsjale ja seda ka siis, kui ta varem on kassaatorina juba esinenud.

(2) Eesistujal on õigus peatada kassatsioonimenetluse poolte esinemine, milles ta väljub kassatsiooni piirest.

(3) Kohtul on õigus küsitleda kassatsioonimenetluse poolt, samuti kohtuistungile kutsutud kohtumenetluse poolt, kes ei ole kassatsioonimenetluse pool.

(4) Pärast kassatsioonimenetluse poolte ärakuulamist lõpetab eesistuja kohtuistungit, teatades päeva, millest alates on kohtuotsus Riigikohtu kantseleis kättesaadav.

(5) Riigikohtu otsus peab olema Riigikohtu kantseleis kättesaadav hiljemalt ühe kuu möödumisel Riigikohtu istungist. Erandjuhtudel võib seda tähtaega määrusega pikendada ühe kuu võrra.

§ 361. Riigikohtu pädevus otsuse tegemisel

Riigikohus võib otsusega:

- 1) jätta ringkonnakohtu otsuse muutmata ja kassatsiooni rahuldamata;
- 2) jätta ringkonnakohtu otsuse sisuliselt muutmata, tehes sellesse täpsustusi, mis ei raskenda süüdimõistetu olukorda;
- 3) muuta kohtuotsuse põhiosa, jättes välja selles esitatud asjaolusid;
- 4) tühistada kohtuotsuse ja lõpetada kriminaalmenetluse käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punktides 2–5 sätestatud alustel;
- 5) tühistada ringkonnakohtu otsuse ja jõustada maa- või linnakohtu otsuse, raskendamata süüdimõistetu olukorda;
- 6) tühistada kohtuotsuse täies ulatuses või osaliselt ja saata kriminaalasja uueks arutamiseks kohtule, kes on ebaõigesti kohaldanud materiaa lõigust või oluliselt rikkunud kriminaalmenetlusõigust;
- 7) tühistada kriminaalasjas tehtud kohtuotsuse täies ulatuses või osaliselt ja teha täiendavaid tõendeid kogumata uue kohtuotsuse, raskendamata süüdimõistetu olukorda.

§ 362. Kohtuotsuse kassatsiooni korras tühistamise alused

Kohtuotsuse kassatsiooni korras tühistamise alused on:

- 1) materiaa lõiguse ebaõige kohaldamine;
- 2) kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine.

§ 363. Riigikohtu otsus

(1) Riigikohtu otsuse sissejuhatuses märgitakse:

- 1) kohtuasja number;
- 2) Riigikohtu otsuse kuupäev;
- 3) läbivaadatava kohtuasja nimetus;
- 4) vaidlustatud kohtulahend;
- 5) kohtuasja läbivaatamise kuupäev;
- 6) kohtuasja läbivaatamine kirjalikus või suulisel menetluses;
- 7) kassaatori ametinimetus ja nimi;
- 8) Riigikohtu istungil osalenud kassatsioonimenetluse poolte ametinimetus ja nimi ning kohtumenetluse poolte ja tõlgi nimi.

(2) Riigikohtu otsuse põhjendavas osas märgitakse:

- 1) senise kohtumenetluse lühikokkuvõtte;
- 2) millises osas kassaator kohtuotsust vaidlustab ja mida ta taotleb;
- 3) kassatsioonivastuses esitatud seletused ja vastuväited;
- 4) kassatsioonimenetluse poolte arvamused, mis on esitatud kohtuistungil;
- 5) Riigikohtu järelduste põhjendused;
- 6) Riigikohtu järelduste õiguslik alus.

(3) Riigikohtu otsuse resolutiivosas on kohtu järeldused.

(4) Kui Riigikohus jätab käesoleva seadustiku § 361 punktide 1 ja 2 kohaselt ringkonnakohtu otsuse muutmata, võib ta:

- 1) oma otsuses jätta ringkonnakohtu otsuse põhjendused kordamata ja vajaduse korral lisada oma põhjendused;
- 2) esitada oma otsuses üksnes sissejuhatuse ja resolutiivosa ning menetlusõiguse sätted, millest ta on otsust tehes juhindunud.

(5) Riigikohus ei või tuvastada faktilisi asjaolusid.

(6) Riigikohtu otsus jõustub tegemise päevast ja edasikaebamisele ei kuulu.

§ 364. Riigikohtu otsuse kohustuslikkus

(1) Riigikohtu otsuses esitatud seisukoht on seaduse kohaldamisel kohustuslik:

- 1) maa- või linnakohtule ning ringkonnakohtule sama kriminaalasja arutamisel;
- 2) Riigikohtule, arvestades käesoleva seadustiku §-des 354–356 sätestatud erisusi;
- 3) Eesti kriminaalmenetluse seadustiku kohaldajatele käesoleva seadustiku § 2 punktis 4 sätestatud juhul.

(2) Riigikohtu erikogu otsus seaduse kohaldamisel on Riigikohtu kolleegiumidele kohustuslik.

(3) Riigikohtu üldkogu otsus on Riigikohtu kolleegiumidele ja erikogudele seaduse kohaldamisel kohustuslik.

13. peatükk KOHTULAHENDI TEISTMISMENETLUS

§ 365. Teistmismenetluse mõiste

(1) Teistmismenetlus on Riigikohtus teistmisavalduse läbivaatamine jõustunud kohtulahendiga kriminaalasjas menetluse uuendamise otsustamiseks.

(2) Jõustunud kohtulahendiga kriminaalasi, milles menetluse uuendamist taotletakse, on teistetav kriminaalasi.

§ 366. Teistmise alused

Teistmise alused on:

- 1) kohtuotsuse või -määruse ebaseaduslikkus või põhjendamatus, mis tuleneb teise kohtuotsusega tuvastatud tunnistaja valeütlusest, teadvalt valest eksperdiarvamusel, teadvalt valest tõlkest, dokumendi võltsimisest või tõendi kunstlikust loomisest;
- 2) kohtuniku kuritegu, mille ta on toime pannud teistetavat kriminaalasja arutades või läbi vaadates ja mis on tuvastatud kohtuotsusega;
- 3) kohtueelse menetleja ametniku või prokuröri kuritegu, mille ta on toime pannud kriminaalasja kohtueelses menetluses ja mis on tuvastatud kohtuotsusega, kui see kuritegu võis mõjustada kohtuotsust teistetavas kriminaalasjas;
- 4) teistetavas kriminaalasjas kohtuotsuse või -määruse tegemisel üheks aluseks olnud teise kohtuotsuse või -määruse tühistamine, kui sellega kaasneks teistetavas kriminaalasjas õigeksmõistva kohtuotsuse tegemine või süüdimõistetu olukorra kergendamine;
- 5) kriminaalasja õigeks lahendamiseks muu oluline asjaolu, mis ei olnud teistetavas kriminaalasjas otsust või määrust tehes kohtul teada ja mis iseseisvalt või kogumis varem tuvastatud asjaoludega tooks kaasa õigeksmõistva kohtuotsuse või süüdimõistetu olukorra kergendamise;
- 6) Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse korras selle õigustloova akti või selle sätte põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamine, millele tugines kohtuotsus või -määrus teistetavas kriminaalasjas.

§ 367. Teistmisavalduse esitamise õigus

Teistmisavalduse esitamise õigus on käesoleva seadustiku § 344 lõikes 3 nimetatud isikutel.

§ 368. Teistmisavalduse esitamise tähtajad

Teistmisavalduse võib esitada kuue kuu jooksul, arvates käesoleva seadustiku §-s 366 sätestatud teistmisaluse ilmnemisest.

§ 369. Teistmisavaldus

(1) Riigikohtu kriminaalkolleegiumile esitatav teistmisavaldus vormistatakse masina- või arvutikirjas. Teistmisavaldusele lisatakse selle elektrooniline koopia.

(2) Teistmisavalduses märgitakse:

- 1) teistmisavalduse esitaja nimi, ametinimetus ja asukoha aadress ning telefoni- ja muu sidevahendi number;
- 2) kohtu nimetus, kelle lahendi teistmist taotletakse, ja teistetava kohtulahendi kuupäev;
- 3) süüdimõistetud nimi, kelle suhtes kriminaalasja teistmist taotletakse;
- 4) teistmise alus käesoleva seadustiku § 366 järgi ja selle põhjendus;
- 5) milliste materjalide uurimist või kelle küsitlemist Riigikohtus peetakse teistmisaluse olemasolu selgitamisel vajalikuks;
- 6) kas teistmisavalduse esitaja taotleb suulist menetlust;
- 7) teistmisavaldusele lisatud dokumentide loetelu.

(3) Teistmisavaldusele lisatakse:

- 1) avalduse esitaja volitusi tõendav dokument, kui esitaja on vandeadvokaat;
- 2) teistmisavalduse koopia süüdimõistetule, kes ei viibi vabaduses ja kelle huve teistmisavaldus puudutab, ning prokuratuurile;
- 3) materjalid, mille uurimist Riigikohtus peetakse teistmisaluse olemasolu selgitamisel vajalikuks;
- 4) nende isikute elu- või asukoha aadress ning telefoni- ja muu sidevahendi number, kelle küsitlemist Riigikohtus peetakse teistmisaluse olemasolu selgitamisel vajalikuks.

(4) Kui kriminaalasja teistmist taotletakse käesoleva seadustiku § 366 punktides 1–4 sätestatud alustel, lisatakse teistmisavaldusele selle kohtuotsuse koopia, millele tuginedes teistmist taotletakse.

(5) Teistmisavaldusele kirjutab alla esitaja ja märgib selle koostamise kuupäeva.

§ 370. Teistmisavalduse menetlusse võtmise otsustamine

(1) Riigikohus otsustab teistmisavalduse menetlusse võtmise käesoleva seadustiku § 349 lõigetes 1–3 sätestatud järgides.

(2) Teistmisavaldus võetakse menetlusse, kui vähemalt üks riigikohtunik leiab, et teistmisavalduses esitatud väited võimaldavad eeldada teistmisaluse olemasolu.

(3) Kui teistmisavaldust ei võeta menetlusse, lisatakse teistmisavaldus ja Riigikohtu määrus kriminaaltoimikusse, mis tagastatakse esimese astme kohtule. Riigikohtu määruse koopia saadetakse teistmisavalduse esitajale ja teistmisavaldusele vastuse esitanud isikule.

(4) Vajaduse korral saadab Riigikohus teistmisavalduse ja materjalide koopia Riigiprokuratuurile kontrollimiseks. Prokuratuur korraldab kontrollimist vahetult või kohtueelse menetleja kaudu, järgides kohtueelse menetluse nõudeid.

§ 371. Teistmisavalduse käiguta ja läbi vaatamata jätmine

Teistmisavalduse käiguta ja läbi vaatamata jätmisel juhindutakse käesoleva seadustiku §-s 350 sätestatust.

§ 372. Teistmismenetlus

Teistmismenetluses järgitakse käesoleva seadustiku §-de 352–360 ja 363 sätteid, arvestades käesoleva peatüki erisusi.

§ 373. Riigikohtu pädevus teistmismenetluses

(1) Teistmisavalduse põhjendatuse korral tühistab Riigikohus vaidlustatud kohtulahendi oma otsusega ja saadab kriminaalasja uueks arutamiseks tühistatud kohtulahendi teinud kohtule või Riigiprokuratuurile uue kohtueelse menetluse korraldamiseks.

(2) Kui teistetavas kriminaalasjas ei ole vaja tuvastada uusi asjaolusid, võib Riigikohus pärast kriminaalasja teistmist teha uue otsuse, raskendamata süüdimõistetud olukorda.

§ 374. Kriminaalmenetlus pärast kriminaalasja teistmist

(1) Pärast kriminaalasja teistmist toimub kriminaalmenetlus üldises korras.

(2) Kohtuliku arutamisetähtaaja võib isiku õigeks mõista:

- 1) kui ta on surnud;
- 2) kui asjaolud on selged ja prokuratuur ei taotle kohtulikku arutamist.

14. peatükk

SÜÜDISTUSAKTI KOOSTAMISE JA TEATUD MENETLUSTOIMINGUTE TEGEMISE ERIKORD

§ 375. Peatüki kohaldamisala

(1) Käesoleva peatüki sätteid järgitakse süüdistusakti koostamisel ja käesoleva seadustiku §-s 377 sätestatud menetlustoimingute tegemisel Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja kohtuniku suhtes.

(2) Käesoleva peatüki sätteid järgitakse süüdistusakti koostamisel ja käesoleva seadustiku §-s 377 sätestatud menetlustoimingute tegemisel isikute suhtes, kes on käesoleva seadustiku §-s 381 sätestatud nõusoleku andmise otsustamise ajal olnud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ametikohal, sõltumata sellest, kas tegu on pandud toime enne ametikohale asumist või ametisoleku ajal.

02.08.2023

Veaparandus. Parandatud ilmne ebatäpsus sõnas "käesoleva" Riigi Teataja seaduse § 10 lõike 3 alusel.

(3) Käesolevas peatükis Riigikogu liikme kohta sätestatud kohaldatakse ka Riigikogu asendusliikmele, kes täidab Riigikogu liikme kohustusi.

(4) Käesolevas peatükis Vabariigi Presidendi kohta sätestatud kohaldatakse ka Riigikogu esimehele, kes põhiseaduse § 83 lõigu 1 alusel täidab ajutiselt Vabariigi Presidendi ülesandeid. Riigikogu liikme suhtes, kelle volitused on peatunud seoses tema nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks, kohaldatakse käesolevas peatükis Vabariigi Valitsuse liikme kohta sätestatud.

§ 376. Süüdistusakti koostamise erikord

(1) Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku kohta saab süüdistusakti koostada ainult õiguskantsleri ettepanekul ja Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul.

(2) Õiguskantsleri kohta saab süüdistusakti koostada ainult Vabariigi Presidendi ettepanekul ja Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul.

(3) Kohtuniku kohta saab süüdistusakti koostada ainult Riigikohtu ettepanekul ja Vabariigi Presidendi nõusolekul.

§ 377. Menetlustoimingute tegemise erikord

(1) Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku võib kahtlustatavana kinni pidada ning tema suhtes võib kohaldada tõkendit ning toimetada läbiotsimist, vara arestimist, vaatlust ja läbivaatust, kui tema kohta süüdistusakti koostamiseks on saadud Riigikogult nõusolek.

(2) Kohtuniku võib kahtlustatavana kinni pidada ning tema suhtes võib toimetada läbiotsimist, vara arestimist, vaatlust ja läbivaatust, kui tema kohta süüdistusakti koostamiseks on saadud Vabariigi Presidendi nõusolek.

(3) Vastavalt Riigikogu või Vabariigi Presidendi nõusolekuta võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud isiku kahtlustatavana kinni pidada, kui ta tabatakse esimese astme kuriteo toimepanemiselt. Sel juhul võib ta vastavalt Riigikogu või Vabariigi Presidendi nõusolekuta läbi otsida ning tema suhtes võib toimetada läbiotsimist, vaatlust ja läbivaatust.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 loetletud menetlustoimingute tegemisest teatatakse viivitamata Riigiprokuratuurile.

§ 378. Riigiprokuratuuri taotlus süüdistusakti koostamiseks ja süüdistusakti menetlemine

(1) Ettepaneku Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku kohta süüdistusakti koostamiseks teeb Riigikogule õiguskantsler Riigiprokuratuuri taotluse alusel.

(2) Ettepaneku koostada õiguskantsleri kohta süüdistusakt teeb Vabariigi President Riigiprokuratuuri taotluse alusel.

(3) Ettepaneku koostada kohtuniku kohta süüdistusakt teeb Riigikohus Riigiprokuratuuri taotluse alusel.

(4) Riigiprokuratuuri taotlusele lisatakse kohtueelse menetluse kokkuvõtte koopia.

(5) Õiguskantsler, Vabariigi President või Riigikohus kontrollib kohtueelse menetluse kokkuvõtte ja toimetatud kriminaalmenetluse seaduslikkust, kuid ei kontrolli ega hinda kogutud tõendeid. Vajaduse korral tutvub õiguskantsler, Vabariigi President või Riigikohus kriminaaltoimiku materjaliga.

(6) Kui kohtueelse menetluse kokkuvõtet koostades ja kriminaalmenetlust toimetades on järgitud käesoleva seadustiku sätteid, esitab õiguskantsler või Vabariigi President Riigikogule või Riigikohus Vabariigi Presidendile kirjaliku ettepaneku anda nõusolek Riigiprokuratuuri taotluses nimetatud isiku kohta süüdistusakti koostamiseks.

(7) Kui kohtueelse menetluse kokkuvõtet koostades või kriminaalmenetlust toimetades ei ole järgitud käesoleva seadustiku sätteid, tagastab õiguskantsler, Vabariigi President või Riigikohus taotluse Riigiprokuratuurile taotluse saamisest alates kümne päeva jooksul. Taotluse tagastamist tuleb põhjendada.

§ 379. Ettepaneku esitamine süüdistusakti koostamiseks

(1) Ettepaneku anda nõusolek Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku kohta süüdistusakti koostamiseks esitab Riigikogule kirjalikult õiguskantsler või Vabariigi President.

(2) Ettepaneku anda nõusolek kohtuniku kohta süüdistusakti koostamiseks esitab Vabariigi Presidendile kirjalikult Riigikohus.

(3) Ettepanek peab olema põhjendatud ja selles märgitakse:

- 1) selle isiku nimi, kelle kohta süüdistusakti koostamiseks Riigikogu või Vabariigi Presidendi nõusolekut taotletakse;
- 2) kuriteo asjaolud;
- 3) kahtlustuse sisu ja kuriteo kvalifikatsioon;
- 4) kohtueelse menetluse kokkuvõttes ja Riigiprokuratuuri taotluses märgitud asjaolud;
- 5) ettepanekut põhjendavad muud asjaolud.

(4) Õiguskantsler, Vabariigi President või Riigikohus ei tohi vastavalt Riigikogule või Vabariigi Presidendile esitatavas ettepanekus väljuda kahtlustuse sisust.

(5) Õiguskantsleri, Vabariigi Presidendi või Riigikohtu ettepanekule lisatakse Riigiprokuratuuri taotlus ja kohtueelse menetluse kokkuvõte.

§ 380. Süüdistusakti koostamise ettepaneku menetlemine Riigikogus

(1) Õiguskantsleri või Vabariigi Presidendi käesoleva seadustiku § 379 lõikes 1 sätestatud ettepanekut menetleb Riigikogu oma kodukorra seaduse kohaselt.

(2) Õiguskantsleri või Vabariigi Presidendi ettekanne Riigikogule nõusoleku saamiseks koostada süüdistusakt Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja kohtuniku kohta peab sisaldama käesoleva seadustiku § 379 lõikes 1 nimetatud ettepanekus ja selle lisades esitatut.

(3) Riigikogu esimees või aseesimees, kelle kohta süüdistusakti koostamiseks nõusolekut taotletakse, ei või sellekohase otsuse eelnõu menetlemisel Riigikogu istungit juhatada.

(4) Riigikogu liikmete küsimused ning õiguskantsleri või Vabariigi Presidendi vastused peavad jääma Riigikogule esitatud materjali piiridesse.

(5) Kui Riigikogu menetleb oma liikme kohta süüdistusakti koostamiseks nõusoleku andmise otsuse eelnõu, siis sellele Riigikogu liikmele küsimusi ei esitata ning ta ei võta sõna ega hääleta.

§ 381. Riigikogu või Vabariigi Presidendi nõusolek ja selle tagajärjed

(1) Riigikogu otsus anda Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse liikme, Riigikogu liikme, riigikontrolöri, õiguskantsleri, Riigikohtu esimehe ja riigikohtuniku kohta süüdistusakti koostamiseks nõusolek jõustub selle vastuvõtmisega. Otsus saadetakse viivitamata ettepaneku esitajale, Riigiprokuratuurile ning isikule, kelle kohta otsus on tehtud.

(2) Vabariigi Presidendi otsus anda kohtuniku kohta süüdistusakti koostamiseks nõusolek jõustub selle allakirjutamisega.

(3) Riigikogu või Vabariigi Presidendi otsus anda nõusolek käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud isiku, välja arvatud Riigikogu liige, kohta süüdistusakti koostamiseks peatab selle isiku ametikohustuste täitmise kuni kohtuotsuse jõustumiseni.

(4) Kui Riigikogu või Vabariigi President on oma otsusega andnud nõusoleku koostada käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud isiku kohta süüdistusakt, menetletakse kriminaalasja käesoleva seadustikuga ettenähtud üldkorras.

§ 382. Süüdistusakti koostamine muus kuriteos

(1) Kui käesoleva seadustiku § 375 lõikes 1 nimetatud isiku kohta tuleb süüdistusakt koostada muus kui õiguskantsleri, Vabariigi Presidendi või Riigikohtu ettepanekus märgitud kuriteos, on selleks vaja Riigikogu või Vabariigi Presidendi uut nõusolekut.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud nõusoleku annab Riigikogu või Vabariigi President käesolevas peatükis sätestatud korra kohaselt oma otsusega vastavalt õiguskantsleri, Vabariigi Presidendi või Riigikohtu ettepaneku alusel.

(3) Riigikogu või Vabariigi Presidendi uut nõusolekut ei ole vaja toimepandud kuriteo kvalifikatsiooni muutmise korral, süüdistusakti muutmiseks ja uue süüdistusakti koostamiseks.

15. peatükk MÄÄRUSKAEBUSE LAHENDAMISE MENETLUS

§ 383. Määruskaebuse mõiste

(1) Määruskaebusega võib vaidlustada kohtueelses menetluses, esimese ja teise astme kohtumenetluses ning täitemenetluses koostatud kohtumääruse, kui nende vaidlustamine ei ole välistatud käesoleva seadustiku § 385 kohaselt.

(2) Kohtumääruse, mida ei saa määruskaebusega vaidlustada, võib vaidlustada kohtuotsuse peale esitatavas apellatsioonis või kassatsioonis.

§ 384. Määruskaebuse esitamise õigus

(1) Maa- või linnakohtu määruse peale määruskaebuse esitamise õigus on kohtumenetluse pooltel, samuti menetlusvälisel isikul, kui kohtumäärusega on piiratud tema õigusi või seaduslikke huve.

(2) Ringkonnakohtu määruse peale määruskaebuse esitamise õigus on käesoleva seadustiku § 344 lõikes 3 loetletud isikutel, samuti menetlusvälisel isikul advokaadi vahendusel, kui kohtumäärusega on piiratud tema õigusi või seaduslikke huve.

§ 385. Kohtumäärused, mida ei saa vaidlustada määruskaebuse lahendamise menetluses

Määruskaebust ei saa esitada järgmiste kohtumääruste peale:

- 1) kohtuistungil avalikkuse piiramise määrus;
- 2) varukohtuniku või varurahvakohtuniku kaasamise määrus;
- 3) kriminaalasja alluvusjärgsele kohtule saatmise määrus;
- 4) taandamismäärus ja taandamistaotluse rahuldamata jätmise määrus;
- 5) menetlustähtaja ennistamata jätmise või ennistamise määrus;
- 6) menetlustoiminguks loa andmise määrus;
- 7) käesoleva seadustiku §-des 202 ja 203 alusel kriminaalmenetluse lõpetamise määrus;
- 8) käesoleva seadustiku § 208 alusel kriminaalmenetluse alustamata jätmise või menetluse jätkamisest keeldumise määrus;
- 9) sundtoomise määrus;
- 10) tagaotsitavaks kuulutamise määrus;
- 11) käesoleva seadustiku § 231 alusel uurimisasutuse või prokuratuuri tegevuse vaidlustamise kohta tehtud määrus;
- 12) prokuratuurile kriminaaltoimiku tagastamise määrus;
- 13) kohtu alla andmise määrus;
- 14) kohtuliku arutamise edasilükkamise määrus;
- 15) kriminaalasjade eraldamise ja ühendamise määrus;
- 16) kohtumenetluses kohtumenetluse poole taotluse lahendamise määrus;
- 17) kohtumenetluses täiendavate tõendite kogumise määrus;
- 18) ekspertiisimäärus;
- 19) apellatsiooni käiguta jätmise määrus;
- 20) kriminaalasja ringkonnakohtus arutamisele määramise määrus;
- 21) käesoleva seadustiku § 451 alusel väljaandmise õigusliku lubatavuse kontrollimise kohtumäärus.

§ 386. Määruskaebus ja selle esitamise kord

(1) Määruskaebus esitatakse vaidlustatava kohtumääruse koostanud kohtule. Käesoleva seadustiku §-s 136 nimetatud määruskaebus vahistamise või vahistamisest keeldumise peale esitatakse ringkonnakohtule määruse teinud kohtu kaudu.

(2) Määruskaebus vormistatakse kirjalikult ja selles märgitakse:

- 1) selle kohtu nimetus, kellele määruskaebus esitatakse;
- 2) määruskaebuse esitaja nimi, menetlusseisund ning elu- või asukoht ja aadress;
- 3) selle kohtu nimetus, kelle määrus vaidlustatakse, määruse tegemise kuupäev ja selle kohtumenetluse poole nimi, kelle suhtes määrus vaidlustatakse;

- 4) millises osas määrust vaidlustatakse;
- 5) määruskaebuses esitatud taotluse sisu ja taotluse põhjendus;
- 6) määruskaebusele lisatud dokumentide loetelu.

(3) Määruskaebuse allkirjastab ja kuupäevastab selle esitaja.

(4) Määruskaebus lisatakse kriminaaltoimikusse.

§ 387. Määruskaebuse esitamise tähtaeg

(1) Määruskaebuse võib esitada kümne päeva jooksul, alates päevast, mil isik sai vaidlustatavast kohtumäärusest teada või pidi teada saama.

(2) Kui kohus kriminaalasjas tehtud määrusega tunnistas kohaldamisele kuuluva õigustloova akti põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis selle kohaldamata, arvestatakse määruskaebuse esitamise tähtaega kohaldamata jäetud õigustloova akti kohta Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve korras tehtud otsuse kuulutamisest.

§ 388. Määruskaebuse läbivaatamise kord

(1) Määruskaebus vaadatakse läbi kaebuse piires ja isiku suhtes, kelle kohta see on esitatud.

(2) Määruskaebus vaadatakse läbi kirjalikus menetluses kohtumenetluse poolte osavõtuta, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud erandid.

(3) Kohtumenetluses koostatud vahistamismääruse ning muu kohtumääruse peale, millega kohaldati tõkendit või muud kriminaalmenetluse tagamise vahendit, esitatud määruskaebuse läbivaatamisele kutsutakse kaebuse esitaja, tema kaitsja või seaduslik esindaja ning prokurör. Nimetatud isikute ilmumata jäämine ei takista määruskaebuse läbivaatamist.

(4) Määruskaebuse läbivaatamisel järgitakse käesoleva seadustiku 10., 11. või 12. peatüki sätteid, arvestades käesolevas peatükis sätestatud erisusi.

§ 389. Määruskaebuse läbivaatamine kohtumääruse koostanud kohtus

(1) Kohtumääruse koostanud kohus vaatab määruskaebuse läbi selle esitamisest alates viie päeva jooksul.

(2) Kui vaidlustatud kohtumääruse teinud kohtukoosseis peab määruskaebust põhjendatuks, tühistab ta vaidlustatud kohtumääruse oma määrusega ja vajaduse korral teeb uue määruse. Vaidlustatud kohtumääruse tühistamisest ja uue määruse tegemisest teatatakse viivitamata kaebuse esitajale ja menetlusosalisele, kelle huve see puudutab.

(3) Kui vaidlustatud kohtumääruse teinud kohtukoosseis peab määruskaebust põhjendamatuks, edastab ta vaidlustatud kohtumääruse ja määruskaebuse viivitamata vastavalt kohtualluvusele.

§ 390. Määruskaebuse läbivaatamine kõrgema astme kohtus

(1) Kõrgema astme kohus vaatab määruskaebuse läbi selle saamisest alates kümne päeva jooksul.

(2) Maa- ja linnakohtu kohtuniku määruse peale esitatud määruskaebuse vaatab läbi ringkonnakohtu kohtunik ainuisikuliselt.

(3) Maa- ja linnakohtu kollegiaalse kohtukoosseisu tehtud määruse peale esitatud määruskaebuse vaatab läbi ringkonnakohtu kolmeliikmeline kohtukoosseis.

(4) Ringkonnakohtu määruse peale esitatud määruskaebuse vaatab läbi Riigikohus kolmeliikmelises kohtukoosseisus.

§ 391. Määruskaebuse läbivaatamisel tehtud kohtumääruse lõplikkus

Määruskaebuse läbivaadanud kohtu tehtud kohtumäärus on lõplik ega kuulu edasikaebamisele.

§ 392. Vaidlustatud määruse täitmise peatamine

Määruskaebuse saanud kohus võib vaidlustatud kohtumääruse täitmise peatada.

16. peatükk PSÜHHAATRILISE SUNDRAVI KOHALDAMISE MENETLUS

§ 393. Psühhiaatrilise sundravi kohaldamise menetluse alustamine

Kui isik on pannud õigusvastase teo toime süüdimatus seisundis või kui ta on pärast kohtuotsuse tegemist, kuid enne karistuse ärakandmist jäänud vaimuhaigeks või nõdrameelseks või kui tal on tekkinud muu raske psüühikahäire või kui tal on nimetatud seisund tuvastatud kohtueelse menetluse või kohtumenetluse ajal, toimetatakse tema suhtes kriminaalmenetlust vastavalt käesoleva peatüki sätetele.

§ 394. Tõendamiseseme asjaolud

Tõendamiseseme asjaolud käesoleva seadustiku §-s 393 nimetatud isiku puhul on:

- 1) õigusvastane tegu;
- 2) süüdimatu seisund õigusvastase teo toimepanemise ajal, haigestumine pärast kohtuotsuse tegemist, kuid enne karistuse ärakandmist või haigestumine kohtueelse menetluse või kohtumenetluse ajal;
- 3) vaimne seisund kriminaalmenetluse ajal;
- 4) tema edasise käitumise ohtlikkus iseendale või ühiskonnale;
- 5) psühhiaatrilise sundravi kohaldamise vajadus.

§ 395. Menetlustoimingus osalemine

Psühhiaatrilise sundravi kohaldamise menetlusele allutatud isik osaleb menetlustoimingus ja kasutab käesoleva seadustiku §-des 34 ja 35 sätestatud kahtlustatava ja süüdistatava õigusi, kui seda võimaldab tema vaimne seisund.

§ 396. Kohtueelse menetluse kokkuvõtte psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks

(1) Kui uurimisasutuse ametnik on veendunud, et kriminaalasjas on vajalik tõendusteave kogutud, koostab ta viivitamata kohtueelse menetluse kokkuvõtte käesoleva seadustiku § 153 järgi, esitades tõendamiseseme asjaolud vastavalt käesoleva seadustiku §-le 394.

(2) Kohtueelse menetluse kokkuvõtte lisatakse kriminaaltoimikusse, mis edastatakse prokuratuurile.

§ 397. Prokuratuuri toimingud kriminaaltoimiku saamisel

(1) Psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks kriminaaltoimiku saanud prokuratuur järgib käesoleva seadustiku § 223 lõigete 1–3 nõudeid.

(2) Kui prokuratuur tunnistab kohtueelse menetluse lõpuleviiduks, koostab ta kriminaalasja kohtusse saatmise määruse karistusseadustikus sätestatud psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks.

§ 398. Kriminaalasja kohtusse saatmise määrus

(1) Kriminaalasja kohtusse saatmise määruse sissejuhatuses märgitakse:

- 1) määruse koostamise kuupäev ja koht;
- 2) prokuröri ametinimetus ning nimi;
- 3) kriminaalasja nimetus;
- 4) õigusvastase teo toimepannud isiku nimi, sünniaeg, kodakondsus, haridus, elu- ja töökoht või õppeasutus, perekonnaseis ning ülalpeetavad.

(2) Määruse põhiosas märgitakse:

- 1) õigusvastase teo asjaolud;
- 2) õigusvastast tegu kinnitavad tõendid;
- 3) psühhiaatrilise sundravi kohaldamise põhjendus;
- 4) psühhiaatrilise sundravi kohaldamise vajaduse vaidlustanud kaitsja või teiste menetlusosaliste väited.

(3) Määruse lõpposas esitatakse prokuröri ettepanek psühhiaatrilise sundravi kohaldamiseks. Määrus lisatakse kriminaaltoimikusse.

(4) Kriminaaltoimiku koopia saadetakse kaitsjale ja kriminaaltoimik edastatakse kohtule.

§ 399. Kohtuliku arutamise ettevalmistamine

Kohtulikku arutamist ette valmistades järgitakse käesoleva seadustiku § 257 lõiget 1.

§ 400. Kohtulik arutamine

(1) Kohtulikul arutamisel järgitakse käesoleva seadustiku 10. peatüki sätteid, arvestades käesolevas peatükis sätestatud erisusi.

(2) Psühhiaatrilise sundravi kohaldamise otsustab kohtunik ainuisikuliselt.

(3) Kohtulik uurimine algab kriminaalasja kohtusse saatmise määruse avaldamisega.

(4) Kohus võib kohtuistungile kutsuda isiku, kelle suhtes taotletakse psühhiaatrilise sundravi kohaldamist, kui seda võimaldab isiku vaimne seisund.

§ 401. Nõupidamistoas lahendatavad küsimused

(1) Kohus lahendab kriminaalasja nõupidamistoas tehtud määrusega.

(2) Määrust tehes peab kohus otsustama:

- 1) kas toime on pandud õigusvastane tegu;
- 2) kas teo on pannud toime isik, kelle suhtes taotletakse psühhiaatrilise sundravi kohaldamist;
- 3) kas isik on õigusvastase teo toime pannud süüdimatus seisundis või on ta haigestunud pärast kohtuotsuse tegemist, kuid enne karistuse ärakandmist, või kohtueelse menetluse või kohtumenetluse ajal;
- 4) kas kohaldada psühhiaatrilist sundravi.

§ 402. Psühhiaatrilise sundravi kohaldamise määrus

(1) Kui kohus tunnistab tõendatuks, et õigusvastase teo on toime pannud käesoleva seadustiku §-s 393 nimetatud isik, koostab ta käesoleva seadustiku § 199 lõike 1 punkti 1 alusel kriminaalmenetluse lõpetamise määru ja kohaldab isikule karistusseadustikus sätestatud psühhiaatrilist sundravi või jätab selle kohaldamata.

(2) Kui kohus leiab, et isiku süüdimatus ei ole tuvastatud või et õigusvastase teo toimepannud isiku haigus võimaldab isikul oma teo keelatusel aru saada või oma käitumist vastavalt sellele arusaamisele juhtida, tagastab kohus kriminaalasja määru seaga prokuratuurile menetluse jätkamiseks üldkorras.

§ 403. Psühhiaatrilise sundravi kohaldamise lõpetamine ja muutmine

(1) Kui isik tema suhtes kohaldatud psühhiaatrilise sundravi mõjul terveneb ja kohtupsühhiaatriaeksperti või raviasutuse arstliku komisjoni arvates ei ole vaja mõjutusvahendi kohaldamist jätkata, lõpetab kohus selle kohaldamise raviasutuse esildise alusel.

(2) Kui psühhiaatrilise sundravi kohaldamine lõpetati isiku suhtes, kes on haigestunud pärast kohtuotsuse tegemist, kuid enne karistuse täielikku ärakandmist, otsustab karistuse edasise kandmise kohus prokuratuuri taotlusel.

(3) Kui psühhiaatrilise sundravi kohaldamine lõpetati isiku suhtes, kes on haigestunud kohtueelse menetluse või kohtumenetluse ajal, otsustab kriminaalmenetluse üldkorras jätkamise prokuratuur.

(4) Kohtupsühhiaatriaeksperti või raviasutuse arstliku komisjoni arvamust arvestades võib kohus lõpetada mõjutusvahendi kohaldamise, kui seda on taotlenud ravil viibiva isiku lähedane käesoleva seadustiku § 71 lõike 1 tähenduses, seadusjärgne esindaja või kaitsja.

(5) Psühhiaatrilise sundravi kohaldamise lõpetamise või ravi liigi muutmise otsustab mõjutusvahendit kohaldanud kohus või raviasutuse asukoha järgne kohus määrusega prokurööri ja kaitsja osavõtul.

17. peatükk

LOA ANDMINE ALAEALISE MÕJUTUSVAHENDITE SEADUSES SÄTESTATUD MÕJUTUSVAHENDI KOHALDAMISEKS

§ 404. Loa andmine alaealise kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks või kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolis viibimise tähtaaja pikendamiseks

Alaealise paigutamiseks kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli või tema seal viibimise tähtaaja pikendamiseks annab loa kohtunik alaealiste komisjoni kirjaliku põhjendatud taotluse alusel.

§ 405. Loa andmine alaealise enne tähtaega vabastamiseks kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolist

Alaealise vabastamiseks enne tähtaega kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolist annab loa kohtunik selle kooli direktori või alaealise seadusliku esindaja kirjaliku taotluse alusel. Taotlusele lisatakse alaealiste komisjoni arvamus.

§ 406. Taotluse läbivaatamise kord

(1) Kohtunik vaatab käesoleva seadustiku §-s 404 või 405 nimetatud taotluse läbi viivitamata.

(2) Kohtunik võib taotluse lahendamiseks kutsuda kohtusse alaealise, tema seadusliku esindaja, alaealiste komisjoni esindaja ja lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi ning küsitleda neid taotluse põhjendatuse selgitamiseks.

(3) Taotluse lahendamiseks teeb kohus:

- 1) alaealise kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamise määruse;
- 2) alaealise kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolis viibimise tähtaja pikendamise määruse;
- 3) alaealise enne tähtaega kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolist vabastamise määruse või
- 4) taotluse rahuldamata jätmise määruse.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud määrus peab olema põhjendatud.

(5) Määruse koopia saadetakse taotluse esitajale, alaealisele ja tema seaduslikule esindajale ning kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolile.

§ 407. Loa andmise või sellest keeldumise vaidlustamine

Käesoleva seadustiku § 406 lõikes 3 nimetatud määruse peale võib alaealiste komisjon või alaealise seaduslik esindaja esitada määruskaebuse käesoleva seadustiku 15. peatükis sätestatud korras.

18. peatükk KOHTULAHENDI JÕUSTUMINE JA TÄITMISELE PÖÖRAMINE

1. jagu Üldsätted

§ 408. Kohtuotsuse ja -määruse jõustumine

(1) Kohtuotsus või -määrus jõustub, kui seda ei saa enam vaidlustada muul viisil kui teistmismenetluses.

(2) Kohtuotsus jõustub, kui apellatsiooni või kassatsiooni esitamise tähtaeg on möödunud. Kassatsiooni esitamise korral jõustub kohtuotsus kassatsiooni menetlusse võtmisest keeldumise või Riigikohtu otsuse resolutiivosas kuulutamise päevast.

(3) Käskmenetluses tehtud kohtuotsus jõustub, kui selle üldmenetluse korras kohtulikuks arutamiseks taotluse esitamise tähtaeg on möödunud.

(4) Kohtumäärus jõustub, kui määruskaebuse esitamise tähtaeg on möödunud. Määruskaebuse esitamise korral jõustub kohtumäärus, kui selle on läbi vaadanud kohtumääruse koostanud kohus või kõrgema astme kohus.

(5) Vahistamismäärus või kohtumäärus, mida ei saa vaidlustada, jõustub selle tegemisest.

§ 409. Kohtuotsuse ja -määruse kohustuslikkus

Jõustunud kohtuotsust ja -määrust on kohustatud täitma kõik isikud Eesti Vabariigi territooriumil.

§ 410. Kohtuotsuse ja -määruse täitmise lubatus

(1) Kohtuotsus või -määrus pööratakse täitmisele, kui see on jõustunud ja kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

(2) Kui kohtuotsuse peale on esitatud apellatsioon või kassatsioon ainult ühe süüdistatava suhtes, ei pöörata kohtuotsust täitmisele enne kohtuotsuse jõustumist ka teiste süüdistatavate suhtes.

§ 411. Kohtuotsuse ja -määruse täitmisele pööramine

(1) Esimese astme kohtu jõustunud kohtuotsuse ja -määruse pöörab täitmisele kohtulahendi teinud maa- või linnakohus.

(2) Apellatsiooni- ja kassatsioonikohtu jõustunud kohtuotsuse ja -määruse pöörab täitmisele samas kriminaalasjas esmakordselt kohtulahendi teinud maa- või linnakohus.

(3) Kohtulahendi täitmisele pööramise korral saadab maa- või linnakohus selle ära kirja kohtulahendit täitvale asutusele. Ära kirjale tehakse märge kohtuotsuse või -määruse jõustumise kohta.

§ 412. Kohtuotsuse ja -määruse täitmisele pööramise tähtaeg

(1) Õigeksmõistev või süüdistatava karistusest vabastav kohtuotsus pööratakse viivitamata täitmisele pärast otsuse resolutiivosas kuulutamist. Kui süüdistatav on vahistatud, vabastab kohus ta vahi alt istungisaalis.

(2) Süüdimõistev kohtuotsus pööratakse täitmisele selle jõustumisest või kriminaalasja apellatsiooni- või kassatsioonikohtust tagastamisest alates kolme päeva jooksul.

(3) Käesoleva seadustiku § 417 lõikes 2 sätestatud juhul pööratakse kohtuotsus täitmisele ühe kuu möödumisel kohtuotsuse jõustumisest.

(4) Kohtumäärus pööratakse täitmisele kohe, kui see on jõustunud.

§ 413. Mitme kohtuotsuse täitmisele pööramine

Kui kohtuotsust tehes jäi isikule mõistetud karistusega liitmata või kaetuks lugemata eelmise kohtuotsusega mõistetud ja veel täielikult ärakandmata karistus, teeb viimase kohtuotsuse teinud kohus või selle kohtuotsuse täitmise asukoha järgse kohtu täitmiskohtunik määruse, juhindudes karistusseadustiku §-st 65.

2. jagu Karistuse täitmisele pööramine

§ 414. Vangistuse täitmisele pööramine

(1) Kui süüdimõistetut ei ole võetud kohtumenetluse ajaks vahi alla, saadab kohtulahendit täitmisele pöörav maa- või linnakohus süüdimõistetule täitmispalani järgi koostatud teatise selle kohta, mis ajaks ja millisesse vanglasse ta peab karistuse kandmiseks ilmuma.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhul loetakse vangistuse kandmise alguseks süüdimõistetut vanglasse saabumise aeg.

§ 415. Vangistuse täitmisele pööramise edasilükkamine

(1) Täitmiskohtunik võib vangistuse täitmisele pööramise lükata oma määrusega kuni ühe aasta võrra edasi, kui:
1) süüdimõistetut on raskelt haigestunud ja see takistab tal karistust kandmast;
2) süüdimõistetut on kohtuotsuse täitmise ajal rase.

(2) Kui süüdimõistetul on väike laps, võib täitmiskohtunik vangistuse täitmisele pööramise lükata oma määrusega edasi kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni.

(3) Täitmiskohtunik võib karistuse täitmisele pööramise oma määrusega edasi lükata kuni kuue kuu võrra, kui vangistuse kandmise viivitamatu alustamisega võivad erakordsete asjaolude tõttu kaasneda rasked tagajärjed süüdimõistetule või tema perekonnaliikmetele.

§ 416. Vangistuse täitmisele pööramisest loobumine

(1) Täitmiskohtunik võib oma määrusega loobuda tähtajalise vangistuse või karistusseadustiku §-de 70 ja 71 kohaselt mõistetud asendusvangistuse täitmisele pööramisest, kui süüdimõistetut antakse välja välisriigile või saadetakse riigist välja.

(2) Täitmiskohtunik võib pöörata tähtajalise vangistuse või karistusseadustiku §-de 70 ja 71 kohaselt mõistetud asendusvangistuse täitmisele, kui väljaantud või väljasaadetud süüdimõistetut pöördub riiki tagasi tema väljaandmisest või väljasaatmisest alates varem kui kümne aasta möödudes.

§ 417. Rahalise karistuse täitmisele pööramine

(1) Rahalise karistuse täitmisele pööramiseks saadetakse kohtuotsus või -määrus kohtutäiturile.

(2) Süüdimõistetut on kohustatud tasuma talle rahalise karistusena mõistetud rahasumma kohtuotsuse jõustumisest alates ühe kuu jooksul kohtu arvelduskontole.

(3) Kui rahalise karistusena mõistetud summa võib tasuda ositi, on süüdimõistetut kohustatud tasuma summa kohtuotsuses märgitud osadena ja tähtaegadeks kohtutäituri arvelduskontole.

(4) Kui süüdimõistetut ei ole tasunud rahalise karistusena mõistetud summat või selle osa käesoleva paragrahvi lõigetes 2 või 3 sätestatud tähtajaks, selgitab kohtutäitur selle põhjused. Vajaduse korral selgitab kohtutäitur süüdimõistetule tema õigust taotleda kohtult tasumisaja pikendamist või tasumise ajatamist käesoleva seadustiku § 424 kohaselt ning teeb talle teatavaks rahalise karistusena mõistetud summa tasumata jätmise tagajärjed.

(5) Kui süüdimõistetut ei ole tasunud rahalise karistusena mõistetud summat või selle osa käesoleva paragrahvi lõigetes 2 või 3 sätestatud tähtajaks ega esitanud kohtule taotlust tasumisaja pikendamiseks või tasumise ajatamiseks, teeb kohtutäitur kohtuotsuse täitmisele pööranud maa- või linnakohtule ettepaneku otsustada rahalise karistuse asendamine karistusseadustiku §-des 70 ja 71 sätestatud korras või pöörata sissenõue võlgniku varale, teatades sellest kirjalikult võlgnikule.

§ 418. Rahalise karistuse täitmisele pööramisest loobumine

(1) Süüdimõistetut elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik võib määrusega loobuda rahalise karistuse täitmisele pööramisest, kui:

- 1) süüdimõistetut on karistatud vangistusega teises kriminaalasjas ja vangistus on pööratud täitmisele;
- 2) rahalise karistuse täideviimine võib ohustada süüdimõistetut resotsialiseerumist;

3) esinevad käesoleva seadustiku §-s 416 sätestatud asjaolud.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud alustel võib täitmiskohtunik loobuda ka süüdimõistetult menetluskulude sissenõudmisest.

§ 419. Üldkasuliku töö täitmisele pööramine ja täitmine

(1) Üldkasuliku töö täitmisele pööramiseks saadetakse kohtuotsus või -määrus süüdimõistetu elukoha järgsele kriminaalhooldusosakonnale.

(2) Kohtuotsuse või -määruse saanud kriminaalhooldusosakonna juhataja määrab süüdimõistetule kriminaalhooldaja, kelle ülesanne on kontrollida üldkasuliku töö tegemist ning valvata kohtulahendis märgitud kontrollnõuete ja kohustuste täitmise järele.

(3) Võimaluse korral määrab kriminaalhooldusosakonna juhataja süüdimõistetule kriminaalhooldusametniku, kes on koostanud kohtueelse ettekande.

§ 420. Tegevuskeelu täitmisele pööramise edasilükkamine ja täitmisele pööramisest loobumine

Süüdimõistetu elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik võib süüdimõistetu taotlusel lükata oma määrusega edasi lisakaristusena mõistetud tegevuskeelu täitmisele pööramise kuni kuue kuu võrra või ta võib selle täitmisele pööramisest loobuda, kui täimisega võivad kaasneda rasked tagajärjed süüdimõistetu või tema perekonnaliikmetele.

§ 421. Füüsilisele isikule mõistetud muu lisakaristuse täitmisele pööramine

(1) Käesoleva seadustiku §-s 420 nimetatata lisakaristuse täitmisele pööramiseks saadetakse kohtuotsus või -määrus asjaomasele asutusele süüdimõistetult kohtulahendis märgitud õiguste äravõtmiseks või nende piiramiseks ning süüdimõistetu nende õiguste teostamiseks väljastatud dokumentide kehtetuks tunnistamiseks või hoiulevõtmiseks.

(2) Varalist karistust täitmisele pöörates järgitakse käesoleva seadustiku sätteid rahalise karistuse täitmisele pööramise kohta.

(3) Väljasaatmine pööratakse täitmisele väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses (RT I 1998, 98/99, 1575; 2001, 68, 407; 2002, 53, 336; 61, 375; 102, 599; 2003, 4, 21; 13, 65) sätestatud korras.

3. jagu

Asjade tagastamine ja kriminaalmenetluse kulude sissenõudmine

§ 422. Asjade tagastamine ja vara aresti alt vabastamine

(1) Kui õigeksmõistetult või isikult, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud, on ära võetud dokumente või asju või kui on arestitud tema vara, saadab kohtuotsust täitmisele pöörava maa- või linnakohtu täitmiskohtunik jõustunud kohtuotsuse või -määruse asjaomasele asutusele nende dokumentide või asjade tagastamiseks või vara aresti alt vabastamiseks.

(2) Kohtuotsust või -määrust täitev asutus teeb kohtulahendi täitmise kohtule viivitamata teatavaks.

§ 423. Kriminaalmenetluse kulude sissenõudmine

Kriminaalmenetluse kulude sissenõudmisel järgitakse käesoleva seadustiku sätteid rahalise karistuse täitmisele pööramise kohta.

4. jagu

Kohtulahendi täitmisel tekkivate küsimuste lahendamine

§ 424. Rahalise karistuse tasumise pikendamine ja ajatamine

Mõjuvate põhjuste olemasolu korral võib süüdimõistetu elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik süüdimõistetu taotlusel oma määrusega pikendada rahalise karistuse tasumise tähtaega või määrata selle tasumise kindlaksmääratud tähtaegadel osade kaupa.

§ 425. Süüdimõistetu ennetähtaegne karistuse kandmisest vabastamine tema haiguse tõttu

(1) Kui süüdimõistetu on karistuse kandmise ajal parandamatult raskesti haigestunud, teeb karistuse täitmise asukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik karistust täitva asutuse juhi esilise ja arstliku komisjoni otsuse alusel karistusseadustiku § 79 kohaselt määruse süüdimõistetu edasisest karistuse kandmisest vabastamise kohta.

(2) Kui süüdimõistetu on jäänud pärast kohtuotsuse tegemist, kuid enne karistuse täielikku ärakandmist vaimuhaigeks või nõdrameelseks või kui tal on tekkinud muu raske psüühikahäire, teeb karistuse täitmise

asukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik karistuse täitmisele pööramata jätmise või karistuse kandmisest vabastamise määruse. Sellisel juhul kohaldab täitmiskohtunik süüdimõistetule karistusseadustiku §-s 86 sätestatud psühhiaatrilist sundravi.

§ 426. Tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamine

Karistuse täitmise asukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik võib karistust täitva asutuse juhi esildise alusel teha karistusseadustiku § 76 või 77 kohaselt määruse süüdimõistetu enne tähtaja lõppemist tingimisi vangistusest vabastamise kohta.

§ 427. Kriminaalhoolduse täitmisel tekkivate küsimuste lahendamine

(1) Karistusseadustiku § 74 lõike 4 või § 75 lõike 3 kohaselt süüdimõistetule täiendavate kohustuste määramise või kohustuste kergendamise või tühistamise otsustab süüdimõistetu elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik oma määrusega.

(2) Vangistuse tingimisi kohaldamata jätmise tühistamise ja süüdimõistetu saatmise karistusseadustiku § 74 lõike 5 või 6, § 76 lõike 5 või 6 või § 77 lõike 4 kohaselt kohtuotsusega mõistetud karistust kandma otsustab süüdimõistetu elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik oma määrusega.

(3) Kriminaalhooldusametniku esitatud erakorralise ettekande vaatab täitmiskohtunik läbi selle kohtusse saabumisest alates kümne päeva jooksul.

§ 428. Üldkasuliku töö täitmisel tekkivate küsimuste lahendamine

(1) Kui süüdimõistetu hoidub kõrvale üldkasulikust tööst või ei järgi kontrollnõudeid või ei täida talle pandud kohustusi, teeb kriminaalhooldusametnik kohtule erakorralise ettekande süüdimõistetule mõistetud vangistuse täitmisele pööramiseks.

(2) Üldkasuliku töö kohaldamise tühistamise ja süüdimõistetu kohtuotsusega mõistetud vangistuse täitmisele pööramise karistusseadustiku § 69 lõike 6 või 7 järgi otsustab süüdimõistetu elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik oma määrusega kriminaalhooldusametniku ettekande kohtusse saabumisest alates kümne päeva jooksul.

§ 429. Süüdimõistetu vahistamise alused ja vahistamise kord

(1) Vanglaametniku, kriminaalhooldusametniku või kohtutäituri taotlusel võib täitmiskohtunik vahistada vabaduses viibiva süüdimõistetu, kui see hoidub või võib hoiduda kõrvale süüdimõistva kohtuotsuse täitmisest ning kohtul on piisav alus eeldada, et:

- 1) tingimisi mõistetud karistus pööratakse täitmisele;
- 2) tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamisel kandmata jäänud karistuse osa pööratakse täitmisele;
- 3) üldkasuliku tööga asendatud vangistus pööratakse täitmisele;
- 4) rahaline karistus asendatakse aresti, vangistuse või üldkasuliku tööga või
- 5) varaline karistus asendatakse vangistusega.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud juhtudel võib süüdimõistetut vahi all pidada kuni karistuse täitmisele pööramise või karistuse asendamise määruse jõustumiseni.

(3) Süüdimõistetu vahistamisel järgitakse käesoleva seadustiku §-de 131–136 sätteid.

§ 430. Alla kaheksateistaastasele isikule kohaldatava mõjutusvahendi liigi muutmine või tähtaja pikendamine

Alla kaheksateistaastasele süüdimõistetule käitumiskontrolli kohaldamise tähtaja või tema noortekodus või kasvatuses eritingimusi vajavate õpilaste koolis viibimise tähtaja pikendamise karistusseadustiku § 87 lõike 2 või 3 või mõjutusvahendi liigi muutmise karistusseadustiku § 87 lõike 4 kohaselt otsustab kriminaalhooldusametniku esitatud erakorralise ettekande või mõjutusvahendit kohaldava asutuse juhi esildise alusel süüdimõistetu elukoha järgse maa- või linnakohtu täitmiskohtunik määrusega.

§ 431. Kohtulahendi täitmisel tekkivate küsimuste lahendamine

Käesoleva seadustiku §-des 424–428 ja 430 reguleerimata küsimused ning muud kohtulahendi täitmisel ilmnevad kahtlused ja ebaselgused lahendab lahendi teinud kohus või kohtulahendit täitmisele pöörava maa- või linnakohtu täitmiskohtunik määrusega.

10.02.2014 10:12

Veaparandus - Parandatud täheviiga sõnas "täitmisele" Riigi Teataja seaduse § 10 lõike 3 alusel arvestades Riigikogu Kantselei 6.02.2014 taotlust nr 4-14/14-3/11

§ 432. Kohtulahendi täitmisel tekkinud küsimuste läbivaatamise kord

- (1) Kohtulahendi täitmisega seonduvad küsimused lahendab täitmiskohtunik määrusega kirjalikus menetluses kohtumenetluse pooli kohtusse kutsumata, kui käesoleva paragrahvi lõikest 3 ei tulene teisiti.
- (2) Kui küsimus puudutab kohtuotsuse täitmist tsiviilhagi osas, teatab täitmiskohtunik sellest eelnevalt kannatanule ja tsiviilkostjale ning neil on õigus esitada oma kirjalikud arvamused kohtu määratud tähtjaks.
- (3) Käesoleva seadustiku §-des 425–426 sätestatud küsimused ja süüdimõistetult vabaduse võtmisega seotud küsimused lahendab täitmiskohtunik süüdimõistetu osavõtul. Täitmiskohtuniku juurde kutsutakse prokurör ja süüdimõistetu taotlusel kaitsja ning kuulatakse ära nende arvamus. Süüdimõistetu enne tähtaega haiguse tõttu karistusest vabastamise küsimuse lahendamisel on arvamus andnud tervishoiutöötaja osavõtt kohustuslik.
- (4) Kohus saadab käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt tehtud määruse koopia menetlusosalistele, keda see puudutab.

19. peatükk RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ KRIMINAALMENETLUSES

1. jagu Üldsätted

§ 433. Üldpõhimõtted

- (1) Rahvusvaheline kriminaalmenetlusalaane koostöö hõlmab väljaandmist välisriigile, riikide vastastikust abi kriminaalasjades, välisriigi kohtuotsuse täitmist, alustatud kriminaalmenetluse ülevõtmist ja üleandmist ning koostööd Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga.
- (2) Rahvusvahelises kriminaalmenetlusalas koostöös lähtutakse käesoleva peatüki sätetest, kui Eesti Vabariigi välislepingutes ja rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtetes ei ole ette nähtud teisiti.
- (3) Rahvusvahelises kriminaalmenetlusalas koostöös lähtutakse käesoleva seadustiku teistes peatükkides sätestatud niivõrd, kui võrd see ei ole vastuolus käesolevas peatükis sätestatuga.
- (4) Kui rahvusvahelise kriminaalmenetlusalaane koostöö raames taotletakse konfidentsiaalsusnõude järgimist, tuleb sellest koostöö osutamiseks vajalikus ulatuses kinni pidada. Kui konfidentsiaalsusnõuet ei nõustuta täitma, tuleb sellest taotlevale riigile viivitamata teatada.

§ 434. Taotlev riik ja täitev riik

- (1) Riik, kes pöördub teise riigi poole rahvusvahelise kriminaalmenetlusalaane koostöö taotlusega, on taotlev riik.
- (2) Riik, kelle poole on taotlev riik pöördunud rahvusvahelise kriminaalmenetlusealaane koostöö taotlusega, on täitev riik.

§ 435. Rahvusvaheliseks kriminaalmenetlusalaaseks koostööks pädevad õigusasutused

- (1) Rahvusvahelise kriminaalmenetlusalaane koostöö keskasutus on Justiitsministeerium.
- (2) Seaduses sätestatud ulatuses on rahvusvaheliseks kriminaalmenetlusalaaseks koostööks pädevad õigusasutused kohus, prokuratuur, Politseiamet, Kaitsepolitseiamet, Keskkriminaalpolitsei, politseiprefektuur, Maksuamet, Tolliamet, Piirivalveamet, Konkurentsiamet ja Kaitsejõudude Peastaap.
- (3) Väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi toimepandud kuritegude suhtes, millele kohaldatakse Eesti karistusseadustikku, on pädev kriminaalmenetlust alustama Riigiprokuratuur.

§ 436. Rahvusvahelise kriminaalmenetlusalaane koostöö lubamatus

- (1) Eesti Vabariik keeldub rahvusvahelisest koostööst, kui:
  - 1) see võib ohustada Eesti Vabariigi julgeolekut, avalikku korda või muid olulisi huve;
  - 2) see on vastuolus Eesti õiguse üldpõhimõtetega;
  - 3) on alust arvata, et abi taotletakse isiku süüdistamiseks või karistamiseks tema rassi, rahvuse, usuliste või poliitiliste tõekspidamiste pärast või kui isiku seisund võib halveneda mõnel nimetatud põhjusel.
- (2) Kui taotletakse tunnistaja ja eksperdi kutsumist välisriigi kohtusse, ei või taotlust täita, kui taotlev riik ei taga käesoleva seadustiku §-s 465 sätestatud alustel isiku puutumatus nõude täitmist.

§ 437. Rahvusvahelise kriminaalmenetlusalaane koostöö kulude jagunemine

- (1) Eesti Vabariik kannab taotleva riigina kõik oma taotluse alusel täitval riigil tekkinud kulud, kui rahvusvahelistest lepingutest või täitva riigi otsusest ei tulene teisiti.

(2) Eesti Vabariik nõuab täitva riigina taotlevalt riigilt sisse:

- 1) Eestis ekspertide kaasamisega seonduvad kulud;
- 2) Eestis kaugülekuulamise korraldamise ning ülekuulatavate ja tõlgi kaasamisega seonduvad kulud, kui taotleva riigiga ei lepita kokku teisiti;
- 3) Eestile tekkinud muud olulised või vältimatud kulud, mille ulatuses on taotleva riigiga kokku lepitud.

(3) Taotleva riigi taotluse alusel võib Eesti riik maksta kriminaalmenetlusalasele rahvusvahelisele koostööle kaasatud ekspertidele ja tunnistajatele avanssi.

2. jagu **Väljaandmine**

1. jaotis *Isiku väljaandmine välisriigile*

§ 438. Väljaandmise lubatavus

Eesti on täitva riigina õigustatud isikut välja andma väljaandmistaotluse alusel, kui isiku suhtes on taotlevas riigis alustatud kriminaalmenetlust ning koostatud vahistamismäärus või kui jõustunud süüdimõistva kohtuotsusega on mõistetud talle karistuseks vangistus.

§ 439. Välisriigile isiku väljaandmise üldtingimused

(1) Isiku väljaandmine tema suhtes välisriigis kriminaalmenetluse jätkamiseks on lubatud, kui seda isikut kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteos, mis on nii taotleva riigi karistusseaduse kui ka Eesti karistusseadustiku järgi karistatav vähemalt üheaastase vangistusega.

(2) Isiku väljaandmine tema suhtes tehtud süüdimõistva kohtuotsuse täitmiseks on lubatud käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimusel, kui tal on kandmata vähemalt neli kuud vangistust.

(3) Kui isik, kelle väljaandmist taotletakse, on toime pannud mitu kuritegu ja väljaandmine on lubatav neist mõne eest, on väljaandmine lubatav ka teiste süütegude eest, mis ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 kirjeldatud tingimustele.

§ 440. Välisriigile isiku väljaandmist välistavad või piiravad asjaolud

(1) Isiku väljaandmine välisriigile ei ole lisaks käesoleva seadustiku §-s 436 sätestatule lubatud, kui:

- 1) väljaandmistaotluse aluseks on poliitiline kuritegu väljaandmise Euroopa konventsiooni ja selle lisaprotokollides sätestatu mõttes;
- 2) isik on Eestis samas süüdistuses lõplikult süüdi või õigeks mõistetud;
- 3) taotleva riigi või Eesti seaduste kohaselt on kuriteo aegumistähtaeg möödunud või kui amnestiaakt välistab karistuse kohaldamise.

(2) Eesti kodaniku väljaandmine ei ole lubatud, kui väljaandmistaotluse aluseks on sõjaväeline kuritegu väljaandmise Euroopa konventsiooni ja selle lisaprotokollides sätestatu mõttes.

(3) Kui taotlevas riigis võib väljaandmistaotluse aluseks oleva kuriteo eest mõista karistuseks surmanuhtluse, võib isiku välja anda üksnes tingimusel, et taotleva riigi pädeva asutuse kinnituse kohaselt ei mõisteta väljaantavale isikule surmanuhtlust või ei viida seda täide, kui surmanuhtlus on mõistetud enne väljaandmistaotluse esitamist.

(4) Välisriigile isiku väljaandmise taotlus võidakse jätta rahuldamata, kui tema suhtes on samas süüdistuses jäetud kriminaalmenetlus alustamata või kui see on lõpetatud.

§ 441. Väljaandmistaotluste paljusus

Kui isiku väljaandmist taotleb mitu riiki, lähtutakse selle riigi kindlaksmääramisel, kellele isik välja antakse, eeskätt isiku toimepandud kuritegude raskusest ja kuritegude toimepanemise kohast, taotluste esitamise järjekorrast, väljanõutava isiku kodakondsusest ja tema edasise, kolmandale riigile väljaandmise võimalikkusest.

§ 442. Nõuded Eesti Vabariigist isiku väljaandmise taotlusele

(1) Väljaandmistaotluse koostab taotleva riigi pädev õigusasutus ja see adresseeritakse Eesti Vabariigi Justiitsministeeriumile.

(2) Väljaandmistaotlusele lisatakse:

- 1) andmed väljaandmistaotluse aluseks oleva kuriteo toimepanemise aja ja koha ning muude tehioolude kohta, samuti taotleva riigi karistusseaduse kohane kuriteo kvalifikatsioon;

- 2) väljavõtte taotleva riigi karistusseadusest või muust asjaomasest õigusaktist;
- 3) taotleva riigi menetlusseaduses ettenähtud korras tehtud vahistamismääruse või süüdimõistva kohtuotsuse originaal või tõestatud koopia;
- 4) võimaluse korral väljanõutava isiku kirjeldus koos muude isikusamasust tuvastada võimaldavate andmetega.

2. jaotis *Välisriigile isiku väljaandmise menetlus*

§ 443. Välisriigile isiku väljaandmise menetluse staadiumid

Välisriigile isiku väljaandmise menetlus jaguneb eelmenetluseks Justiitsministeeriumis ja Riigiprokuratuuris, väljaandmise õigusliku lubatavuse kohtulikuks kontrollimiseks ja täitevvõimu pädevusse kuuluvaks väljaandmise otsustamiseks.

§ 444. Justiitsministeeriumi toimingud eelmenetluses

- (1) Justiitsministeerium kontrollib väljaandmistaotluse nõuetekohasust ja vajalike lisadokumentide olemasolu.
- (2) Vajaduse korral võib Justiitsministeerium määrata taotlevale riigile tähtaja lisateabe esitamiseks.
- (3) Nõuetekohane väljaandmistaotlus ja lisadokumendid saadetakse viivitamata Riigiprokuratuuri.

§ 445. Riigiprokuratuuri toimingud eelmenetluses

- (1) Kui väljaandmistaotlus saabub välisriigist otse Riigiprokuratuuri, teavitatakse sellest viivitamata Justiitsministeeriumi.
- (2) Kui väljaandmistaotlus on saabunud otse Riigiprokuratuuri, võib lisateavet taotleda Justiitsministeeriumi vahendusega.
- (3) Riigiprokuratuur lisab väljaandmistaotlusele karistusregistri väljavõtte ja muud vajalikud andmed ning selgitab, kas väljaantava isiku suhtes on Eestis alustatud kriminaalmenetlust.
- (4) Nõuetekohase väljaandmistaotluse koos käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud lisamaterjalidega saadab Riigiprokuratuur viivitamata kohtusse.

§ 446. Väljaandmise õigusliku lubatavuse kontrollimise kohtualluvus

Välisriigile isiku väljaandmise õigusliku lubatavuse kontrollimine allub Tallinna Linnakohtule.

§ 447. Väljaandmisvahistamine

- (1) Välisriigile isiku väljaandmise õigusliku lubatavuse tunnistamisel võidakse isikule, kelle väljaandmist taotletakse, kohaldada Riigiprokuratuuri taotlusel väljaandmisvahistust.
- (2) Edasilükkamatul juhul võib eeluurimiskohtunik Riigiprokuratuuri taotlusel kohaldada väljaandmisvahistust enne väljaandmistaotluse saabumist, kui taotlev riik on:
  - 1) kinnitanud, et isiku suhtes on taotlevas riigis tehtud vahistamismäärus või jõustunud süüdimõistev kohtuotsus;
  - 2) kohustunud viivitamata välja saatma väljaandmistaotluse.
- (3) Isiku võib Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Organisatsiooni (Interpol) kaudu esitatud vahistamistaotluse alusel kinni pidada käesoleva seadustiku § 217 lõikes 1 sätestatud korras enne väljaandmistaotluse saabumist.
- (4) Isikule ei või kohaldada väljaandmisvahistust, kui on ilmnenu väljaandmise õiguslikud takistused.
- (5) Isiku, kellele on kohaldatud väljaandmisvahistust, võib vabastada, kui taotlev riik ei ole temale väljaandmisvahistuse kohaldamisest alates kaheksateistkümne päeva jooksul saatnud väljaandmistaotlust. Isik, kellele on kohaldatud väljaandmisvahistust, vabastatakse, kui väljaandmistaotlus ei ole saabunud temale väljaandmisvahistuse kohaldamisest alates neljakümne päeva jooksul.
- (6) Isiku väljaandmisvahistusest vabastamine käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud juhtudel ei välista väljaandmistaotluse hilisema saabumise korral temale uuesti väljaandmisvahistuse kohaldamist ega tema väljaandmist.
- (7) Isikut ei tohi väljaandmisvahistuses pidada üle ühe aasta.
- (8) Väljaandmisvahistuse määruse võib vaidlustada käesoleva seadustiku 15. peatükis sätestatud korras.

§ 448. Kaitsja osavõtt väljaandmismenetlusest

- (1) Väljaandmismenetluses on kaitsjaks advokaat.

(2) Kaitsja osavõtt väljaandmismenetlusest on kohustuslik alates isiku kinnipidamisest käesoleva seadustiku § 447 lõike 3 alusel.

§ 449. Lihtsustatud väljaandmismenetlus

(1) Välismaalase võib tema poolt kaitsja juuresolekul antud kirjaliku nõusoleku alusel anda taotlevale riigile välja lihtsustatud korras ilma väljaandmise õiguslikku lubatavust kohtulikult kontrollimata.

(2) Lihtsustatud korras väljaandmisega nõustumise ettepanek tehakse väljaantavale isikule tema kinnipidamisel. Nõusolek saadetakse viivitamata justiitsministrile, kes otsustab isiku väljaandmise käesoleva seadustiku §-s 452 sätestatud korras.

(3) Justiitsministri otsus välismaalase lihtsustatud väljaandmiseks edastatakse viivitamata täitmiseks Keskkriminaalpolitseile ja teadmiseks Riigiprokuratuurile. Lihtsustatud väljaandmisest keeldumise otsus saadetakse Riigiprokuratuurile, kes otsustab välisriigilt kriminaalmenetluse ülevõtmise taotluse esitamise.

§ 450. Väljaandmise õigusliku lubatavuse kohtulik kontrollimine

(1) Väljaandmise õigusliku lubatavuse kohtulikuks kontrollimiseks korraldatakse kohtuistung väljaandmistaotluse kohtusse saabumisest alates kümne päeva jooksul.

(2) Väljaandmise õigusliku lubatavuse kontrollimise menetlust toimetab kohtunik ainuisikuliselt.

(3) Kohtuistungist on kohustatud osa võtma:

- 1) riigiprokurör;
- 2) Eesti kodanik, kelle väljaandmist taotletakse, või välismaalane, kelle väljaandmist taotletakse, kui ta ei ole nõustunud lihtsustatud väljaandmisega või kui talle ei ole kinnipidamisel tehtud lihtsustatud korras väljaandmisega nõustumise ettepanekut;
- 3) selle isiku kaitsja, kelle väljaandmist taotletakse.

(4) Kohtuistungil kohus:

- 1) tutvustab ja selgitab väljaandmistaotlust ning väljaandmismenetluse võimalikku käiku;
- 2) kuulab ära isiku, kelle väljaandmist taotletakse, samuti tema kaitsja ning riigiprokurööri arvamuse väljaandmise õigusliku lubatavuse kohta.

(5) Kohus võib Justiitsministeeriumi vahendusel määrata taotlevale riigile tähtaja lisateabe edastamiseks.

§ 451. Kohtulahendid väljaandmise õigusliku lubatavuse kohtulikult kontrollimisel

(1) Välisriigile isiku väljaandmise taotluse lahendamisel teeb kohus ühe järgmistest määrustest:

- 1) tunnistab väljaandmise õiguslikult lubatavaks;
- 2) tunnistab väljaandmise õiguslikult lubamatuks.

(2) Määruses märgitakse:

- 1) väljaandmismenetlusele allutatud isiku nimi ning sünniaeg ja -koht;
- 2) läbivaadatud taotluse sisu;
- 3) kohtuistungil osalenud isikute seisukohad;
- 4) kohtu otsustus ja põhjendused väljaandmise õigusliku lubatavuse kohta;
- 5) kohtu otsustus ja põhjendused väljaandmisvahistuse kohta.

(3) Määruse koopia edastatakse viivitamata väljaandmismenetlusele allutatud isikule, tema kaitsjale, Riigiprokuratuurile ja Justiitsministeeriumile.

(4) Kui kohus tunnistab isiku väljaandmise õiguslikult lubatavaks, saadetakse Justiitsministeeriumile lisaks määruse koopiale ka väljaandmistaotlus koos teiste väljaandmismenetluse materjalidega.

(5) Kui kohus tunnistab isiku väljaandmise õiguslikult lubamatuks, saadetakse määruse koopia koos väljaandmistaotluse ja lisamaterjalidega Riigiprokuratuurile, kes otsustab välisriigilt kriminaalmenetluse ülevõtmise taotluse esitamise.

§ 452. Väljaandmise otsustamine

(1) Eesti kodaniku väljaandmise otsustab Vabariigi Valitsus. Väljaandmisotsuse eelnõu valmistab ette ja esitab Vabariigi Valitsusele Justiitsministeerium.

(2) Välismaalase väljaandmise otsustab justiitsminister.

(3) Väljaandmise või sellest keeldumise põhjendatud otsus tehakse viivitamata.

(4) Otsuse koopia edastatakse kinnipidamisasutusele, kus väljaantavat isikut väljaandmisvahistuses peetakse, ja tehakse talle allkirja vastu teatavaks.

(5) Isiku väljaandmise otsus jõustub, kui seda ei ole halduskorras edasi kaevatud või kui kohtumenetluse tulemusena on jäetud otsus muutmata. Isiku väljaandmisest keeldumise otsus jõustub selle tegemisel.

(6) Isiku väljaandmise jõustunud otsus edastatakse viivitamata Keskkriminaalpolitseile täitmise korraldamiseks.

(7) Väljaandmisest keeldumise korral vabastatakse isik väljaandmisvahistusest ja otsus saadetakse Riigiprokuratuurile kriminaalmenetluse ülevõtmise otsustamiseks.

(8) Justiitsministeerium teeb väljaandmise või sellest keeldumise otsuse taotlevale riigile viivitamata teatavaks.

§ 453. Väljaandmise edasilükkamine ja ajutine väljaandmine

(1) Justiitsministeerium võib Riigiprokuratuuri ettepanekul lükata jõustunud väljaandmisotsuse täitmise edasi, kui seda tingib väljaantava isiku suhtes Eestis toimuv kriminaalmenetlus või tema kohta tehtud kohtuotsuse täitmine.

(2) Kokkuleppel taotleva riigiga võidakse isik, kelle väljaandmine on edasi lükatud, anda taotlevale riigile välja ajutiselt.

§ 454. Väljaantava isiku üleandmine

(1) Jõustunud väljaandmisotsus saadetakse Keskkriminaalpolitseile, kes teatab taotlevale riigile väljaantava isiku üleandmise aja ja koha ning korraldab isiku üleandmise.

(2) Väljaantava isiku võib vabastada väljaandmisvahistusest, kui taotlev riik ei ole teda viieteistkümne päeva jooksul pärast üleandmiseks määratud tähtpäeva üle võtnud. Väljaantav isik tuleb vabastada väljaandmisvahistusest, kui taotlev riik ei ole teda kolmekümne päeva jooksul pärast üleandmiseks määratud tähtpäeva üle võtnud.

§ 455. Väljaandmise laiendamine

(1) Kui riik, kellele on isik välja antud, taotleb väljaantud isiku suhtes menetlustoimingute tegemist või kohtuotsuse täitmist tulenevalt süütegudest, millega seoses teda ei ole välja antud, järgitakse taotluse lahendamisel käesoleva seadustiku §-des 438–442 sätestatud.

(2) Kohus otsustab väljaandmise laiendamise kirjalikus menetluses taotluse ja lisadokumentide põhjal.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohaldatakse ka juhul, kui on esitatud taotlus anda isik välja kolmandale riigile.

§ 456. Väljaantud isiku läbisõiduluba

(1) Loa kolmanda riigi poolt väljaantava isiku sõiduks läbi Eesti Vabariigi territooriumi annab justiitsminister.

(2) Läbisõidutaotlus peab vastama käesoleva seadustiku § 442 nõuetele.

(3) Läbisõiduluba jäetakse andmata, kui:

- 1) tegu, mille eest isik on välja antud, ei ole Eesti karistusseadustiku järgi karistatav;
- 2) Eesti peab väljaandmise aluseks olevat tegu poliitiliseks või sõjaväeliseks kuriteoks;
- 3) väljaantavale isikule võib taotlevas riigis mõista surmanuhtluse ning see riik ei ole kinnitanud, et surmanuhtlust ei mõisteta ega viida täide.

3. jaotis

Väljaandmise taotlemine välisriigilt

§ 457. Välisriigilt isiku väljaandmise taotlemise menetluse alustamine

(1) Välisriigilt taotletakse isiku väljaandmist, kui see isik kahtlustatava või süüdistatavana viibib välisriigis ja hoidub kriminaalmenetlusest kõrvale ning kriminaalmenetluse edasine jätkamine on oluliselt raskendatud või välistatud ilma kahtlustatava või süüdistatava osavõtuta või kui süüdimõistetud isiku väljaandmist eeldab tema kohta tehtud kohtuotsuse täitmine.

(2) Välisriigilt isiku väljaandmise taotlemisel arvestatakse käesoleva seadustiku §-des 438–442 sätestatud põhimõtteid.

(3) Järgides käesoleva seadustiku § 458 nõudeid, koostab välisriigile esitatava taotluse isik välja anda:

- 1) pädev õigusasutus kohtueelses menetluses;
- 2) kohus kohtumenetluses;
- 3) Riigiprokuratuur kohtuotsuse täitmise staadiumis.

- (4) Kohtueelses menetluses võib eeluurimiskohtunik Riigiprokuratuuri taotlusel enne väljaandmistaotluse esitamist määrusega kohaldada väljaandmisvahistust.
- (5) Kui välisriigilt taotletakse isiku väljaandmist kohtumenetluses, koostab isiku vahistamismääruse kriminaalaja menetlev kohus.
- (6) Isiku suhtes, kelle väljaandmist välisriigilt taotletakse, kohaldatakse vahistamist vähemalt kümneks päevaks, arvates tema toimetamisest Eesti Vabariiki.
- (7) Väljaandmistaotlus edastatakse Justiitsministeeriumile.

§ 458. Nõuded välisriigile esitatavale isiku väljaandmise taotlusele

- (1) Välisriigile esitatav isiku väljaandmise taotlus adresseeritakse selle riigi pädevale õigusasutusele.
- (2) Taotluses märgitakse:
- 1) väljaantava isiku nimi, isikukood ja kodakondsus;
  - 2) selle kuriteo asjaolud ja kvalifikatsioon, milles kahtlustatavana, süüdistatavana või süüdimõistetuna isiku väljaandmist taotletakse;
  - 3) isikule tõkendina vahistamise kohaldamise kuupäev;
  - 4) isiku välisriigis kinnipidamise kuupäev;
  - 5) viide väljaandmise Euroopa konventsioonile või õigusabilepingule.
- (3) Välisriigile esitatavale isiku väljaandmise taotlusele lisatakse käesoleva seadustiku § 442 lõikes 2 loetletud dokumendid ning väljaandmistaotluse ja selle lisade tõlge täitva riigi määratud keelde.

§ 459. Väljaandmistaotluse esitamine

- (1) Väljaandmistaotluse esitab täitvale riigile justiitsminister.
- (2) Edasilükkamatutel juhtudel võib Riigiprokuratuuri nõusolekul taotleda Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Organisatsiooni (Interpol) kaudu välisriigilt väljanõutava isiku väljaandmisvahistamist enne väljaandmistaotluse esitamist.

3. jagu Vastastikune abistamine kriminaalajades

§ 460. Nõuded abistamistaotlusele

- (1) Abistamistaotluses märgitakse:
- 1) taotluse esitanud asutuse nimetus;
  - 2) taotluse sisu;
  - 3) isiku, kelle kohta taotlus esitatakse, nimi ja aadress ning võimaluse korral tema muud kontaktandmed;
  - 4) selle kuriteo asjaolud ja kvalifikatsioon, millega seoses taotlus esitatakse.
- (2) Abistamistaotlusele lisatakse:
- 1) väljavõtte asjakohastest õigusaktidest;
  - 2) taotluse ja lisamaterjalide tõlge täitva riigi määratud keelde.

§ 461. Abistamistaotluse täitmise lubamatus

Abistamistaotluse täitmine ei ole lubatud ja sellest keeldutakse §-s 436 sätestatud alustel.

§ 462. Välisriigilt saabunud abistamistaotluse menetlemine Justiitsministeeriumis ja Riigiprokuratuuris

- (1) Justiitsministeerium kontrollib välisriigist saabunud abistamistaotluse nõuetekohasust. Nõuetekohane taotlus edastatakse viivitamata Riigiprokuratuurile.
- (2) Riigiprokuratuur kontrollib taotluse täitmise lubatavust ja võimalikkust ning edastab selle täitmiseks pädevale õigusasutusele.
- (3) Kohtukutsete kättetoimetamise taotlused edastab Justiitsministeerium täitmiseks isiku elu- või asukoha järgsele esimesele astme kohtule.

§ 463. Välisriigilt saabunud abistamistaotluse täitmine

(1) Abistamistaotlust täites lähtutakse käesolevast seadustikust. Välisriigi taotlusel võidakse taotluse täitmisel lähtuda menetlusnormidest, mis erinevad käesolevas seadustikus sätestatutest, kui see ei ole vastuolus Eesti õiguse põhimõtetega.

(2) Taotluse täitmise tulemusena saadud materjalid saadetakse Riigiprokuratuuri kaudu Justiitsministeeriumile, kes edastab need taotlevale riigile.

§ 464. Abistamistaotluse esitamine välisriigile

(1) Kui Eesti Vabariigi rahvusvaheline leping ei näe ette teisiti, esitatakse abistamistaotlus Riigiprokuratuurile, kes kontrollib selle nõuetekohasust. Nõuetekohase taotluse edastab Riigiprokuratuur Justiitsministeeriumile.

(2) Justiitsministeerium teeb viivitamata otsuse esitada taotlus välisriigile või sellest keelduda, teavitades oma otsusest taotluse esitanud õigusasutust. Taotluse esitamata jätmist põhjendatakse.

(3) Edasilükkamatutel juhtudel võib taotluse esitada ka Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Organisatsiooni (Interpol) kaudu, saates samal ajal taotluse käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud õigusasutuste kaudu.

(4) Kui taotletakse kaitset tunnistajale, lepitakse kaitsemeetmetes kokku eraldi.

§ 465. Välisriigile esitatud abistamistaotluse alusel Eestisse saabunud isiku puutumatus

(1) Abistamistaotluses esitatud kutse peale õigusasutusse ilmutvat tunnistajat ega eksperti ei või anda kohtu alla, süüdistada, vahistada ega kahtlustatavana kinni pidada seoses kuriteoga, mis pandi toime enne tema lahkumist taotleva poole territooriumilt ning mis pole kohtukutses täpselt määratletud.

(2) Taotluses esitatud kutse peale õigusasutusse ilmutvat süüdistatavat ei või anda kohtu alla, süüdistada, vahistada ega kahtlustatavana kinni pidada seoses kuriteo või süüdistusega, mis pandi toime või esitati enne tema lahkumist taotleva poole territooriumilt ning mis pole kohtukutses täpselt määratletud.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud puutumatus lõpeb, kui tunnistaja või ekspert või süüdistatav on olnud Eestis 15 järjestikuse päeva jooksul pärast päeva, millal õigusasutusele ei olnud enam vaja tema kohalolekut, vaatamata sellele, et tal on olnud võimalus lahkuda või et ta on pärast lahkumist tagasi pöördunud.

§ 466. Vabaduspiiranguga isiku ajutine üleandmine välisriigile

(1) Kui isik viibib Eestis vahistuses, vangistuses või kui tema vabadust on muul seaduslikul viisil piiratud, võib isiku välisriigile selle riigi taotluse alusel justiitsministri otsusega ajutiselt üle anda tema ülekuulamiseks tunnistajana või tema osavõtul muu menetlustoimingu tegemiseks.

(2) Isiku võib ajutiselt üle anda, kui taotlev riik on kinnitanud, et:

- 1) üleantavat isikut ei anta kohtu alla ega piirata tema põhiõigusi seoses kuriteoga, mis oli toime pandud enne tema lahkumist taotleva riigi territooriumilt ning mis pole kohtukutses täpselt määratletud;
- 2) üleantud isik antakse Eestile tagasi kohe pärast menetlustoimingute tegemist.

(3) Isikut ei anta välisriigile ajutiselt üle, kui:

- 1) ta ei ole sellega nõus;
- 2) ta peab Eestis viibima seoses käimasoleva kriminaalmenetlusega;
- 3) üleandmise tõttu võib pikeneda seadusjärgne vabaduspiirangu tähtaeg;
- 4) üleandmisest keeldumiseks on muu oluline põhjus.

(4) Üleantud isikule kohaldatakse taotlevas riigis kehtivaid vahistustingimusi ja välisriigis viibitud aeg arvatakse talle Eestis mõistetud karistuse kandmise tähtaja hulka.

§ 467. Välisriigis viibiva vabaduspiiranguga isiku ajutise ülevõtmise taotlemine

(1) Kui isik viibib välisriigis vahistuses, vangistuses või kui tema vabadust on muul seaduslikul viisil piiratud ja teda on vaja Eestis käimasolevas kriminaalmenetluses tunnistajana üle kuulata või toimetada tema osavõtul muud menetlustoimingut, võivad pädevad õigusasutused taotleda selle isiku ajutist ülevõtmist, arvestades käesoleva seadustiku §-s 465 sätestatud nõudeid.

(2) Taotluses märgitakse:

- 1) taotluse koostamise aeg ja koht;
- 2) ajutiselt ületoodava isiku nimi ning sünniaeg ja -koht;
- 3) menetlustoimingu nimetus, millega seoses isikut Eestis vajatakse;
- 4) taotluse menetlusõiguslik alus.

§ 468. Välisriigis viibiva isiku kaugülekuulamine

(1) Käesoleva seadustiku § 69 lõikes 1 sätestatud alustel võib taotleda välisriigis viibiva isiku kaugülekuulamist. Taotluses märgitakse kaugülekuulamise põhjus, ülekuulatava nimi ja menetlusseisund ning ülekuulaja ametinimetus ja nimi.

- (2) Kui taotletakse audiovisuaalset kaugülekuulamist, peab taotluses sisalduma kinnitus, et ülekuulatav kahtlustatav või süüdistatav on kaugülekuulamisega nõus.
- (3) Kui taotletakse kaugülekuulamist telefonitsi, peab taotluses sisalduma kinnitus, et ülekuulatav tunnistaja või ekspert on kaugülekuulamisega nõus.
- (4) Kahtlustatava ja süüdistatava telefonitsi kaugülekuulamine ei ole lubatud.
- (5) Kaugülekuulamist juhib ja suunab taotleva riigi pädeva õigusasutuse esindaja oma riigi menetlusseaduse kohaselt. Kaugülekuulamisele kutsumisel lähtutakse täitva riigi menetlusseadusest. Ülekuulatav võib keelduda ütluste andmisest ka täitva riigi menetlusseaduse alusel.
- (6) Kaugülekuulamist korraldab täitva riigi pädev õigusasutus:
- 1) määrab kindlaks ja teatab kaugülekuulamise aja;
  - 2) tagab ülekuulatava isiku kutsumise ja ilmumise ülekuulamisele;
  - 3) vastutab ülekuulatava isikusamasuse tuvastamise eest;
  - 4) vastutab oma riigi seaduste täitmise eest;
  - 5) tagab vajaduse korral tõlgi osavõtu.
- (7) Kaugülekuulamise salvestab taotleva riigi pädev õigusasutus, kuid seda võib täiendavalt salvestada ka täitva riigi pädev õigusasutus.
- (8) Audiovisuaalse kaugülekuulamise protokoll koostab täitva riigi pädev õigusasutus. Telefonitsi toimuva kaugülekuulamise protokoll koostab taotleva riigi pädev õigusasutus.
- (9) Kaugülekuulamise protokoll kantakse:
- 1) kaugülekuulamise aeg ja koht;
  - 2) kaugülekuulamise vorm ning kasutatud tehnikavahendite nimetused;
  - 3) viide kaugülekuulamise aluseks olnud õigusabitaotlusele;
  - 4) kaugülekuulamisel osalenud taotleva riigi ja täitva riigi pädevate õigusasutuste esindajate nimed;
  - 5) ülekuulatava isiku menetlusseisund, nimi, sünniaeg ja elukoht või asukoht ja aadress ning sidevahendi number või elektronposti aadress;
  - 6) märkus ülekuulatavale tema õiguste selgitamise kohta;
  - 7) ülekuulatava isiku kinnitus selle kohta, et teda on hoiatatud ütluste andmisest keeldumise või teadvalt valeütluste andmisega kaasneva vastutuse eest või et ta on andnud ütlusi puudutava vande, kui menetlusseadus näeb sellise kohustuse ette.

§ 469. Vara välisriigilt väljanõudmine

- (1) Välisriigilt võib taotleda selles riigis asuva vara väljaandmist, kui:
- 1) väljanõutav vara on saadud taotlevas riigis menetletava kuriteoga või kui see on taotleva riigi kriminaalmenetluses kasutatav asitõendina;
  - 2) taotluse aluseks olev tegu on kuriteona karistatav nii Eesti karistusseadustiku kui ka täitva riigi karistusseaduse järgi.
- (2) Eestis tagatakse kolmanda isiku õigused üleantavale varale ja üleantav vara edastatakse õigustatud menetlusvälisele isikule tema taotlusel pärast kohtuotsuse jõustumist.
- (3) Välisriigile esitatavale vara väljaandmise taotlusele lisatakse vara väljanõudmise aluseks olev menetlusotsustus või selle tõestatud koopias või taotleva riigi pädeva õigusasutuse kinnitus, et selline menetlusotsustus oleks tehtud vara asumise korral Eestis.
- (4) Edasilükkamatutel juhtudel võib taotleda vara arestimist või läbiotsimise korraldamist enne vara väljaandmise taotluse esitamist.

§ 470. Vara väljaandmine välisriigile

- (1) Käesoleva seadustiku §-s 469 sätestatud alusel Eestist vara välisriigile väljaandmise otsustab vara asukoha järgne maa- või linnakohtu kohtunik määrusega ainuisikuliselt.
- (2) Määruses märgitakse:
- 1) üleantava vara nimetus ja asukoht ning vara omaniku või valdaja nimi;
  - 2) läbivaadatud taotluse sisu;
  - 3) määruse sisu ja põhjendus;
  - 4) menetlusõiguslik alus;
  - 5) kohtu otsustus ja edasikaebamise kord.

(3) Jõustunud määruse koopia saadab kohus Justiitsministeeriumile, kes teavitab taotlevat riiki taotluse täitmise või sellest keeldumisest.

(4) Vara üleandmise taotlevale välisriigile korraldab pädev õigusasutus.

(5) Edasilükkamatutel juhtudel võib välisriigi taotlusel vara arestida või teha läbiotsimise enne vara väljaandmise taotluse saamist.

§ 471. Riikidevaheline uurimisrühm

(1) Kuritegude kohtueelse uurimise tulemuslikkuse huvides võib selgepiirilisel määratletud ülesannete täitmiseks kindlal perioodil taotleda riikidevahelise uurimisrühma moodustamist. Taotlus peab sisaldama ettepanekut uurimisrühma koosseisu kohta.

(2) Ühine uurimisrühm lähtub oma tegevuses asukohariigi seadustest. Selle riigi pädev õigusasutus määrab uurimisrühma juhi ja tagab rühma tegevuse organisatsioonilised ja tehnilised tingimused.

(3) Ühise uurimisrühma juhi teadmisel ja uurimisrühmas osalevate riikide pädevate õigusasutuste nõusolekul võivad menetlustoiminguid teha ka välisriigist pärit rühma liikmed.

(4) Kui uurimisrühma tegevuses tekib vajadus korraldada menetlustoiminguid väljaspool asukohariiki, võib uurimisrühma liige taotleda, et menetlustoimingu teeb uurimisrühmas osaleva riigi pädev uurimisasutus oma territooriumil oma riigi menetlusseaduse kohaselt.

(5) Teavet, mida ühise uurimisrühma liige on saanud ja mis ei ole osalevate riikide pädevatele asutustele teisiti kättesaadav, võib kasutada:

- 1) tingimusteta eesmärgil, mille saavutamiseks on ühine uurimisrühm moodustatud;
- 2) teavet edastanud riigi nõusolekul asjaolude selgitamiseks ka muudes kuritegudes, mille menetlemiseks uurimisrühm moodustati. Nõusolekust võib loobuda, kui teave kahjustab ühist uurimist või kui ilmnevad asjaolud, mis välistavad vastastikuse õiguse andmise;
- 3) selleks, et ära hoida vahetu ja suur oht avalikule julgeolekule, ning kui kriminaalmenetlust on juba alustatud ja teave kasutamine ei ole vastuolus käesoleva lõike punktis 2 märgitud tingimustega;
- 4) ühise uurimisrühma moodustanud riikide kokkuleppe kohaselt teistel eesmärkidel.

§ 472. Piiriülene jälgimine

(1) Kui kahtlustatav viibib välisriigis ja tema väljaandmine ei ole õiguslikult välistatud või kui muudel juhtudel on alust arvata, et ta võib muuta oma isikusamasust või muul viisil hoiduda kriminaalmenetlusest kõrvale, võidakse välisriigilt taotleda, et kuritegu menetleva riigi pädeva õigusasutuse esindaja toimetaks välisriigis kahtlustatava piiriülest jälgimist. Välisriik, kus piiriülest jälgimist toimetatakse, on asukohariik.

(2) Piiriülene jälgimine on lubatav käesoleva seadustiku § 110 lõikes 1 loetletud kuritegude kohtueelses menetluses.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud kuritegude kohtueelsel uurimisel on edasilükkamatutel juhtudel piiriülest jälgimist alustatud enne selleks asukohariigilt loa saamist, tuleb viivitamata:

- 1) asukohariiki teavitada sellest, et taotleva riigi pädeva õigusasutuse töötaja on piiri ületanud ja jälgimist alustanud;
- 2) esitada asukohariigile käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud taotlus.

(4) Piiriülesel jälgimisel:

- 1) järgitakse asukohariigi seadusi ja võimuesindajate juhiseid;
- 2) kantakse kaasas piiriülest jälgimist lubavat dokumenti;
- 3) võib ametirelva kanda asukohariigi nõusolekul ja kasutada seda üksnes enesekaitseks;
- 4) ei või siseneda eravaldusse või muusse avalikuks kasutamiseks mitteettenähtud kohta ega peatada, küsitleda või vahistada jälgitavat isikut;
- 5) teavitatakse asukohariigi pädevat õigusasutust igast jälgimistoimingust.

(5) Piiriülene jälgimine lõpetatakse:

- 1) selle toimingu eesmärgi saavutamisel;
- 2) asukohariigi taotlusel;
- 3) kui 12 tunni jooksul, arvates piiri ületamisest piiriülese jälgimise alustamiseks käesoleva paragrahvi lõikes 3 ettenähtud korras, ei ole asukohariigilt piiriüleseks jälgimiseks saadud luba.

§ 473. Omaalgatuslik teabeedastus

Kriminaalmenetluselase vastastikuse abistamise raames võib pädev õigusasutus edastada välisriigile omaalgatuslikult menetlustoimingutega saadud teavet, mis võib olla selles välisriigis kriminaalmenetluse alustamise ajendiks või soodustada alustatud kriminaalmenetluses kuriteo asjaolude selgitamist.

4. jagu Kriminaalmenetluse üleandmine ja ülevõtmine

§ 474. Kriminaalmenetluse üleandmine

(1) Taotleda võib kuriteos kahtlustatava või süüdistatava isiku suhtes alustatud kriminaalmenetluse üleandmist välisriigile, kui:

- 1) isik on välisriigi kodanik või elab alaliselt välisriigis;
- 2) isik kannab välisriigis vangistust;
- 3) taotluse saanud riigis on isiku suhtes alustatud kriminaalmenetlust samas või mõnes muus kuriteos;
- 4) tõendid või tähtsamad nendest asuvad välisriigis;
- 5) leitakse, et süüdistatava kohalolekut kriminaalasja arutamise ajal ei ole võimalik tagada ja tema kohalolek kriminaalasja arutamiseks tagatakse täitvas riigis.

(2) Üleandmistaoetus saadetakse koos kriminaaltoimiku või selle tõestatud koopia ja teiste asjakohaste materjalidega Riigiprokuratuurile.

(3) Riigiprokuratuur kontrollib kriminaalmenetluse üleandmise põhjendatust ning saadab materjalid Justiitsministeeriumile, kes edastab need välisriigile.

(4) Pärast kriminaalmenetluse üleandmise taotluse esitamist ei saa esitada isikule süüdistust kuriteos, mille menetluse üleandmist taotleti, ega täita kohtuotsust, mis on isikule mõistetud sama kuriteo eest varem.

(5) Süüdistuse esitamise ning kohtuotsuse täitmise õigus saadakse tagasi, kui:

- 1) üleandmise taotlust ei rahuldata;
- 2) üleandmise taotlust ei võeta vastu;
- 3) täitev riik otsustab menetluse jätta alustamata või see lõpetada;
- 4) taotlus võetakse tagasi enne, kui täitev riik on teatanud oma otsusest taotlus rahuldada.

§ 475. Kriminaalmenetluse ülevõtmine

(1) Kriminaalmenetluse ülevõtmise taotluse edastab Justiitsministeerium Riigiprokuratuurile, kes otsustab välisriigilt kriminaalmenetluse ülevõtmise.

(2) Kriminaalmenetluse ülevõtmise taotluse vastuvõtmisest võib lisaks käesoleva seadustiku §-s 436 sätestatud tingimustele täielikult või osaliselt keelduda, kui:

- 1) kahtlustatav või süüdistatav ei ole Eesti kodanik või ei ela alaliselt Eestis;
- 2) kuritegu, mille kriminaalmenetluse ülevõtmise taotlus on esitatud, on poliitiline või sõjaväeline kuritegu väljaandmise Euroopa konventsiooni ja selle lisaprotokollides sätestatu mõttes;
- 3) kuritegu on toime pandud väljaspool täitva riigi territooriumi;
- 4) taotlus on vastuolus Eesti kriminaalmenetluse põhimõtetega.

(3) Ülevõetud kriminaalasja menetlemine allub süüdistatava elukoha järgsele maa- või linnakohtule või elukoha puudumise korral kohtule, kelle tööpiirkonnas on kohtueelne menetlus lõpule viidud.

5. jagu

Välisriigi kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine

§ 476. Abistamine välisriigi kohtuotsuse tunnustamisel ja täitmisel

Taotlevale riigile võib osutada abi kuriteo eest mõistetud karistuse või muu mõjutusvahendi täitmisel, kui Justiitsministeeriumile on esitatud taotlus, millele on lisatud jõustunud kohtuotsus või selle tõestatud koopia.

§ 477. Abistamise ulatus

(1) Taotlevas riigis mõistetud karistuse või muu mõjutusvahendi täitmisel ei tohi lisaks käesoleva seadustiku §-s 436 sätestatud taotlevat riiki abistada, kui:

- 1) taotluse aluseks olev kohtuotsus ei ole jõustunud;
- 2) otsust ei ole teinud sõltumatu ja erapooletu kohus;
- 3) otsus on tehtud tagaselja;
- 4) süüdistatavale ei ole tagatud kaitseõigust või kriminaalmenetlus ei ole toimunud talle arusaadavas keeles;
- 5) tegu, mille toimepanemise eest on kohaldatud karistust või muud mõjutusvahendit, ei ole kuriteona karistatav Eesti karistusseadustiku järgi või karistusseadustik ei näe ette sellist karistust või mõjutusvahendit;
- 6) Eesti kohus on isiku samas süüdistuses süüdi mõistnud või tema suhtes on kriminaalmenetlus jäetud alustamata või kriminaalmenetlus on lõpetatud;
- 7) Eesti seaduse kohaselt on kohtuotsuse täitmine aegunud.

(2) Kui isikule on välisriigis mõistetud vangistus, on tema karistuse täitmisel abi osutamise taotluse rahuldamine lubatud juhul, kui isik on Eesti kodanik või alaline elanik ja taotlusele on lisatud isiku kirjalik nõusolek, mille kohaselt ta soostub enda üleandmisega karistuse kandmise jätkamiseks Eestis. Nõusolek peab olema antud kaitsja või Eesti konsulaartöötaja juuresolekul. Nõusolekust ei saa loobuda.

(3) Kui Eesti Vabariigi kodaniku või alalise elaniku kohta tehtud kohtuotsuses või sellega seonduvas haldusaktis sisaldub korraldus saata ta vangistusest vabastamise järel riigist kohe välja, võib nõustuda üleandmisega isiku nõusolekut arvestamata.

(4) Kui taotlevas riigis tehtud konfiskeerimisotsus puudutab menetlusvälist isikut, on selle täitmine keelatud, kui:

- 1) kolmandale isikule ei ole antud võimalust oma huve kaitsta või
- 2) otsus ei ole kooskõlas Eesti seaduse alusel samas asjas tsiviilmenetluse korras tehtud kohtulahendiga.

§ 478. Välisriigilt saabunud kohtuotsuse täitmise taotluse menetlemine Riigiprokuratuuris ja Justiitsministeeriumis

(1) Justiitsministeerium kontrollib taotluse nõuetekohasust ja ettenähtud lisadokumentide olemasolu ning edastab nõuetekohase taotluse viivitamata kohtule.

(2) Taotlevas riigis vangistusega karistatud isiku suhtes jätkatakse kohtuotsuse täitmist seda muutmata, kui isikule taotlevas riigis mõistetud vangistuse pikkus vastab karistusele, mille Eesti karistusseadustik näeb ette sama kuriteo eest.

(3) Vajaduse korral taotletakse välisriigilt Justiitsministeeriumi vahendusel lisateavet, määrates kindlaks vastamise tähtaja.

§ 479. Vahistamine ja vahistuses pidamine välisriigi kohtuotsuse täitmiseks

(1) Kui välisriigilt on saadud kohtuotsuse täitmise taotlus, võib riigiprokuröri taotlusel ja eeluurimiskohtuniku määruse alusel vahistada isiku, kes viibib Eestis ja kelle suhtes taotletakse kohtuotsuse täitmist, millega isikule on mõistetud vangistus, kui on alust arvata, et ta hoidub kõrvale kohtuotsuse täitmisest.

(2) Vahistamist ei kohaldata, kui on ilmne, et kohtuotsust ei või täita.

(3) Isik vabastatakse vahi alt, kui vahistamisest alates kolme kuu jooksul ei ole kohus taotleva riigi kohtu otsuse tunnustamise ja täitmisele pööramise otsust teinud.

(4) Vahistamismääruse peale võib määruskaebuse esitada vahistatu, tema kaitsja või prokuratuur.

§ 480. Kaitsja osavõtt konfiskeerimise täitmise ülevõtmisest

Kui taotlev riik taotleb konfiskeerimise täitmise ülevõtmist, peab süüdimõistetul olema kaitsja. Täitmise ülevõtmisel on kaitsjaks advokaat.

§ 481. Kohtualluvus välisriigi kohtuotsuse tunnustamisel

Välisriigi kohtuotsuste tunnustamise otsustab Tallinna Linnakohus.

§ 482. Välisriigi kohtuotsuse tunnustamise menetlus kohtus

(1) Välisriigi kohtuotsuste tunnustamise otsustab kohtunik ainuisikuliselt. Kohtuistung, kus arutatakse välisriigi kohtuotsuse tunnustamist, korraldatakse taotluse kohtusse saabumisest alates kolmekümne päeva jooksul.

(2) Vajaduse korral taotletakse välisriigilt Justiitsministeeriumi kaudu lisateavet, määrates kindlaks vastamise tähtaja.

(3) Kohtuistungile võib kutsuda menetlusvälise isiku, kelle huve kohtuotsus puudutab, kui ta viibib Eestis. Konfiskeerimise otsustamisel on kolmanda isiku osavõtt kohustuslik.

(4) Riigiprokuröri osavõtt kohtuistungist on kohustuslik.

(5) Kohtuistung protokollitakse.

§ 483. Kohtu tehtavad määrused välisriigi kohtuotsuse tunnustamisel ja täitmisele pööramisel

(1) Kohus teeb välisriigi kohtuotsuse tunnustamise otsustamisel ühe järgmistest määrustest:

- 1) tunnistab välisriigi kohtuotsuse täitmise lubatavaks või
- 2) tunnistab välisriigi kohtuotsuse täitmise lubamatuks.

(2) Kui kohtuotsuse täitmist ei lubata, saadab kohus kohtumääruse koopia Justiitsministeeriumile. Justiitsministeerium teeb taotluse täitmisest keeldumise välisriigile teatavaks.

§ 484. Välisriigis mõistetud karistuse täpsustamine

(1) Kui kohus tunnistab välisriigi kohtuotsuse täitmise lubatavaks, määrab ta kindlaks Eestis täidetava karistuse. Välisriigis mõistetud karistust võrreldakse Eesti karistusseadustikus sama teo eest ettenähtud karistusega.

(2) Täpsustatud karistus peab oma olemuselt nii palju kui võimalik vastama välisriigis mõistetud karistusele. Kohus arvestab välisriigis mõistetud karistuse raskust, kuid see ei tohi ületada Eesti karistusseadustiku vastava paragrahvi sanktsioonis ettenähtud ülemmäära.

(3) Kui välisriigis ei ole karistusaega kindlaks määratud, teeb seda kohus karistusseadustiku põhimõtteid järgides.

(4) Välisriigis mõistetud karistust ei ole lubatud raskendada.

(5) Kui välisriigis on karistuse täitmine tingimisi edasi lükatud või kui isik on tingimisi vabastatud, kohaldab kohus Eesti karistusseadustiku sätteid.

(6) Rahaline karistus, varaline karistus ja konfiskeeritav rahasumma arvutatakse karistuse täpsustamise päeval kehtiva kursi alusel Eesti kroonidesse.

(7) Karistust täpsustades arvestatakse välisriigis vangistuses või käesoleva seadustiku § 479 alusel vahi all olnud aeg karistuse kandmise aja hulka.

§ 485. Välisriigi kohtuotsuse täpsustamise määrus

(1) Kohus otsustab välisriigi kohtuotsuse täpsustamise määрусega.

(2) Määruses märgitakse, millises ulatuses välisriigi kohtuotsust tunnustatakse, ning määratakse kindlaks täpsustatud karistus, mis viiakse täide Eestis.

(3) Jõustunud määрусega koopia saadab kohus karistusregistrile ja Justiitsministeeriumile. Justiitsministeerium teeb taotluse täitmise ja täpsustatud karistuse välisriigile teatavaks.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud määрусega peale võivad määрусkaebuse esitada süüdistatav ja kaitsja, kolmas isik ning prokuratuur.

§ 486. Täpsustatud karistuse täitmine

(1) Karistus täidetakse Eesti seadustes sätestatud korras.

(2) Karistust ei pöörata täitmisele, kui välisriigi pädev asutus on teatanud karistuse mõistmise aluseks olnud asjaolude äralangemisest.

§ 487. Välisriigis kohtuotsusega mõistetud rahalise karistuse, varalise karistuse ja konfiskeerimise täitmise erisused

(1) Rahaline karistus ja varaline karistus pööratakse Eesti riigi tuludesse, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti.

(2) Konfiskeeritud vara suhtes kohaldatakse käesoleva jao sätteid, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti.

6. jagu

Eesti kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise taotlemine

§ 488. Eesti kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise taotlemine välisriigilt

(1) Eesti võib välisriigilt taotleda isikule Eesti karistusseadustiku alusel mõistetud karistuse või muu mõjutusvahendi täitmist, kui:

- 1) süüdimõistetud on täitva riigi kodanik või alaline elanik või kui ta viibib täitvas riigis ja teda ei anta välja;
- 2) karistuse täitmist välisriigis nõuavad süüdimõistetud või avalikkuse huvid.

(2) Kui süüdimõistetud viibib Eestis, võib taotleda välisriigilt ka vangistuse täitmist, kui süüdimõistetud on enda üleandmisega nõus. Nõusolek on kirjalik ja seda ei saa tagasi võtta.

(3) Kui süüdimõistetud kohta tehtud kohtuotsuses või sellega seonduvas haldusaktis sisaldub vangistusest vabastamise järgse riigist kohese väljasaatmise korraldus, võib isiku välisriigile üleandmist taotleda tema nõusolekut arvestamata.

(4) Vangistusega karistatud isiku võib karistuse jätkamiseks üle anda, kui taotluse saamise ajal on karistatud isikul jäänud vangistust kanda vähemalt kuus kuud.

(5) Vangistusega karistatud isiku üleandmise või sellest keeldumise otsustab justiitsminister.

7. jagu
Rahvusvaheline Kriminaalkohus

§ 489. Koostöö Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga

- (1) Koostöös Rahvusvahelise Kriminaalkohtuga lähtutakse käesolevast seadustikust, kui rahvusvahelistest lepingutest ei tulene teisiti.
- (2) Rahvusvaheliselt Kriminaalkohtult vahistamisaotluse saamisel korraldab Riigiprokuratuur isiku kinnipidamise käesoleva seadustiku §-s 217 sätestatud korras ja vahi alla võtmise §-s 131 sätestatud korras.
- (3) Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokuröri on Eestis menetlustoimingute tegemisel kõik prokuröri õigused ja kohustused vastavalt käesolevale seadustikule.
- (4) Kui Rahvusvahelise Kriminaalkohtu õigusabitaotlus on vastuolus välisriigi õigusabitaotlusega, lahendatakse taotlus välislepingus sätestatud korras.

20. peatükk
RAKENDUSSÄTTED

§ 490. Seadustiku jõustumine

- (1) Käesolev seadustik jõustub 2004. aasta 1. juulil.
- (2) Käesoleva seadustiku rakenduskord sätestatakse rakendusseaduses.

Riigikogu aseesimees Tunne KELAM

ÕIEND avaldatud RT I 2006, 19

Lugeda RT I 2003, 27, 166 avaldatud «Kriminaalmenetluse seadustiku» § 233 lõikes 3 sõna «säestatust» asemel õigeks sõna «sätestatust».

Alus: «Riigi Teataja seaduse» § 17 lõige 3 ja lõike 31 punkt 2 ning riigisekretäri 24.04.2006 resolutsioon nr 17-1/06-02837.